

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم

وزارت علوم تحقیقات و فناوری

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم

دانشکده علوم قرآنی میبد

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته تفسیرقرآن کریم

عنوان پایان نامه

امنیت اجتماعی زنان، آسیب ها و راهبردها

استاد راهنما: دکتر محمد مهدی خواجه پور

نگارش و پژوهش: افروز سبقت

تابستان ۱۳۹۳

کلیه حقوق مادی و معنوی این پایان نامه متعلق به دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی میبند می باشد.

چاپ پایان نامه و استخراج مقاله از پایان نامه باید به نام دانشگاه علوم قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی میبند، با تایید استاد راهنما و با مجوز معاونت پژوهشی دانشگاه باشد.

تقدیم به

پیشگاه مقدس پیام آور صلح و امنیت، خاتم الانبیاء حضرت محمد بن عبدالله (صلی الله علیه و سلم و آله) که با ارائه تعلیمات

حیات بخش اسلام مسیر رسیدن به جامعه ای امن و آرام و سعادت مندانه را به بشریت نشان داد.

و تقدیم به

قطب علم هستی، خاتم الاوصیاء حضرت بقیه الله الاعظم (عج) که با احیای قوانین و سنن نبوی، امنیت حقیقی را برای

بشریت به ارمغان خواهد آورد

سپاس و تقدیر

خدای را بسی شاکرم که از روی کرم، پدر و مادری فداکار نصیم ساخته تا در سایه
درخت پر بار وجودشان بیاسیم و از ریشه آنها شاخ و برگ گیریم و از سایه وجودشان
در راه کسب علم و دانش تلاش نمایم.

والدینی که بود نشان تاج افتخاری است بر سرم و نشان دلیلی است بر بودنم چرا
که این دو وجود پس از پروردگاریه، هستی ام بوده اند دستم را گرفتند و راه رفتن
را در این وادی زندگی پر از فراز و نشیب آموختند.

آموزگارانی که برایم زندگی؛ بودن و انسان بودن را معنا کردند
حال این برگ سبزی است تخم درویش تقدیم آنان...

چکیده

مقوله امنیت یکی از پدیده های اساسی و بنیادین مورد نظر اندیشمندان و متفکران به شمار می رود و آنچنان از اهمیت شایان توجه برخوردار است که در کلام پیامبر عظیم الشان اسلام (ص) امنیت در کنار سلامتی و صحت جزء نعمت های قدر ناشناخته تلقی گردیده است. امنیت گواراترین نعمت برای بشریت و ضروریترین نیازهای جوامع بشری محسوب می شود؛ به همین دلیل جامعه حاضر است هزینه های زیادی را برای ایجاد آن فراهم سازد. از مهمترین ابعاد امنیت، امنیت اجتماعی است که در سایه دستیابی به آن، امنیت ملی نیز تامین می شود. آنچه امروز شاهد آن هستیم بر هم زدن امنیت زنان می باشد، زنان به دلیل ساختار وجودیشان، وجود این مسئله را؛ بیشتر در خود احساس می کنند و نبود آن را خطر بزرگی برای خود دانسته و مانع از بسیاری از پیشرفت و حضور سالم خود در جامعه می داند. از آنجا که امنیت یکی از مهمترین عواملی است که امکان حضور بی دغدغه زنان را در عرصه کار و فعالیتها مهیا می کند این پایان نامه با عنوان «امنیت اجتماعی زنان آسیبها و راهبردها» بر آن است تا آسیبها و زمینه های به وجود آمدن ناامنی زنان را مورد بررسی قرار دهد و راهکارها و راهبردهای کاربردی را در این زمینه ارائه دهد.

کلید واژه: امنیت، زنان، آسیبها، راهبردها

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه
۲.....	بخش اول: کلیات
۲.....	فصل اول: طرح تحقیق
۳.....	بیان مسأله
۳.....	پیشینه تحقیق
۴.....	ضرورت و اهداف تحقیق
۴.....	اهمیت و کاربرد تحقیق
۵.....	سوالات
۵.....	فرضیه
۶.....	روش
۶.....	ساختار
۷.....	فصل دوم: مفهوم شناسی
۸.....	مفهوم شناسی
۸.....	۱- امنیت در لغت

۱۰	۱-۲-امنیت در اصطلاح
۱۱	۲ ارزش امنیت
۱۱	۲-۱-امنیت در قرآن
۱۶	۲-۲-امنیت در نگاه روایات
۱۹	انواع و اقسام امنیت
۱۹	امنیت فردی
۲۰	امنیت اجتماعی
۲۱	امنیت فرهنگی
۲۱	امنیت سیاسی
۲۳	امنیت حقوقی و قضایی
۲۳	بخش دوم: آسیبها
۲۳	فصل اول: آسیبهای اعتقادی و اخلاقی
۲۴	۱-ضعف ایمان به خدا
۲۵	۲-ضعف ایمان به قیامت
۲۶	۳-خدا فراموشی
۲۷	۴-نادیده انگاشتن شریعت و آموزه های دینی
۲۸	۵-پوچ انگاری و نیهیلیسم
۲۹	۶:زیاده خواهی
۳۰	۷-پیروی از هوای نفس

۳۱	..... ۸-جهل و نادانی
۳۳	..... ۹-قدرت طلبی
۳۳	..... ۱۰-نبود اصل همدلی
۳۴	..... ۱۱-بی توجهی به تفاوت های زن و مرد
۳۵	..... ۱۲-بی توجهی به کرامت زن
۳۶	..... ۱۳-بی حیایی
۳۶	..... بی غیرتی
۳۸	..... فصل دوم: آسیبهای فرهنگی و اجتماعی
۳۹	..... ۱-طلاق های بی مورد
۴۱	..... ۲-تاخیر سن ازدواج
۴۲	..... ۱-۲-افزایش سن ازدواج و خودکشی
۴۳	..... ۲-۲-افزایش سن ازدواج و خانه گریزی دختران
۴۴	..... ۳-۲-افزایش سن دختران و خودفروشی دختران
۴۵	..... ۳-زنان بی سرپرست
۴۶	..... ۴-دوستان ناباب
۴۷	..... ۵-ترویج نگاه فمینیستی
۴۸	..... ۶-پست انگاشتن نقش های زنان در خانواده
۵۰	..... ۷-رسانه ای غربی
۵۵	..... ۷-۱-خشونت

- ۵۲..... ۲-۷-فساد
- ۵۳..... ۳-۷-اشاعه فحشا و بی بند و باری
- ۵۴..... ۴-۷-مصرف گرایی
- ۵۵..... ۸-افزایش بی حد و حصر حضور زنان در جامعه
- ۵۵..... ۹-نداشتن اوقات فراغت مناسب و بیکاری
- ۵۵..... ۱۰-بی حجابی
- ۵۷..... ۱-۱۰-ریشه های بد حجابی
- ۵۷..... ۱-۱-۱۰-بعد بیولوژی و روانی
- ۵۸..... ۱-۱-۱۰-عامل شخصیتی
- ۵۹..... ۱-۱-۳-عامل نگرشی
- ۶۰..... ۱-۱-۴-خانواده
- ۶۱..... ۱-۱-۵-عامل فرهنگی
- ۶۱..... ۱-۱-۲-القای تحلیل غلط از حجاب
- ۶۲..... ۱-۱-۲-۱-تحلیل فلسفی
- ۶۲..... ۱-۱-۲-۲-تحلیل اجتماعی
- ۶۲..... ۱-۱-۲-۳-تحلیل اخلاقی
- ۶۳..... ۱-۱-۲-۴-تحلیل اقتصادی
- ۶۳..... ۱-۱-۲-۵-تحلیل روانی
- ۶۶..... ۱۱-اختلاط و روابط دختر و پسر

۶۸	۱۲- مهاجرت های تنها برای زنان
۶۸	۱۳- نگاه حرام
۷۰	۱۴- خانواده
۷۱	فصل سوم: آسیبهای اقتصادی
۷۲	۱- فقر شدید مادی
۷۳	۲- رفاه زیاد اقتصادی
۷۳	۳- شغل‌های نامناسب برای زنان
۷۵	فصل سوم: آسیب های سیاسی
۷۶	۱- ضعف قوانین
۷۶	۲- ضعف نظارت
۷۷	۳- ضعف مجازات و ممانعت در اجرای احکام الهی
۷۸	۴- بی عدالتی
۷۹	بخش سوم: راهکارها
۸۲	فصل اول: راهکارهای اعتقادی
۸۳	۱- تقویت ایمان دینی
۸۴	۲- ارتقاء سطح آگاهی زنان
۸۵	۳- اصلاح نگرش جامعه نسبت به زن و کرامت او
۸۵	۴- همبستگی اجتماعی و نوع دوستی
۸۵	۵- ایجاد فضای بازگشت و توبه

۸۷	فصل سوم: راهکار فرهنگی
۸۸	۱- شناخت فرهنگی و اهداف دشمن در تهاجم فرهنگی
۸۸	۲- تقویت رسانه ملی
۸۹	۳- تبیین جایگاه زن و مرد با توجه تفاوت‌های وجودی
۹۰	۴- ترویج ازدواج
۹۰	۴-۱ نقش والدین در ازدواج جوانان
۹۰	۴-۲ مسئولیت دولت در تسهیل امر ازدواج جوانان
۹۲	۵- ترویج حجاب
۹۴	۶- ایجاد فضای های مناسب برای گذراندن اوقات فراغت
۹۴	۷- هماهنگ کردن رشته تحصیلی و شغل
۹۵	۸- نهادینه کردن جایگاه زن در خانواده
۹۶	۹- توجه پدر و همسر به دختران و زنان
۹۷	۱۰- جلوگیری از تحصیل دختران در خارج از شهر محل سکونت
۹۷	۱۱- اجتناب از مکان خلوت
۹۷	۱۲- ارائه الگوهای اسلامی
۹۸	فصل سوم: راهکار اقتصادی
۹۹	۱- جلوگیری از شغل‌های کاذب و نامناسب با ساختار وجودی زنان
۹۹	۲- توجه به عدالت اقتصادی و مبارزه با فقر و بیکاری
۱۰۰	۳- تقویت فرهنگ حمایت اقتصادی از زنان توسط خانواده

- ۴- تفکیک محیط کاری ۱۰۱
- ۵- تقویت مشاغل خانگی ۱۰۲
- فصل چهارم: راهکار سیاسی ۱۰۳
- نظارت ۱۰۴
- ۲- اشد مجازات برای عاملان فریب ۱۰۵
- ۳- تصویب قوانین در حمایت زنان بی سرپرست ۱۰۷
- ۴- تقویت وسایل عمومی ۱۰۸
- ۶- برقراری عدالت ۱۰۹
- نتیجه گیری ۱۱۰
- فهرست منابع ۱۱۱

مقدمه

جامعه زمانی می تواند مقبولیت عمومی داشته باشد که بتواند امنیت را در تمام ابعاد فردی، اجتماعی برای آنان فراهم کند همانگونه که از آیات و احادیث دانسته می شود، مسأله «امنیت» از چنان اهمیتی برخوردار است که حتی موضوع «عدالت» نیز که خود در ردیف والاترین ارزش های الهی و انسانی قرار دارد نسبت به آن در درجه دوم قرار دارد، چرا که تا امنیت و آرامش در جامعه ای برقرار نباشد، برقراری عدالت نیز امری محال و غیرممکن خواهد بود. در واقع پایه ریزی و ایجاد یک تمدن و زندگی انسان اصیل که «عدالت» یکی از پایه ها و بنیان های آن است، بدون تأمین و برقراری «امنیت» ممکن نیست. امیرالمؤمنین علی (ع) در حدیثی فرموده اند: «بدترین جا برای سکونت جایی است که ساکنین در آن امنیت نداشته باشند» امام صادق (ع) نیز در این باره فرموده اند: «سه چیز است که عموم مردم بدان نیازمندند: امنیت و عدالت و فراوانی نعمت» لذا بدون امنیت در هیچ جامعه ای امید تعالی و ترقی وجود نخواهد داشت و یکی از اولین وظایف هر سیستم حکومتی باید تلاش در راستای ایجاد فضایی امن و خالی از دغدغه های مادی و معنوی برای شهروندان خود باشد، تا آنان در سایه این امنیت به فعالیت پرداخته و زمینه پیشرفت های گوناگون در عرصه اجتماع خویش را فراهم آورند. همچنین امنیت از مقوله های اساسی نیازمندی های بشریت بوده و از دیرباز خواسته بشر بوده است. نعمت امنیت ریشه و اساس همه نعمت های الهی است، هرگاه امنیت از بین برود، دیگر مسائل مادی و معنوی فردی و اجتماعی نیز به خطر می افتد. خلاصه زندگی بدون امنیت، جهنمی بیش نیست، شاید به همین جهت خداوند توانایی دفاع را برای دفع خطرات و مزاحم های زیست محیطی و رسیدن به آرامش، در وجود موجودات ذی حیات به ودیعه گذاشته است از مهمترین شاخه های امنیت در گونه های مختلف امنیت برای زنان است که در این تحقیق به بحث پیرامون امنیت اجتماعی زنان پرداخته خواهد شد

بخش اول: کلیات تحقیق

فصل اول:

طرح تحقیق

۱- بیان مسأله

از مولفه های اساسی در زندگی اجتماعی که وجود آن برای هر جامعه ضروری می باشد و بدون آن زندگی شیرین و سعادت‌مندانه ای برای افراد آن جامعه محقق نخواهد شد مسئله مهم و اساسی "امنیت" می باشد. بدون وجود امنیت فعالیت در عرصه مختلف در عرصه های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی امکان پذیر نخواهد بود لذا تمام ادیان الهی و عقلا و خردمندان جوامع بشری از امنیت به عنوان نخستین نیاز هر جامعه ای یاد نموده و حاکمان را به ایجاد آن توصیه می نمایند در روایات منقول از معصومین نیز امنیت از جایگاه ویژه ای برخوردار است در این میان امنیت اجتماعی زنان از مهمترین اموری است که می تواند است که می تواند مورد کنکاش و بررسی قرار گیرد و از آنجا که پدیده های اجتماعی و از جمله امنیت و یا ناامنی اجتماعی معلول عوامل مختلفی است لذا بررسی عوامل ایجاد ناامنی های زنان و راهبردهای اسلام در زمینه های ایجاد امنیت های زنان که به صورت پیش گیرانه و درمان گرایانه ارائه شده است و می تواند در این راه راهگشا باشد

۲- پیشینه تحقیق

نویسندگان کتابها و مقالات علمی در زمینه ی امنیت اجتماعی زنان مطالبی نگاشته‌اند. لکن در هیچ کتاب و مقاله‌ای به طور مبسوط به شرک کامل به آسیب شناسی امنیت اجتماعی زنان در چهار بعد اعتقادی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و بیان راهکارها و راهبردهایی نپرداخته است بنابراین محقق با استفاده از آیات قرآن کریم و احادیث ائمه معصومین (علیهم السلام) و همچنین استفاده از کتابهای معتبر سعی داشته در خصوص عوامل و آسیب های ناامنی زنان و دختران مطالبی را ارائه نماید تا به این صورت به سوال‌های مطرح شده پاسخ دهد.

۳- ضرورت و اهمیت موضوع

از جمله مسائل مهمی است که زنان امروز از نبود آن رنج می‌برند، مسئله ناامنی های اجتماعی است کفایت هر روز صفحه حوادث روزنامه ها را ورق بزنید تا با مسائل اجتماعی و ناامنی زنان آشنا شوید و یا در اماکن عمومی آن را از نزدیک مشاهده کنید. هر انسانی اعم از زن و مرد برای حضور اجتماعی خود نیاز به آرامش و امنیت دارد. از طرفی اجتماعی زندگی کردن امری غیر قابل انکار است و از طرفی نبود امنیت برای حضور در اجتماع آسیب‌هایی به همراه دارد که هم خود او هم خانواده ها و هم اجتماع از این آسیب در امان نمانند چرا که زنان به عنوان نیمی از جامعه می باشند و تخریب زن به معنای تخریب خانواده و تخریب خانواده به معنای تخریب اجتماع و جامعه می باشد از همین این رو است که رهبر انقلاب آیت الله خامنه ای پرداختن به مسئله زن را جز مسائل درجه اول می دانند. لذا از جامعه اسلامی انتظار می رود با بررسی آسیبها و تدوین ایجاد برنامه ای جامع و راهبرد هایی برای رفع این موانع، تمام نهاد ها و موسسات به کمک خود زنان، از هیچ گونه امری دریغ نکنند. تا جامعه ای با امنیت کامل در سایه اسلام محقق گردد.

۴- اهداف و کاربرد تحقیق

آنچه امروزه شاهد آن هستیم احساس ناامنی زنان در جامعه از جمله بالا رفتن آمار مزاحمت های خیابانی، روسپیگری و احساس ناامنی دانشجویان در شهر های غیر از سکونتشان و اضطراب و آرامش نداشتن از حضور در خیابانها و محل کارو ... است از این رو تحقیق بر آن ست بررسی آسیب شناسی امنیت زنان به طور جامع با رویکر اسلامی در مسائل اعتقادی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مورد بررسی قرار گیرد. و راهکارهایی در جهت حضور سالم و بدون اضطراب به دختران و زنان در اماکن عمومی و مراکز آموزشی و تفریحی ارائه دهد.

۵-سوالات

۱. به طور کلی چه عواملی در ایجاد امنیت زنان موثر است؟
۲. عوامل اعتقادی ایجاد ناامنی زنان کدام است؟
۳. عوامل فرهنگی و اجتماعی ایجاد ناامنی زنان کدام است؟
۴. عوامل اقتصادی ایجاد ناامنی زنان کدام است؟
۵. عوامل سیاسی ایجاد ناامنی زنان کدام است؟
۶. راهبردهای ایجاد امنیت زنان کدام است؟

۶-فرضیه

۱. به طور کلی ضعف مسائل اعتقادی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، نقش ویژه ای در ایجاد ناامنی زنان دارد.
۲. ضعف ایمان به خدا، ضعف ایمان به قیامت، زیاده خواهی، پیروی از هوای نفس و جهل و نادانی و... از جمله عوامل ضعف مسائل اعتقادی در ایجاد ناامنی زنان می باشد.
۳. طلاق های بی مورد، تاخیر سن ازدواج دوستان ناباب پست انگاشتن نقش زنان در خانواده و جامعه بی حجاب تاثیر رسانه های غربی ... از جمله عوامل ضعف مسائل فرهنگی در ایجاد ناامنی زنان می باشد.
۴. فقر شدید مادی رفاه زیاد اقتصادی شغل های نامناسب برای زنان و ..... از جمله عوامل ضعف اقتصادی مسائل در ایجاد ناامنی زنان می باشد.
۵. ضعف قوانین، ضعف نظارت، بی عدالتی، تهدید و ارباب و... از جمله عوامل ضعف سیاسی مسائل در ایجاد ناامنی زنان می باشد.

۶. تقویت ایمان دینی، ارتقاء سطح آگاهی زنان، ترویج حجاب، ایجاد فضای های مناسب برای گذراندن اوقات فراغت، ترویج حجاب، لحاظ کردن اولویت ها در واگذاری کار به مرد و زن و... از مهمترین راهکار های ایجاد امنیت زنان می باشد

۷- روش تحقیق

روش جمع آوری اطلاعات در این تحقیق به صورت استفاده از کتابخانه ای می باشد و تا حد ممکن سعی شده با انصاف و امانت به ثبت برسد.

۸- ساختار تحقیق

این نوشتار شامل سه بخش است که در بخش اول به تعریف کلیات و تعاریف پرداخته شده است. در بخش دوم به بیان آسیبهای در چهار بعد اعتقادی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی پرداخته شده و در سومین بخش به ارائه راهکارهای اشاره گردیده و در پایان به نتایجی دست یافته و برای بهتر شدن وضع موجود پیشنهادهایی ارائه شده است.

فصل دوم

مفهوم شناسی

۱. مفهوم شناسی

۱-۱- امنیت در لغت

ریشه لغوی امنیت از ثلاثی مجرد «امن» می باشد که به معانی متعددی آمده است :

در فرهنگ های فارسی این گونه بیان شده است :

-ایمن شدن، بی بیمی،^۱ در امان بودن، آرامش و آسودگی؛^۲

-بی خوفی، امن؛^۳

- حالت فراغت از هر گونه تهدید یا حمله، آمادگی برای رویارویی با هرگونه تهدید یا حمله؛^۴

-آسایش سلامتی،^۵ بی خطری؛^۶

-اصل امنیت، آرامش خاطر و آرامش نفس و از بین بردن بیم و هراس . امن، امانت، امان هر سه مصدرند و

به حالت و وضعی اطلاق می شود که انسان در آرامش می باشد.^۷ این واژه با مشتقاتی مانند استیمان و

ایمان همراه است که به اطمینان و آرامش درد برابر خوف، تفسیر، تعریف، ترجمه، نموده اند که تا حدود

زیادی به واقعیت نزدیک و شامل دو بعد ایجابی و سلبی در تعریف امنیت است.^۸

---

۱. معین، محمد. فرهنگ فارسی. تهران: بهزاد. اول: ۱۳۸۱. ص ۲۴۷

۲. عمید، حسن. فرهنگ عمید. تهران: امیرکبیر. اول: ۱۳۷۴. ص ۱۹۸

۳. دهخدا، علی اکبر لغت نامه، ج ۱. تهران: دانشگاه تهران. دوم: ۱۳۸۵. ص ۲۳۵

۴. آشوری، داریوش دانشنامه سیاسی. تهران: مروارید.. هجدهم: ۱۳۸۹. ص ۳۸

۵. سیاح احمد فرهنگ بزرگ جامع نوین، ج ۱. تهران: اسلام. سوم: ۱۳۷۸. ص ۶۰

۶. حسینی دشتی مصطفی . معارف و معاریف (دایره المعارف جامع اسلامی)، ج ۲. تهران: آرایه سوم: ۱۳۷۹

۷. خسروی حسینی، سید غلامرضا. ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن، ج ۱. تهران: مرتضوی. سوم: ۱۳۷۵. ص ۲۰۵

۸. اخوان کاظمی، بهرام. امنیت در نظام سیاسی اسلام. تهران: اندیشه جوان اول: ۱۳۸۵. ص ۱۹

راغب در کتاب مفردات امن و امنیت را در اصل به معنای آرامش نفس و از بین رفتن ترس دانسته و امن و امانت را در اصل به یک معنی هستند و به حالت وضعی اطلاق می‌گردد که انسان در آرامش باشد.^۱ این منظور و برخی دیگر معانی چندی برای این ریشه می‌آورند: الأمن ضد الخوف، الأمانة ضد الخيانة، الايمان ضد الكفر، الايمان بمعنی التصديق و ضده التکذیب.^۲

در قاموس قرآن نیز «امن» این گونه تعریف شده است :

فعل امن اگر متعدی به نفسه باد به معنای ایمنی دادن است. و امانت را از آن جهت امانت گویند که شخص امانت گذار از خیانت که امانت پیش اوست مطمئن و ایمن است.^۳

جوهری در الصحاح امان و امانت را به یک معنا دانسته می‌نویسد: «الأمن والأمانة بمعنی، و قد أمنت، فانا آمن و أمنت غیری، من الأمن و الأمان. و الإیمان التصديق. و الله المؤمن، لأنه آمن عباده من أن یظلمهم. و الأمن ضد الخوف».^۴

خلیل بن احمد در العین امن را به ضد ترس و خوف معنا کرده، و مامن را موضع بدون ترس دانسته است.

آنچه از مجموع دیدگاه اهل لغت به دست می‌آید این که امنیت به معنای آرامش، نترسیدن، وحشت نداشتن و اضطراب نداشتن است.

از این رو کسی که دارای اطمینان خاطر است، را «آمن» می‌گویند و نیز به شهری که در آن هیچ گونه ترس و اضطرابی نیست «بلدة آمنة» گفته می‌شود. و ایمان را بدان سبب ایمان گویند که در آن خود و یا دیگری در آرامش است. و کسی که ایمان به چیزی دارد یعنی به سبب آن در آرامش و سکون است. با توجه به معانی لغوی می‌توان گفت «امن» شامل دو جهت ایجابی و سلبی می‌شود. ایجاب در آنجا که سخن از اطمینان، آرامش فکری و روحی است و سلب در آنجا که نبود ترس، دلهره و نگرانی مقصود است.

۱. راغب اصفهانی، حسین بن محمد. مفردات الفاظ القرآن. تهران: مرتضوی. ۱۳۷۴. ص ۹۰.

۲. ابن منظور، محمد بن مکرم. لسان العرب. ج ۱. بیروت: دار صادر. ۱۴۱۴. ق. ص ۲۲۳.

۳. قریشی، علی اکبر. قاموس قرآن. ترجمه مرتضی آخوندی. ج ۱. تهران: دارالکتب الاسلامیه. سوم: ۱۳۵۲. ص ۱۲۳.

۴. جوهری، اسماعیل بن حماد. الصحاح. ج ۵. مصر: دارالکتب. ۱۳۳۶. ص ۲۰۷۱.

۱-۲- امنیت در اصطلاح

مفهوم امنیت، مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت و درمورد افراد به معنی آن است که نسبت به حقوق و آزادی های مشروع خود بیم و هراسی نداشته باشد و به هیچ وجه حقوق آنها را به مخاطره نیفتد و هیچ عاملی، حقوق مشروع آنها را تهدید نکند^۱ و در یک تعریف عام امنیت عبارت است از:

کیفیت احساس تامین بودن که به معنای احساس آسودگی از ترس و عدم اطمینان است.^۲ و لفرز نیز می گوید: «امنیت در معنای عینی نبود تهدید برای ارزش های کسب شده و در معنای ذهنی عدم ترس و وحشت از حمله بر ارزشهاست»^۳ و همچنین در فرهنگ علوم سیاسی، امنیت عبارت است از «توانایی در حفظ ارزشها و ثروتها در برابر تهدید»^۴

امنیت در گسترده وسیع تر از آن، یعنی در مفهوم امنیت ملی نیز تعریف شده است: یکی از نخستین کسانی که امنیت ملی را تعریف کرده والترلیمین است؛ وی معتقد است که یک ملت وقتی دارای امنیت است که در صورت اجتناب از جنگ بتواند ارزشهای اساسی خود را حفظ کند و در صورت اقدام به جنگ بتواند آن را حفظ کند.^۵ با مطالعه مفاهیم موجود در فرهنگ ها، در یک دید کلی، معنای این واژه بعد ایجابی عبارت است: از فراهم نمودن زمینه ها و امکانات لازم به منظور گسترش نوعی روحیه آرامش و اطمینان بخشی برای

^۱ زنجانی، عمید. فقه سیاسی. تهران: امیر کبیر. اول: ۱۳۷۳. ص ۱۵۳

^۲ اخوان کاظمی، بهرام. امنیت در نظام سیاسی اسلام. تهران: اندیشه جوان. اول: ۱۳۸۵. ص ۱۹.

^۳ روحانی، محمود. المعجم الاحصایی لالفاظ القرآن الکرئی، فرهنگ آماری و کلمات قرآن کریم، ج ۱، مشهد: آستان قدس رضوی. دوم ۱۳۷۲. ص ۲۷۳

^۴ جاسمی، محمد و بهرام جاسمی. فرهنگ علوی سیاسی (الف-خ). تهران: گوتنبرگ. اول: ۱۳۷۵. ص ۱۰۱

^۵ محمدی، علی. نگاهی به مفهوم امنیت در جهان امروز، جام جم مورخ ۳۰/۸/۸۱

شهروندان و در بعد سلبی عبارت است از فقدان هرگونه تهدید، جانی، مالی و روحی از سوی محیط داخلی و خارجی.^۱

۲- ارزش و اهمیت امنیت

۲-۱- امنیت در قرآن

از نگاه قرآن امنیت از اموری اساسی است که در تمام ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان به گونه‌ای قابل توجه، مورد نیاز است. و آموزه های قرآن - بدان جهت که پاسخگوی نیازهای واقعی انسان هاست - بدین مهم نیز توجه شایسته ای نموده است.

اگر چه صورت فارسی و عربی این کلمه به اشکال «امنیت» و «امنیة» در متون اسلامی به چشم نمی خورد، اما واژه های مشتق از این ریشه به فراوانی به کار رفته است.

ریشه این کلمه «امن» با ۶۲ کلمه مشتق، حدود ۸۷۹ بار در قرآن به کار رفته که از این تعداد کاربرد ۳۵۸ مورد در آیات مکی و ۵۲۱ مورد در آیات مدنی است.^۲

ارتباط تنگاتنگ و محکم این واژه با کلمه‌های اسلام، ایمان و مؤمن گویای اهمیت فوق‌العاده مفهوم آن است. مفهومی که افزون بر آیات قرآن و روایات معصومان، به فراوانی در سخنان اندیشمندان اسلامی و شیعی به چشم می خورد.

کلمه «الامن» در مجموع سه بار: در سوره های انعام، آیات ۸۱ و ۸۲ و نساء آیه ۸۳ به کار رفته است. کلمه «أمناً» دو بار: یکی در سوره بقره، آیه ۱۲۵ و دیگری در سوره نور، آیه ۵۵ به کار رفته است. هم‌چنین واژه «أمنَةً» دو بار: در سوره‌های آل عمران، آیه ۱۵۴ و انفال، آیه ۱۱ به کار رفته است.

در آیات قرآن، سخنان فراوانی در اهمیت و جایگاه ارزنده امنیت در زندگی فردی و اجتماعی انسان وارد شده است. که به نمونه‌هایی از آن‌ها اشاره می‌شود:

---

۱. قالیباف، محمد باقر. مجموعه همایش علمی امنیت و راهکارهای توسعه (سخنرانی) با دفتر اجتماعی و اطلاع رسانی قوه قضائیه استان مازندران، نیروانظامی ۱۳۸۱.

۲. روحانی، محمود. المعجم الاحصایی لالفاظ القرآن الکریم، فرهنگ آماری و کلمات قرآن کریم، ج ۱، تهران: معارف، ص ۳۷.

۱- خداوند یکی از اهداف برپایی حکومت صالحان را تحقق امنیت در جامعه بشری ذکر کرده است:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يُعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَ مَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾^۱

«خدا به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده‌اند، وعده داده است که حتماً آنان را در این سرزمین جانشین [خود] قرار دهد همان گونه که کسانی را که پیش از آنان بودند جانشین [خود] قرار داد، و آن دینی را که برایشان پسندیده است به سودشان مستقر کند، و بیمشان را به ایمنی مبدل گرداند، [تا] مرا عبادت کنند و چیزی را با من شریک نگردانند، و هر کس پس از آن به کفر گراید آنانند که نافرمانند.»

علامه طباطبایی این آیه را وعده جمیل و زیبایی دانسته که خداوند به مؤمنان که عمل صالح هم دارند، داده است. به آنان وعده داده که به زودی جامعه صالحی مخصوص به خودشان برایشان درست می‌کند و زمین را در اختیارشان می‌گذارد و دینشان را در زمین متمکن می‌سازد و امنیت را جایگزین ترسی که داشتند می‌کند؛ امنیتی که دیگر از منافقین و کید آنان، و از کفار و جلوگیری‌هایشان بیمی نداشته باشند، خدای را آزادانه عبادت کنند و چیزی را شریک او قرار ندهند.^۲

بدین گونه، خداوند به مؤمنان که کارهای صالح و شایسته انجام می‌دهند و به یاری خداوند، حکومت جهانی عدل محور را پدید خواهند آورد، نوید امنیت و آرامش و از میان رفتن همه اسباب ترس و وحشت را داده است.

۲- خداوند نعمت امنیت را از اساسی ترین نیاز فطری انسان ها دانسته، مهم ترین خواسته پیامبر خود حضرت ابراهیم را هنگام بنا نهادن کعبه این گونه یاد کرده است .

۱. النور/۵۵

۲. طباطبایی، محمد حسین. تفسیر المیزان. ترجمه محمدباقر همدانی. ج ۱۵. قم: انتشارات دارالکتب الاسلامیه. سوم: ۱۳۷۴

ص ۲۰۹

﴿وَ إِذْ قَالَ اِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا﴾^۱

«و چون ابراهیم گفت: پروردگارا، این [سرزمین] را شهری امن گردان.»
حضرت ابراهیم، از خداوند خواست آن سرزمین را از نعمت «امنیت» برخوردار سازد.
خداوند نیز، بنا به آیه:

﴿وَ إِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَ آمِنًا﴾^۲

«و چون خانه [کعبه] را برای مردم محل اجتماع و [جای] امنی قرار دادیم»
این ویژگی چنان بزرگ است که خداوند به سبب آن بر انسان ها منت نهاد و خود را شایسته سپاس و بندگی دانست . و نیز خداوند جهان به همین سرزمین دارای امنیت، برای بیان چگونگی آفرینش انسان سوگند خورده است.

با اجابت دعای حضرت ابراهیم، خداوند افزون بر امنیت تکوینی، امنیت تشریحی نیز عطا فرمود؛ زیرا به فرمان خداوند همه انسان ها و حتی جانوران در این سرزمین در امنیت و امان هستند. شکار حیوانات در آن سرزمین ممنوع است و حتی پیگرد مجرمانی که به این حرم و خانه کعبه پناه برند نیز جایز نیست. فقط می توان برای اجرای عدالت راه رسیدن آذوقه را بر آن ها بست تا بیرون آیند و خود را تسلیم سازند.

امن دانستن خانه کعبه توسط خداوند متعال در حقیقت بیانگر جایگاه ارزنده امنیت است که این بنای مقدس با آن وصف شده است. این ویژگی کعبه در آیات فراوانی یاد شده است. هم چنان که در سوره تین مکه معظمه به «بلد امین» توصیف شده است.

صاحب المیزان در این باره آورده است^۳:

مراد از هذا البلد الامین، مکه مشرفه است، و بلد امینش خواند، چون امنیت یکی از خواصی است که برای حرم تشریح شده و هیچ جای دیگر دنیا چنین حکمی برایش تشریح نشده، و این حرم سرزمینی است که خانه کعبه در آن واقع است.

۱. البقره/ ۱۲۶

۲. البقره/ ۱۲۵

۳. طباطبایی، محمد حسین. پیشین. ج ۲۰. ص ۵۳۹.

و خدای تعالی درباره آن فرموده:

﴿ أُولَئِكَ يَرَوْنَ أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيُنَظِّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ ﴾^۱

«آیا ندیده‌اند که ما [برای آنان] حرمی امن قرار دادیم و حال آنکه مردم از حوالی آنان ربوده می‌شوند؟ آیا به باطل ایمان می‌آورند و به نعمت خدا کفر می‌ورزند؟»

۳- در آیات قرآن، از سرزمینی که از نعمت امنیت و آرامش برخوردار باشد، به عنوان سرزمین مثال زدنی، نمونه و الگو، یاد شده است. آنجا که می‌فرماید:

﴿ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ

لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴾^۲

«و خدا شهری را مثل زده است که امن و امان بود [و] روزیش از هر سو فراوان می‌رسید، پس [ساکنانش] نعمتهای خدا را ناسپاسی کردند، و خدا هم به سزای آنچه انجام می‌دادند، طعم گرسنگی و هراس را به [مردم] آن چشاند.»

روشن است، چنین سرزمینی به جز در عصر ظهور و حکومت جهانی حضرت مهدی (عج)، پدید نخواهد آمد.

۴- آیات قرآن، اولوالالباب را به امنیت و سلامتی جاودانی بشارت داده است. به تعبیر صاحب المیزان:

جمله: ﴿ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴾^۳ حکایت کلام ملائکه است که اولوالالباب را به امنیت

و سلامتی جاودانی و سرانجام نیک نوید می‌دهند؛ سرانجامی که هرگز دستخوش زشتی و مذمت نگردد.

افزون بر آن، هنگامی که خداوند در روز رستاخیز انسان‌های صالح را به بهشت دعوت می‌کند، می‌فرماید:

﴿ ادْخُلُوا بِسَلَامٍ آمِنِينَ ﴾^۴ به آن‌ها نوید امنیت و سلامت داده می‌شود و به آن‌ها گفته می‌شود که به این باغ‌ها

۱. العنكبوت/ ۶۷

۲. النحل/ ۱۱۲

۳. الرعد/ ۲۴

۴. الحجر/ ۴۶

با سلامت و امنیت وارد شوید.

۵- یکی از مصداق‌های روشن واژه‌هایی مانند «نعمت»، «نعیم» و «برکات» در قرآن، امنیت دانسته شده

است به عنوان مثال، در تفسیر المیزان پس از آیه ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ﴾^۱

می‌خوانیم: «برکات به معنای هر چیزی از قبیل امنیت، آسایش، سلامتی، مال و اولاد است که غالباً

انسان به فقد آن‌ها مورد آزمایش قرار می‌گیرد».

هم‌چنین در این تفسیر پس از آیه: ﴿وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ

بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾^۲

«و نعمت خدا را بر خود یاد کنید: آن گاه که دشمنان [یکدیگر] بودید، پس میان دلهای شما الفت انداخت،

تا به لطف او برادران هم شدید و بر کنار پرتگاه آتش بودید که شما را از آن رهانید. این گونه، خداوند

نشانه‌های خود را برای شما روشن می‌کند، باشد که شما راه یابید.»

با بیان وضع ناامنی موجود در جامعه جاهلی پیش از اسلام، منظور از نعمت در آیه: امنیت، سلامتی، ثروت،

صفای دل نسبت به یکدیگر و پاکی اعمال دانسته شده است.

صاحب المیزان همچنین در تفسیر کلمه «نعیم» در آیه هشتم سوره تکوین: «ثُمَّ لَتَسْأَلُنَّ عَنِ النِّعِيمِ» به نقل

از مجمع‌البیان آن را امنیت و صحت دانسته، روایتی را از امام باقر و صادق (ع) در این باره نقل کرده است.^۳

۶- از امنیت به عنوان بزرگ‌ترین پاداشی یاد شده که در تمیز اهل حق از باطل، به اهل حق داده می‌شود؛

همان‌گونه که قرآن می‌فرماید: «فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ». ^۴ یعنی کدام یک از دو دسته شایسته امنیت

هستند؟

۷- در آن زمان که خویشاوندان حضرت یوسف وارد مصر شدند، ایشان از میان همه نعمت‌های مصر، به

۱. الاعراف/ ۹۶

۲. آل عمران: ۱۰۳

۳. طبرسی، فضل بن حسن. مجمع‌البیان، ج ۱۰. بیروت: مؤسسه علمی. اول: ۱۴۱۵ ق. ص ۵۳۸. مجلسی، محمد باقر.

بحارالانوار، ج ۷۸، بیروت: دار الرضا. ۱۹۸۳ م. ص ۱۷۲.

۴. الانعام/ ۸۱

مسئله امنیت تأکید فراوانی کرده، به آنها می‌گوید:

﴿ادْخُلُوا مِصْرَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ﴾^۱ «ان شاء الله، با [امن و] امان داخل مصر شوید.»

این نشانگر آن است که، نعمت امنیت اساس تمامی نعمت‌ها است؛ چرا که هر گاه امنیت از میان برود، دیگر مواهب مادی و معنوی نیز به خطر خواهد افتاد. در یک محیط ناامن، نه اطاعت خداوند امکان پذیر است، نه زندگی همراه با سربلندی و آسودگی فکر و نه تلاش و کوشش و جهاد برای پیشبرد هدف‌های اجتماعی.

۲-۲. امنیت در روایات.

روایات معصومان همانند قرآن بیانگر این نکته مهم است که هرگونه امنیتی، در ایمان و باورهای معنوی و الهی ریشه دارد و هر گونه ناامنی در هر عرصه‌ای، بالاخره ریشه‌اش به بی‌ایمانی و صفاتی مانند شرک، کفر، ظلم، استکبار و... برمی‌گردد.

در سخنان و روایات معصومان نیز مطالب فراوانی درباره اهمیت و ضرورت امنیت وارد شده است که برای نمونه، تنها مواردی از آن‌ها ذکر می‌شود.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله و سلم) می‌فرماید:

(من أصبح معافی فی جسده آمانا فی سربه عنده قوت یومه فکأنما خیرت له اذافیره)^۲ «هر که تنش سالم

است و در جامعه خویش ایمن است و قوت روز خویش دارد، جهان سراسر مال اوست.»

امام صادق (علیه السلام) زندگی بدون امنیت را ناقص و ناگوار شمرده و در این راستا فرموده است:

(خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ فَقَدَ وَاحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ نَاقِصَ الْعَيْشِ زَائِلَ الْعَقْلِ مَشْغُولَ الْقَلْبِ فَأَوْلَاهَا صِحَّةُ الْبَدَنِ وَ

الثَّانِيَةُ الْأَمْنُ)^۳

«پنج چیز است که حتی اگر یکی از آن‌ها برقرار نباشد، زندگی ناقص و ناگوارست، عقل نابود می‌شود و مایه

دل مشغولی می‌گردد؛ نخست این پنج چیز، سلامتی جسم و دوم امنیت است.»

۱. یوسف/۹۹

۲. صدوق، محمد علی. امالی، قم: مؤسسه نشر اسلامی. ۱۴۰۵. ص ۳۸۵

۳. همان. ص ۲۸۴

در روایتی، از امنیت در کنار عدالت و فراوانی، به عنوان سه نیاز اساسی مردم یاد شده است :

(ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ يَخْتَاجُ النَّاسُ طَرّاً إِلَيْهَا الْأَمْنُ وَالْعَدْلُ وَالْخِصْبُ^۱.)

«سه چیز است که همه مردم به آن نیاز دارند: امنیت، عدالت و فراوانی.»

امام علی(ع) در بحث از اهداف عالی حکومت، یکی از دلایل پذیرش حکومت را تأمین امنیت برای بندگان مظلوم و محروم و پشتیبانی از آن‌ها می‌شمارد. باز آن حضرت در بیان نقش و اهمیت امنیت می‌فرماید:

رفاهیه العیش فی الأمن؛^۲

رفاه زندگانی در امنیت است.

لا نعمه أهنأ من الأمن؛^۳

«هیچ نعمتی گوارتر از امنیت وجود ندارد.»

نهج البلاغه نیز مشحون از اشارات فراوان امام علی در زمینه اهمیت امنیت است در نظر ایشان یکی از ویژگی های جاهلیت را فقدان امنیت و پرفتنه این دوران می دانند . عصری که به تعبیر امام هفتنه ها مردم را لگد مال و با سم های محکم خود ، نابودشان کرده بود . مردم حیران و سرگردان ، بی خبر و خرده ، در کنار بهترین خانه (کعبه و بدترین همسایه ها (بت پرستان) زندگی می کردند و خواب آنها ، بیداری و سرمه چشم آنها اشک ؛ در چنین وضعیتی اسلام با ماهیتی امنیت آور توسط پیامبر نازل و معرفی شد.^۴

همچنین در حکمت ۲۵۲ می فرمایند: و خداوند اسلام را برای امنیت از ترس ها قرار داده است .^۵

در روایات اسلامی یکی از اصلی ترین ویژگی های عصر طلایی و آرمانی ظهور امام عصر (عج) برقراری

امنیت است تا جایی که امام مهدی خود را مایه امنیت اهل گیتی می نامند :

۱ . مجلسی، محمد باقر. پیشین، ج ۷۵، ص ۲۳۲

۲ . غررالحکم و دررالکلم، ص ۴۴۷، ش ۱۰۲۵۳

۳ . غررالحکم و دررالکلم، ص ۴۴۷، ش ۱۰۲۵۳

۴ . دشتی، محمد، پیشین. خطبه ۲

۵ . نهج البلاغه، حکمت ۲۵۲

و انی امان لاهل الارض کما ان النجوم امان لاهل السماء؛ و به درستی که من مایه امان اهل زمین هستم همچنان که ستارگان مایه امنیت اهل آسمانها می باشند.

بنا به آیه ۵۵ سوره نور، پارسایان، به رهبری امام عصر (عج) خلیفه خدا شوند و دین حاکم گردد. در این صورت، بنا به وعده الهی، امنیت جای ترس را می گیرد و بندگان خدا به خشنودی و خوشبختی حقیقی دست خواهند یافت. اثر این عدالت و امنیت فراگیر، چنان است که طبیعت نیز بر سر مهر خواهد آمد و با پیشه کردن عدالت، همه گنج‌های خود را برای انسان رو خواهد کرد.

روایتی دیگر از زبان آخرین پیشوای معصوم (ع) است که می فرماید:

وَإِنِّي أَمَانٌ لِأَهْلِ الْأَرْضِ كَمَا أَنَّ النُّجُومَ أَمَانٌ لِأَهْلِ السَّمَاءِ؛^۱

«همانا من مایه امان اهل زمین هستم؛ هم‌چنان که ستارگان مایه امنیت اهل آسمانها هستند.»

ده‌ها روایت از پیامبر و امامان وارد شده که خود و اهل بیت را مایه امان ساکنان زمین به شمار آورده‌اند. بدین ترتیب، حضور امام عصر (عج)، چه به صورت غایب و چه به صورت ظاهر و در زمان قیام، مایه بارش فیض و نعمات الهی به سوی مردم است. طبیعی است که در دوره حکومت مهدوی این جریان به کمال خود خواهد رسید و همه موانع موجود بر سر اتصال فیض میان خداوند و مردم - از طریق امام برطرف خواهد شد. امام زین‌العابدین (ع) می فرماید:

«ما امام مسلمانان و براهین الهی بر جهانیان و سرور مؤمنانیم. ما رهبر شریف‌ترین مسلمانان و... مایه امان

ساکنان زمین هستیم؛ همان‌گونه که ستارگان مایه امان و حفظ آسمانها هستند. ما کسانی هستیم که خداوند به واسطه ما آسمان را از سقوط به روی زمین نگه داشته است و این به اجازه خداوند بستگی دارد. خداوند توسط ما زمین را از این که اهلش را نابود کند، نگه داشته است و به واسطه ما باران می فرستد و رحمت خویش را بر مردم می گستراند و به واسطه ما برکات زمین خارج و ظاهر می شود و اگر ما بر روی کره خاکی نبودیم، زمین اهل خود را فرو می برد»^۲.

^۱ . مجلسی، محمد باقر. پیشین. ج ۷۵، ص ۳۸۰.

^۲ . صدوق، حسین بن بابویه. کمال الدین و تمام النعمه. قم: مؤسسه نشر اسلامی. ۱۴۰۵. ص ۵.

امام علی(ع) درباره عدل گستری و امنیت در عصر ظهور می‌فرمایند:

«اگر به تحقیق، قائم ما قیام کند، به واسطه ولایت و عدالت او، آسمان آن چنان که باید ببارد می‌بارد و زمین نیز رستنی‌هایش را بیرون می‌دهد و کینه از دل‌های بندگان زدوده می‌شود و میان درنده و دام آشتی برقرار می‌شود؛ به گونه‌ای که یک زن میان عراق و شام پیاده خواهد رفت و آسیبی نخواهد دید و هر جا قدم می‌گذارد، همه سبزه و رستنی است و بر روی سرش زینت‌هایش را گذارده و نه ددی او را آزار دهد و نه بترساند.»^۱

۳-انواع و اقسام امنیت

از نگاه آسیب‌شناسی در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان امنیت را به شش گروه امنیت فردی، امنیت اجتماعی یا گروهی، امنیت فرهنگی، امنیت سیاسی، اقتصادی، امنیت قضائی و حقوقی تقسیم کرد که در این گفتار در مورد امنیت اجتماعی مطالبی را بیان میشود

۳-۱. امنیت فردی

امنیت فردی، عبارت است از حالتی که جسم و روح فرد در آن فارغ از ترس و آسیب رسیدن به جان و مال و یا آبروی خود یا از دست دادن آنها زندگی کند. علاوه بر جنبه‌های مادی حیات فردی و اجتماعی و بنا به آیه شریفه «الا بذکرالله تطمئن القلوب»، (رعد، ۲۸) امنیت فردی را باید در ایمان واقعی و آرامش روحی و اطمینان و طمأنینه نفس را در یاد خداوند متعال جستجو کرد. همچنین می‌توان با رویکرد فلسفی به موضوع امنیت فردی انسان نگریست و به لحاظ مفهومی و نه مصداقی، انسان و جایگاه وی را در نظام هستی مورد بررسی قرارداد. در این رویکرد امنیت داشتن انسان به معنای ثبات هویت شخصی او نسبت به خودش، خدا و جهان، با توجه به پویایی اندیشه‌ی اصیل انسانی می‌باشد و بی‌امنیتی انسان به معنای فروپاشی شخصیت و جایگاه و هویت انسان نسبت به خدا، خودش و جهان و

۱. مجلسی، محمد باقر. پیشین. ج ۱۰، ص ۱۰۴.

در نتیجه بحران هویت او در نظام هستی است. در عصر حاضر، ملاحظه می شود که بسیاری از انسان ها، بویژه در جوامع غربی، نسبت اصیل خود را با خدا، جهان و خویشتن گم کرده و دچار فروپاشی شخصیت فکری و تشویش اندیشه و غفلت از هستی اصیل و هویت بنیادین خود شده اند.^۱

۳-۲ امنیت اجتماعی

امنیت اجتماعی شخص به معنی حفظ جان، مال، آبرو و موقعیت های اجتماعی شخص از جانب عوامل اجتماعی می باشد. یعنی از جانب افراد دیگر، سایر گروه ها و حکومت و قانون، جان و مال و آبرو موقعیت اجتماعی فرد مورد تهدید قرار نگیرد. به این ترتیب امنیت اجتماعی عبارت است از حالت فراغت همگانی از تهدیدی که کردار غیرقانونی دولت یا دستگاهی، یا فردی، یا گروهی در تمام یا بخشی از جامعه پدید می آورد.

نخستین و مهم ترین شرط زندگی اجتماعی، «امنیت» است. جامعه ای می تواند شکوفا و سعادت مند و برخوردار از تمدن بزرگ شود که در امنیت و آرامش به سر برد و از دزدی ها، راهزنی ها، بی بند و باری ها، مواد مخدرها، جنایت ها، ناهنجاری ها، تنش ها و هرج و مرج های سیاسی داخلی و بین المللی به دور باشد. چرا که تا جلوی مفسدان و شروران گرفته نشود و جامعه از وجود انگل ها و فتنه گرایی پاکسازی نگردد، جامعه روی سعادت و خوشبختی را به خود نخواهد دید لذا ابراهیم خلیل پس از بنای کعبه، نخستین خواسته خود از خدا را، مسألت امنیت برای مردم آن سرزمین قرار داد: ((رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدِ آمِنًا^۲

به همین جهت سخت ترین مجازات ها و کیفرها در قوانین اسلام، برای کسانی در نظر گرفته شده که امنیت جامعه را به خطر می اندازند؛ مانند قتل، قصاص، قطع دست و پا، تبعید، شلاق.

^۱ - قربانی، قدرت الله، امنیت انسان در عصر تصویر جهان، مندرج در گفتن امنیت ملی، کتاب اول، تهران: مؤسسه اندیشه ناب، ۱۳۷۹، ص ۱۴۰

^۲ . ابراهیم ۳۵/

۳-۳. امنیت فرهنگی

به ارزش های نهادینه شده در جامعه، فرهنگ گفته می شود. پس فرهنگ را می توان شامل عناصری همچون عقیده دینی (باور دینی)، عرف، قانون و عمل دانست

امنیت فرهنگی یعنی مصونیت یک فرد، گروه یا ملت از تعرض و تجاوز به حقوق فرهنگی اش. یعنی اینکه یک فرد، گروه یا ملت از تعرض و تجاوز به ارزش های نهادینه شده اش مصونیت داشته باشد.^۱

۳-۴. امنیت سیاسی

امنیت سیاسی به معنای تامین آرامش و طمانینه لازم توسط حاکمیت یک کشور برای شهروندان قلمرو خویش از راه مقابله با تهدیدات مختلف خارجی و همچنین تضمین حقوق سیاسی آنان در مشارکت جهت تعیین سرنوشت اجتماعی و سیاسی آن ها می باشد. در واقع امنیت سیاسی به معنای وجود دستگاه سیاسی است که در آن مردم آزادانه و بدون ترس و وحشت بتواند مواضع سیاسی و باورهای خود را هر چند مخالف دولت باشد در چارچوب قانون موجود بیان کنند و کسی حق تعرض به دیگران را به دلیل ابراز عقیده سیاسی نداشته باشد.^۲

۳-۵. امنیت اقتصادی

امنیت اقتصادی عبارت است از برقراری آنچنان نظامی بین روابط عوامل اساسی تهیه مایحتاج معیشتی انسان یعنی منابع اولیه، توزیع کار و درآمد اعضای جامعه، به طوری که لوازم و نیازها ضروری آن ها را تامین شود و آن ها از این جهت خود را در خطر احساس نکند و کمبود و یا فقدان نیازهای زندگی و آرامش و آسایش آنها را برهم نزند؛ زیرا تنها کمبود و فقدان مواد و عناصری که بر ای حفظ و بقای انسان ضروری و

^۱. فرجام، محمد حسین. بررسی مسائل اجتماعی ایران (فساد اداری - اعتیاد - طلاق). تهران: اساطیر. اول ۱۳۷۷. ص ۱۲۳

^۲. بهرام، اخوان کاظمی. پیشین: ص ۲۹

لازم شمرده می شود موجب می گردد. و آسایش و آرامش در جوامع انسانی سلب می شود بلکه کمبود یا فقدان آنها می تواند آسایش و آرامش جامعه و اعضای ن را بر هم بزند.^۱

۳-۶. امنیت حقوقی یا قضایی

امنیت حقوقی، معنای مختلفی استنباط می شود. امنیت قضایی عبارت است از ایمنی و مصون ماندن فرد از هرگونه تعرض، تجاوز، ارعاب، تهدید نسبت به جان، مال، ناموس، شغل و مسکن و به طور کلی تمامی حقوقی قانونی و مشروع او.

و این مهم هنگامی تحقق می گردد که جرایم، تخلفات و انواع فساد و ریشه و ارتکاب آن در جامعه ریشه کن شود و به طور کلی عواملی که سبب زیان مالی یا جانی یا معنوی و روانی افراد شود از بین برود و محیطی امن و آرام به وجود آید به طوری که فرد بتواند احساس امنیت و آرامش کند.^۲

---

^۱ عزتی، مرتضی و محمد علی دهقان. امنیت اقتصادی در ایران. تهران: مجلس شورای اسلامی. اول. ۱۳۸۷. ص ۱۸

^۲ حسینی، علی اصغر قربان. جرم شناسی و جرم یابی سرقت: تهران: جهاد دانشگاهی. اول: ۱۳۷۱. ص ۶۹-۶۸

بخش دوم: آسیب ها

فصل اول: آسیب های اعتقادی-اخلاقی

از آنجا که هر پدیده ای که در جامعه شکل می گیرد، معلول علت های گوناگونی است. ناامنی اجتماعی زنان هم یکی از این پدیده ها است که ریشه در علل گوناگون و مختلفی دارد. شکی نیست از مهمترین عوامل پیدایش ناهنجاری های رفتاری و ناامنی در جوامع انسانی کم رنگ شدن اعتقادات از قبیل اعتقاد به خدا و معاد می باشد. بنابر دیدگاه اسلام، امنیت، موقعی به مخاطره خواهد افتاد که ایمان در میان مردم کم رنگ شود و عمل صالح به فراموشی سپرده شود. این نکته برای همه ما ملموس و قابل فهم است که جامعه ای که سرشار از مهر و محبت و جوانمردی و نوع دوستی و کمک به مستمندان و نوازش یتیمان و انصاف در معامله و راستگویی و صداقت و بزرگواری و احترام به حقوق شهروندی و رعایت حقوق دیگران باشد، رنگ ناامنی را به خود نخواهد دید. آری، ناامنی درست همان وقتی خود را نشان خواهد داد که کارهای نیک و اعمال صالح، دیگر در میان مردم معنا نداشته باشد.

بنابراین بزرگترین ضامن ایجاد امنیت در یک جامعه اعتقاد به خدا و جهان واپسین است و آن تاثیری که این مذهب و اعتقادات در ریشه کن کردن این مفسدات اجتماعی و تحقق عدالت و امنیت در انسان اعم از زن و مرد دارد از هیچ یک از سازمان ها و دستگاه های پلیسی و انتظامی بر نمی آید. اینک به مواردی از بی اعتقادی ها در ایجاد ناامنی زنان اشاره می کنیم :

۱- ضعف ایمان به خدا

اساسا توجه به این واقعیت که هر کاری را که انسان انجام می دهد در پیشگاه خداست و تمام عالم هستی محضر خداست و چیزی از اعمال و حتی نیت آدمی از او پنهان نیست، می تواند در برنامه زندگی انسان اثر زیادی بگذارد و او را از ارتکاب منکرات باز دارد از این رو بررسی ها نشان می دهد بسیاری از ناامنی های اجتماعی و مفسدات اخلاقی ریشه در بی ایمانی دارد و اگر ثروت و مقام هم بر اساس گفته قرآن موجب طغیان و سرکشی است مربوط به زمانی است که فرد فاقد ایمان و باورهای مذهبی باشد وقتی در جامعه ایمان حکومت کند و افراد فضای پاک، سالم و آمار خیانتها و مفسدات اجتماعی در آن به مراتب کمتر

از جوامعی است که فاقد این سرمایه ارزشمند هستند.^۱ آمار وحشناک جنایات ها و ارقام سرسام آور و مفسد اجتماعی که به مرتب از سوی کشورهای به اصطلاح متمدن و مترقی به ویژه اروپایی و غربی که در جهان منتشر می یابد حاکی از آن است که این شیوه موفقیت چندانی نداشته و هزینه کردن سرمایه های سرسام آور در سلامت آن موفق نبوده است و وضع قوانین حقوقی دستگاه پلیسی و انتظامی نتوانسته در تحقق این هدف موثر باشد. به علاوه اگر مشکل نیز حل شود تشکیلات امنیتی و انتظامی و سایر عوامل خیلی هنر کنند فقط می توانند مانع تخلفات از نوع ظاهر و آشکار آن شود ولی هرگز قادر نیستند از تخلفات پنهانی آن که از چشم آن دور است جلوگیری کنند. قطعاً آنچه می تواند این قوانین را موثر سازد و این دستگاه ها مرکز پلیسی در ایجاد تحول روحی و اخلاقی در افراد جامعه و بیدار کردن پلیس درونی آنان یعنی وجدان بشری در سایه گوهر گرانبهای ایمان به به مبداء و معاد است.^۲ همچنین است که معنویات روحیه واراده انسان را در برابر ناملايمات بیمه می کند و انسان را از معاصی دور کرده و عنایت الهی را نسبت به انسان بیشتر می کند. اما زندگی عاری از معنویات زمینه را برای انجام گناهان و محرمات فراهم می کند. به علت ضعف ایمان است که گاه عده ای با کوچکترین مشکل مادی و اقتصادی به برخی از محرمات الهی دست می زنند. همچنین است که دین محاسبه گری و مهار و کنترل نفس را به خود بشر واگذار می کند و پیش از آن که دیگری در نظر آید خدا و محاسبه وجدان و فطرت پا در میدان می گذارد. از این روست که مسأله ایمان به خدا عنوان ساز و کاری درونی و مدیریت کنترل اجرایی قوانین در انسان مؤمن عمل می کند.

۲- ضعف ایمان به قیامت

ایمان عناصر مختلف دارد: ایمان به مبداء و مقصد مهمترین آنست. مقصود از ایمان به مقصد عالم آخرت می باشد، همچنین ایمان مراتب مختلف دارد؛ گروهی از انسانها به خاطر خشنودی خدا در پی گناه نمی روند و دائماً در پی کسب رضایت الهی می باشند، که این گروه اندک اند اما برخی از انسانها با باور به روز حسابرسی و قیامت خود را از انداختن به مهلکه ها حفظ می کنند این مورد هم گرچه درجه کمتری نسبت

^۱. بهشتی، ابوالفضل. سیمای مومن در قرآن و حدیث. قم: ناشر بوستان کتاب. اول: ۱۳۸۲، ص ۴۹

^۲. همان. ص ۷۲

به آن دارد اما داشتن چنین ایمانی بسیار مثمر ثمر می باشد و قابل تحسین است و آثار اجتماعی قوی دارد. ایمان به قیامت به معنا، باور داشتن به روزی ست که مردم به فرمان حق زنده میشوند و در محکمه عدل الهی حضور بهم می رسانند، باور داشتن به روزی که پرونده عمل هر کس پیش رویش گشوده می شود و تمام کارهای روا و ناروا و کلیه اعمال کوچک و بزرگی که در طول عمر دنیایی خود انجام داده در آن ثبت شده است را مشاهده می کند می باشد و به العکس باور نداشتن به روز قیامت و ایمان به ثواب و عقاب الهی علت عمده ای است که باعث هرج و مرج ها، بی بند و باری ها، قتل ها، تجاوزها و مزاحمت ها می شود

امام علی علیه السلام فرمودند: یاد کنید که همانا مرگ نابودکننده لذتها و جداکننده شما از شهوت ها است.^۱ مؤمنی که به روز جزا اعتقاد دارد در مهار کردن غرایز، اندازه گیری تمایلات و اجتناب از جرائم و گناهان از غیر مؤمن به قیامت به مراتب موفق تر است چرا که وقتی کسی به عالم آخرت یقین داشت و خود را در پیشگاه الهی مؤاخذه و مسئول دید همواره مراقب اعمال خویش است و نیازی به مراقبت پلیس انتظامی و ترس از قوانین جزایی ندارد. پنهان و آشکارش یکسان است همیشه و همه جا حقوق و حدود مردم را برای خدا رعایت می کند پیرامون معصیت نمی گردد و به انگیزه دینی، کوشش دارد که از مرز حق و عدالت قدمی فراتر نگذارد.

۳. خدا فراموشی

﴿و لا تكونوا كالذين نسوا الله فانسيهم اولئك هم الفاسقون﴾^۲

مطابق این آیه فراموشی خودِ رحمانی و ملکوتی، منجر به خدا فراموشی می شود. علامه طباطبائی در

این رابطه می گوید که:

این آیه عکس نقیض حدیث معروف نبوی است که پیامبر اکرم (ص) فرمود: "من عرف نفسه فقد عرف ربه"^۳ یعنی اگر انسان خود را نشناخت، مطمئناً خالق خود را هم نمی شناسد. پس اگر انسان در اثر نادانی،

.. طوسی، محمد بن حسن. الامالی، ج ۱. قم: مؤسسه نشر اسلامی، ج ۱، ص ۱۲۷^۱

۲. الحشر/ ۱۹

غفلت از حقیقت خویش و فراموشی خدای سبحان، به خودفراموشی برسد، در واقع از هسته مرکزی خویش که همان فطرت الهی، توحیدی و کمال طلب است فاصله می گیرد که نتیجه آن مرگ ارزش های فطری و گرایش های عالی انسان است. این حقیقت در احادیث نیز بسیار مورد توجه قرار گرفته است که از جمله آنها کلام نورانی امیر بیان حضرت علی(ع) که می فرماید:

«من لم يعرف نفسه بعد عن سبیل النجاة و خبط فی الضلال و الجهالات»^۱

«کسی که خودش را نشناسد از راه نجات دور می شود و در گمراهی و نادانی ها غوطه ور می گردد»
طبق حدیث مذکور، ریشه انحرافات فردی و اجتماعی جهل به خود می باشد که در اثر فراموشی خداست .

یکی از دلایل ایجاد این همه بلایای فرهنگی و اجتماعی در نظام اجتماعی، مسأله خدا فراموشی است. اگر آمار طلاق، دزدی و انحرافات اخلاقی و... را در بین زنان جامعه نسبت به گذشته بالا می بینیم به جهت این است که در پی تهاجمات فرهنگی دشمن، خدا فراموشی در بین افراد جامعه پدید آمده است. همان طور که در آیه مبارکه قرآن آمده است: «و من یعش عن ذکر الرحمن نقیض له شیطانا فهو له قرین»^۱

«هر کس از یاد خدا رخ بتابد شیطان را برمی انگیزیم تا یاور و همنشین دائم وی باشد»، لذا در اثر فراموشی خداست که گرفتاری ها و ناهنجاری ها در جامعه گسترش پیدا می نماید. اگر یک نگاه جامعه شناسانه و دقیق به معضلات اجتماعی و انحرافات اخلاقی داشته باشیم بسیاری از آنها ریشه در همین مسأله دارد. چرا که یکی از عوامل عمده و مهم بازدارنده انسان از گناه و مفاسد، ذکر و یاد خداست.

۴- نادیده انگاشتن شریعت و آموزنده های دینی

رعایت نکردن و نادیده انگاشتن قواعد، دستورات و توصیه های است که اسلام برای تنظیم زندگی ارائه کرده است تا ضمن برقراری یک زندگی عادلانه در دنیا، نهایتاً سعادت اخروی انسان گردد خواه و ناخواه بر

۱. مهدوی کنی، محمد رضا، نقطه های آغاز در اخلاق اسلامی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۱، ص ۱۰۳

نوع امنیت جامعه اثر می گذارد. به عنوان مثال آشنا نبودن به حقوق و وظایف افراد و رعایت نکردن حقوق متقابل آنها، جامعه به جامعه ای ناامن تبدیل می گردد. است. به عبارت دیگر، می توان گفت: فرد وقتی مؤمن به خدا نباشد، واجد نگاهی خاص به جهان و پذیرنده یک دسته ارزش ها و باورها می گردد. لذا ارزش ها و باورها، باید از طریق یک دسته قواعد رفتاری، جهت دهی و عینیت خارجی یابد. به طوری که رفتار فردی و اجتماعی تنظیم و از این طریق، حقوق افراد به روشنی و عادلانه تعریف شود. اسلام این قواعد رفتاری را در قالب شریعت بیان می کند. این قواعد هویت جامعه را می سازد. افراد از طریق هویت جمعی خود، به درک و احترام متقابل می رسند، همبسته می شوند و زندگی شان را سامان می دهند و به زندگی در کنار هم، همکاری با هم و رعایت حقوق یکدیگر علاقه مند می شوند و از این طریق، عوامل ناامنی را دفع می کنند.

۵- پوچ گرایی و نیهیلیسم

بی شک اساسی ترین عامل روی آوردن انسان به آلودگی، فساد، ظلم و بیداد احساس پوچی و بی هدفی در زندگی است؛ وقتی چنین احساسی در انسان شکل بگیرد که همین چند سال دنیا می تواند کامیابی نماید و دنیا را پایان همه چیز بداند؛ پیش خود می گوید: "چرا من لذت نبردم؟" و "چرا خود را مقید به یک سری مقررات دست و پا گیر نمایم؟" لذا هرچه دلش می خواهد، انجام می دهد و دست به هر جنایتی می زند زیرا نهایت آن است که این را بگیرند و اعدام نمایند و برایش مهم نیست، چون از نظر او دنیا همین است و بس و خود را مورد مواخذه قرار نمی دهد از همین رو قرآن می فرماید: دروری از یاد خدا زندگی را تلخ و ناگوار می کند.^۱ حال که خداوند زندگی را در سایه ارتباط با او و رضایت از خدا و زندگی شیرین و معنا دار می دارد.

^۱ . نجفی زنجانی، حافظ و حبیب الله توفیقی. امنیت در آینه شریعت. قم: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی. ۱۳۷۹. ص ۱۶۱

۶-زیاده خواهی

جهان به اقتضای طبیعت مادی خود، دچار محدودیت است. انسان به اقتضای طبیعت خداجوی خود، به دنبال نامحدود و بی نهایت است. به دنبال قدرت نامحدود، علم نامحدود، زیبایی نامحدود و... می باشد. در همه این موارد، انسان به واقع در پی خدا است. اما به جای آنکه آنها را در خدا بجوید، به اشتباه در مصادیق ناقص و کوچک زمینی دنبال می کند؛ قدرت، علم، زیبایی و... نامحدود را در بین مخلوقات و تجلیات محدود و دنیایی خدا جست و جو می کند، در عین حال که دنیای مادی محدود است. از این رو، بین خواسته های انسان ها تراحم می افتد و آنها را به رقابت و نزاع با یکدیگر می کشاند. در نتیجه، ناامنی رخ می دهد. همین میل خداجویی است که انسان جاهل، آن را در قالب مذموم زیاده خواهی های نامشروع به ظلم و ناامنی مبدل می سازد.^۱

انسان موجودی سیری ناپذیر است اما در عین حال باید بداند از ویژگی های مهم دنیا محدودیت و نرسیدن به همه ی خواسته های دنیوی ست زیرا اسلام علاوه بر مشخص کردن حقوق متقابل افراد و جهت دهی آن به سمت ایجاد امنیت، انسان ها را از زیاده خواهی و حرص بر دنیا، که عاملی برای تجاوز به حقوق دیگران و ایجاد ناامنی است، برحذر داشته است.

حب الدنيا راس الفتن و اصل المحن. «دنیا پرستی اساس فتنه ها و ریشه ی مشکلات است».^۲
در تعبیری حضرت علی(ع) می فرماید: «به دنیا نگاهی زاهدانه افکنید. قسم به خدا، دنیا با چیزی اندک فرد مستقر و اسکان یافته را به زوال می کشاند و خوش گذرانی را که با امنیت زندگی می کند، به درد و ناراحتی شدید گرفتار می کند... شادمانی آن با حزن همراه است و اواخر زندگی در آن به ضعف و سستی می انجامد... در رحمت خدا است بنده ای که بیندیشد و عبرت بگیرد...»^۳

۱. موسوی کاشمیری، مهدی، جایگاه امنیت در نظام اسلامی. تهران: پژوهشهایی که در مرکز تحقیقات علمی دبیرخانه مجلس

خبرگان. اول. ۱۳۸۸. ص ۱۲۳

۲. فهرست موضوعی غرر الحکم. ص ۱۱۱

۳. الیثی الواسطی، عیون الحکم و المواعظ، ص ۹۰.

۷- پیروی از هوای نفس

از مهمترین عوامل ایجاد کننده ناامنی در جامعه و انحرافات و بزهکاری ها و ارتکاب جرائم ضف نفس و آشنا نبود غلبه بر آن است بی جهت نیست که پیامبر فرموده است :

(ما تحت ظل السماء من اله يعبد من دون الله، اعظم عند الله من هوى متبع،)

«در زیر آسمان هیچ بتی بزرگتر از هوای نفسی که از آن پیروی کنند وجود ندارد»^۱ و در روایتی تکان المحن «هوی پرستی، اساس دهنده در این زمینه به چشم می خورد. از امام علی می خوانیم: «الهوی اس تمام رنج هاست» همان حضرت در بیانی دیگر می فرمایند: «لا دین مع هوی و لا عقل مع هوی» «هرگز نه دین با هوی پرستی جمع میشود و نه عقل» بسا کسانی که چوب یک ساعت هوی پرستی را تا آخر عمر می خورند و بسا افرادی افرادی از دوستان خدا که بر اثر ترک گناه هوی پرستی به مقام بلندی نائل شده اند که از راه های عادی غیر ممکن بوده است^۲

پیروی از هوای نفس و وسوسه شیطانی فکری و عملی انسان است که ضررهای جبران ناپذیری را به دنبال دارد غرق شدن انسان در شهوت پرستی و هواپرستی موجب فراموشی خدا می شود وقتی وقتی انسان به این مرحله رسید که خدا را فراموش کند خدا او را به خود وا می گذارد. و انسانی که به خود وا گذاشته شده باشد دیگر هیچ ارزش اخلاقی برای او مهم نیست و دست به بسیاری از رزایل اخلاقی می زند و این کار امنیت خود و دیگران را به هم می زند هوا پرستی و پیروی از خواهش های نفسانی نقش پررنگی در گرایش انسان به انحراف دارد و باعث از بین رفتن قوه تشخیص انسان می شود این قوه تشخیص برای درک راه صواب از خطا ضروری است بنابراین هواپرستی مانع درک حقیقی انسان می شود و انسان هنگامی که این درک حقیقی را از دست داد همه چیز را قربانی می کند.^۳

۱. سیوطی جلال الدین. الدر المنثور، ج ۶. لبنان: دارالفکر. اول: ۱۴۱۶ق. صفحه ۲۶۱.

۲. مکارم شیرازی، ناصر. تفسیر نمونه. ج ۱۵. قم: دارالاسلامیه پنجم: ۱۳۷۵. ص ۱۰۶.

۳. شکوهی علی. عوامل و اندیشه های دین گریزی از منظر قرآن و حدیث. قم: بوستان کتاب اول. ۱۳۸۴. صص ۲۳۱-۲۳۵.

۸- جهل و نادانی

نداشتن آگاهی های لازم و درست، در زندگی انسان، تأثیر بسیار بدی در تصمیم گیری ها و رفتارهای وی خواهد داشت. چه بسا اطلاعاتی نادرست و یا ناکافی، انسان را دچار مشکلاتی می کند که خارج شدن از آن مشکلات، کار ساده ای نیست. پس باید برای دستیابی به زندگی سالم و رعایت بهداشت بشری در دادن و گرفتن اطلاعات و آگاهی ها، حساسیت بیشتری به خرج داد و حداکثر توان دولت ها و سازمان های مسئول برای آگاهی دادن مفید، درست و دقیق و شفاف به کار گرفته شود. از سوی دیگر جهل و نادانی بهترین بستر برای پذیرش فرهنگ غرب می باشد. بدیهی است تا علم و معرفت نباشد میل و اراده به کمال مطلوب حاصل نمی شود، پس باید آموخت و علم و معرفت لازم را کسب کنیم، و از روی آگاهی گام در مسیر زندگی و حرکت تکاملی در جهت رشد توانمندی ها را آغاز کنیم؛ چرا که حرکت بدون علم و بصیرت حرکت در ظلمت و تاریکی است و حرکت در تاریکی رو به گمراهی و بیراهگی است.

درباره اثرات اجتماعی جهل و نادانی هم می توان زیاد سخن گفت که برخی از آنها از بدترین آسیب های اجتماعی را در پی خواهد داشت. منشاء بسیاری از مشکلات اخلاقی مانند روابط نامشروع، اعتیاد، سرقت، قتل و جنایت، جهل و نادانی است، چرا که برخی بدلیل جهل و نادانی فکر می کنند در کنار گناه و عصیان و تجاوز به حقوق دیگران می توانند به خوشبختی برسند در حالی که این طور نیست.

همچنین قرآن بسیاری از رفتارهای ناپهنجار اجتماعی را در جهل و نادانی عاملان آن می یابد و تبیین می کند که چگونه جهل می تواند هنجارهای اجتماعی را دگرگون سازد و رفتارهای اجتماعی مردمان را تحت تأثیر خود قرار دهد. به عنوان نمونه استهزا و تمسخر دیگران که رفتاری ناپهنجار است، ریشه در جهل و نادانی افراد دارد^۱ انحرافات جنسی و بی بند و باری^۲ اقدامات ناسنجیده نسبت به دیگران^۳ بی ادبی و ناسزاگویی^۴، تحقیر دیگران و اهانت به

۱. البقره / ۶۷

۲. یوسف / ۳۳

۳. الحجرات / ۶

۴. الفرقان / ۶۳

ایشان،^۱ تعصب بی جا در عقیده و رفتار^۲ تمسک به سحر و جادو و به کارگیری آن ها در زندگی فردی و اجتماعی،^۳ و درپیش گرفتن رفتاری ظالمانه و ستمگرانه در حق دیگران،^۴ تقویت گناه و ناپهنجاری و بزهکاری در شخص،^۵ لجاجت و مقاومت در برابر حق و حق گویان،^۶ مجادله با دیگران،^۷ ارزش گذاری غلط درباره مسایل،^۸ اعتراض به برخی از احکام و قوانین،^۹ هم چنین احساس امنیت دروغین،^{۱۰} یاهه گویی^{۱۱} و قصص از نمونه های آثاری است که قرآن برای جهل و نادانی در حوزه رفتاری برمی شمارد. در حوزه عقیده و ایمان، قرآن شماری از امور را به جهل نسبت می دهد که از مهم ترین آن ها می توان به گمراهی،^{۱۲} اعراض از حق،^{۱۳} اعراض از دین،^{۱۴} بی تقوایی^{۱۵} و بی ایمانی و حس گرایبی در همه حوزه های شناختی^{۱۶} و مانند آن اشاره کرد. در حقیقت ریشه همه گمراهی های فکری و اعتقادی و نیز رفتارهای ناپهنجار اجتماعی را می بایست در جهل و نادانی دانست و از این رو قرآن از مردمان می خواهد که خود را به علم و دانش مجهز نمایند تا از آثار آن برخوردار شده و از آثار زیانبار جهل و نادانی درامان مانند

۱. المنافقون / ۸

۲. البقره / ۱۱۳

۳. البقره / ۱۰۲

۴. الیوسف / ۸۹

۵. الیوسف / ۳۳

۶. الانعام / ۱۱۷

۷. الحج / ۳

۸. هود / ۲۷ و ۲۹

۹. البقره / ۱۴۲

۱۰. الانعام / ۸۱

۱۱. الفرقان / ۶۳

۱۲. النساء / ۴۴

۱۳. انبیاء / ۲۴

۱۴. البقره / ۱۳۰

۱۵. البقره / ۱۰۳

۱۶. الجاثیه / ۲۴

۹- قدرت طلبی

یکی از عوامل تهدید کننده امنیت قدرت طلبی است. بسیاری از تنش های موجود در جوامع ناشی از همین امر است قدرت طلبی باعث به وجود آمدن فاصله طبقاتی بین مردم می شود و آنان را متفرق می سازد. قرآن کریم افرادی را معرفی می کند که به خاطر قدرت طلبی امنیت مردم را سلب نموده و آن را دچار تفرقه و چند دستگی کردند و می فرماید :

﴿إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُدَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ

مِنَ الْمُفْسِدِينَ.﴾^۱

«همانا فرعون در آن سرزمین (مصر) برتری جویی کرد و اهل آن را فرقه فرقه ساخت، در حالی که طائفه ای از آنان را زبون می داشت: پسرانشان را سر می برید و دخترانشان را زنده می گذاشت، بی تردید او از مفسدان بود.»

به راستی که قدرت طلبی عامل تفرقه امت ها است. حاکمیت فرعون و قدرت طلبی از جمله عوامل ترس، ارباب، خشونت اجتماعی در نگاه قرآن و سنت است و این عوامل خشونت بارون بار در جامعه باعث از بین رفتن امنیت اجتماعی می گردد.

۱۰- نبود اصل همدلی

تفرقه و اختلاف در کارها موجب گناه و تجاوز، از جمله اموری است که به کینه و دشمنی و در نتیجه، به ایجاد ناامنی کمک می کند. اسلام در سطح روابط اجتماعی مؤمنان را چون برادر قلمداد می کند. «همانا مؤمنان برادر یکدیگرند؛ پس در بین برادران خود اصلاح برقرار کنید...»^۲ این مسئله پیوند عاطفی و زمینه همکاری را بیشتر و در نتیجه، امنیت را بیشتر می سازد. برای مثال، مهاجرت را از جمله عوامل ایجاد ناامنی زنان بر شمرده اند؛ زیرا این پدیده اجتماعی به مسائلی چون حاشیه نشینی و تشکیل

۱. القصص/۴

۲. الحجرات/۱۰

خرده فرهنگ ها می انجامد و موجب برخی تعارض ها و ناامنی ها می شود. اما مهاجرتی که در صدر اسلام از مکه به مدینه رخ داد، دو برخورد مهم پیامبر با این مسئله موجب شد که این مهاجرت به ناامنی نینجامد: اولاً، از بعد انسانی و فرهنگی پیامبر(ص) بین افرادی که به مهاجران شهرت یافتند و اهل مدینه، که معروف به انصار شدند، پیمان اخوت بست و از تبدیل آنها به یک خرده فرهنگ جلوگیری کرد. ثانیاً، از بعد فیزیکی و جغرافیایی نیز به جای اسکان مهاجران در حاشیه شهر، آنها را در سطح شهر و در بین مردم توزیع کرد. حتی گروهی که امکان اسکان آنها در سطح مدینه وجود نداشت، به حاشیه نراند، بلکه آنها را در مهم ترین مرکز شهر، یعنی مسجد مستقر ساخت.

۱۱- بی توجه به تفاوت های مرد و زن

﴿هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ﴾

«آنها لباس شما هستند و شما لباس آنها»

زیست شناسان بر این عقیده اند که زن و مرد تفاوت های بنیادینی دارند که آنها معتقدند که هر سلول زن با هر سلول بدن مرد تفاوت دارد. اما فمینیست با تلاش در پی این که زن و مرد با هم هیچ تفاوتی ندارند سعی بر هم زن تغییر نقش ها داشته است آنها معتقدند هیچ گونه تفاوت نژادی، جنسی یا طبقاتی ذاتی بین زنان و مردان وجود ندارد. بلکه که تفاوت هایی که بین این دو گروه به وجود آمده، زاییده محیط اجتماعی است که با اصلاح جامعه از میان می رود.^۱ مری لور فمینیست سکولار آمریکایی می گوید: هیچ تفاوتی بین زن و مرد به اثبات نرسیده است و تفاوت هایی که به زن و مرد نسبت داده می شود صرفاً سوء تعبیر مردان است حال که خود در چند سال اخیر در صد اعتراف آن آمده اند؛ لاراشینسنگر دکترای روانشناسی از دانشگاه کلمبیا می گوید: زنان و مردان از لحاظ بنیادی با هم متفاوتند این تفاوت ها را ما به وجود نیآورده ایم که خودمان هم بتوانیم از بین ببریم

^۱. اسلاملو، نعیمه محمد حسن زمان وزیری، زن ستم تاریخی، ستم برابری، اول: ۱۳۹۰ ص ۲۶.

به عنوان مثال جوامع صنعتی غرب نیز در حرکتی هماهنگ، با نادیده انگاری تفاوت های زیستی و غریزی زنان و مردان، فرصت های مساوی و متعددی برای اشتغال زنان - حتی در کارهایی مانند معماری، مهندسی، معدن، بنایی، ارتش و.. که تا پیش از این به مردان اختصاص داشت - فراهم آوردند. اما تفاوت های واقعی نادیده گرفته شده، معادله را به نفع مردان و به ضرر زنان تغییر داد. قدرت برتر جسمانی و تمایلات شدید غریزی مردانه از یک سو، و زیبایی و ضعف جسمانی زنان در مقایسه با مردان از سوی دیگر، موجب شد اذیت و آزار زنان از سوی مردان در محیط کار به وقع بپیوندد.

ولی آنچه باید به آن توجه داشت و در اسلام به آن توجه خاص شده مسأله تفاوت های روحی و جسمی زنان و مردان و تفاوت وظایف آنهاست. یک حقیقت غیر قابل انکار این است که مرد و زن از نظر جسمی و شرایط فیزیولوژیک با یکدیگر متفاوتند و هر یک برای انجام وظایف ویژه ای آفریده شده اند. اینکه بعضی ها اصرار دارند این دو جنس را مساوی در همه چیز قلمداد کنند اصراری دور از واقعیت است و مطالعات مختلف علمی آن را انکار می کند

۱۱- بی توجهی از کرامت زن

اساسی ترین مشکلی که فراروی زنان است نگرش انسان فرودست نسبت به زن است. نگرش هایی که اصالت را به مرد می دهد و زنان را به لحاظ انسانی در جایگاهی پایین تر می نشاند. این نگرش کنش متناسب با خود را به صحنه می آورد بر این اساس که امتیازات را در اختیار مردان مواجه می کند و تبعیض را نسبت به زنان روا می دارد بی آن که نام تبعیض بر آن بگذارد. این گونه است که بر این اساس کنش ها و رفتارها و عملکرد تبعیض آمیز نسبت به زنان باز تولید شده و در حالی که از شکلی به شکل دیگر تغییر می کند می ماند. با افول شخصیت زن، بی بندوباری در جامعه رایج و نظام خانوادگی مختل می گردد و ارزشهایش منهدم شده و هوسرانی را در جامعه رواج می دهد و در نتیجه سلامت اخلاقی و به دنبال آن امنیت اجتماعی او نیز کاهش می یابد.

مقام معظم رهبری در این باره می فرمایند: در تعبیرات اسلامی آمده است: "المراه ریحانه و لیست بقهرمانه" زن گل است -ریحانه یعنی گل -انسان با گل چه کار می کند؟ نوع برخورد با گل چگونه است؟ اگر با گل کشتی بگیرند گل پر پر می شود. اگر گل را گل بشناسند و برخورد کلانه با آن نکنند مایه زینت و موثر است و "لیست به قهرمانه" قهرمانه به معنای قهرمانی که در فارسی می گوئیم نیست: یک تعبیر عربی است که از فارسی گرفته شده است. قهرمان به طور فارسی یعنی امور، سر کارگر. یعنی در امور خانه شما زن را به عنوان مباشر امور خودتان ندانید. خیال نکنید که شما رئیسی هستید کارهای خانه بچه ها و امثال آن بر عهده یک سر کارگر است.

۱۲- بی حیایی

بی حیایی در انسان به خصوص زنان از رفتارهایی است در زندگی موجب می شود تا انسان در مسیری کاملاً خلاف ضد رشد و کمال قرار گیرد و در ورطه سقوط افتد. زیرا بی حیایی بسترساز بسیاری از ضد هنجارها و نابه هنجاری های دیگر است. از این روست که آموزه های وحیانی اسلام بر حیا و عفت در زنان و مردان تاکید بسیاری نموده است. حیا مسئله است که در خصوص زنان بسیار بیشتر تاکید شده است لذا پیامبر گرامی اسلام (ص) می فرماید:

«شرم و حیا ده جز بوده که نه جز آن در زنان و یک جزء آن در مردان است»^۱

۱۳- بی غیرتی

حس غیرت مانند یک نگهبان از ارتباط و اختلاط با نامحرم جلوگیری کرده و از طهارت و پاکی نوامیس مراقبت می کند و نمی گذارد نسل ها با یکدیگر درهم شده و نظام خانواده تهدید گردد. اگر نظام خانواده در یک جامعه از بین برود هرج و مرج ایجاد شده و تمام فضایل جامعه، از جمله هویت مشخص هر فرد، از بین می رفت.

۱. من لایحضر الفقیه ج ۳، ص ۴۶۸، ح ۴۶۳۰

غیرت یعنی منع کردن دیگران از شرکت داشتن نابه جا و در حقی که شرع عرف و یا قانون برای او معرفی کرده و حمایت کردن از حق در برابر رفتار ناپسند دیگران.^۱ در دین مقدس اسلام مرد پاسدار حرمت زن و نگهبان کرامت ناموس است. بی غیرتی مردان خود عامل زمینه های ایجاد ناامنی ست. امروزه بعضی از زنان با آرایش و پوشش های نامناسب و بعضاً با رضایت شوهرانشان به محیط های اجتماعی که مردان نامحرم در آن حضور دارند، می روند و چنین حرکتی نه تنها خیلی از مردان را برانگیخته نمی کند، بلکه به نوعی مورد حمایت صریح و یا ضمنی شوهران خویش نیز قرار می گیرند .

از چنین مردانی در لسان روایات به افراد بی غیرت یاد می گردد. این افراد مورد خشم خداوند قرار دارند و از سوی ائمه (علیهم السلام) سخت نکوهش شده اند. در همین رابطه امام علی (علیه السلام) مردم آن زمان عراق را به واسطه بی توجهی برخی از زنان نکوهش می کند و می فرماید: «يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ تَبَّتُ أَنْ نِسَاءَكُمُ يُدَافِعْنَ الرَّجَالَ فِي الطَّرِيقِ أَمَا تَسْتَحْيُونَ»^۲

«ای مردم عراق، با خبر شدم که زنان شما در خیابان ها به مردان تنه می زنند، آیا حیا نمی کنید؟!» در حدیثی از امام علی (ع) یکی از ویژگی مردان و زنان آخر الزمان را این گونه بیان می کنند که زمان مردان و زنان آخر الزمانی، دچار نوعی “قحط غیرت” می شوند تا جایی که در دفاع از کیان عفت و نجابت خانواده های خود دچار نوعی بی حسّی و بی میلی می گردند و گاه به عمد، ناموس خویش را در معرض دید نامحرم قرار می دهند و حتّی به بی عفتی ها و خودفروشی ایشان رضایت می دهند: “مرد از همسرش انحرافات جنسی را می بیند و اعتراضی نمی کند. از آنچه از طریق خودفروشی به دست می آورد، می گیرد و می خورد. اگر انحراف سراسر وجودش را فراگیرد، اعتراض نمی کند، به آنچه انجام می شود و در حقیقت گفته می شود، گوش نمی دهد. پس چنین فردی دیوث است (که بیگانگان را بر همسر خود وارد می کند).”^۳

۱. فقیهی، علی نقی . تربیت جنسی مبانی، اصول و روشها ، از منظر قرآن و حدیث. قم: دارالحدیث. اول. ۱۳۸۷. ص ۲۰۳

۲- کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج ۵، تهران: دار الکتب الإسلامیة، چهارم: ۱۴۰۷ق. ص ۵۳۷.

۳. إلزام الناصب، ص ۱۹۵، بشاره الاسلام ص ۲۳

فصل دوم

آسیب های اجتماعی و فرهنگی

کارآمدترین عنصر و زیربنای تحولات اجتماعی، فرهنگ است. بی شک بالاترین و والا ترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است. فرهنگ هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می دهد. با انحراف فرهنگ، هرچند در جامعه در بعد های اقتصادی، سیاسی، صنعتی و نظامی قدرتمند و قوی باشد ولی پوچ و تهی است. از جمله عوامل مهم ناامنی زنان فقر فرهنگی در کشور است که اینک در اینجا به برخی از این موارد اشاره می کنیم:

۱- طلاق های بی مورد.

هیچ مطالعه آسیب اجتماعی و انحراف اجتماعی بدون توجه به طلاق امکان پذیر نیست اگر امروز با این مشکل، ریشه ای دست به گریبان نشویم و در پی آسیب شناسی و رفع آن بر نیاییم فردا با مسائلی جدی تر و عمیق تر روبه رو خواهیم بود که هیچ دارو و یا معجزه ای توان ترمیم و شفای آن را نخواهد داشت. انحطاط هر قوم و ملتی تا حدود زیادی به خانواده مربوط است. هیچ خانواده ای نمی تواند ادعای سلامت کند مگر از خانواده ای سالم برخوردار باشد و بدون تردید هیچ یک از آسیب های اجتماعی نیست که جدای از تاثیر خانواده پدید آمده باشد چرا که خانواده سنگ بنای هر جامعه بزرگ انسانی است. و در استحکام روابط اجتماعی، رشد و تعالی یکایک اعطای جامعه نقش بنیادی دارد بعضی از زنان و دختران امروز به خصوص در کلان شهرهایی همچون تهران با زیرپا گذاشتن عفت و ریشه های دینی و مذهبی خود پا از حدود قراردادهای و حریم های اجتماعی فراتر گذاشته و به نحوی سعی در رفع نیازهای شخصی خود دارند. خوشایند نیست، ولی باید بدانیم یک نمونه از این موارد هنگامی است که به دلیل کاهش میزان ازدواج و افزایش طلاق، برخی زنان برای ارضای نیازهای عاطفی و یا مالی، سعی می کنند با عرضه جنسیت خود - یعنی تنها چیزی که برای آنها باقی مانده - مسائل خود را حل کنند. البته گسستگی و سستی تار و پودهای فرهنگی نیز باعث شده وقاحت اینچنین مسائلی از بین برود. متأسفانه این معضل، امروز همچون گذشته یک درد نهفته در بطن جامعه نیست بلکه سرطان بدخیمی است که در سراسر پیکر جامعه ریشه دوانده و

بسیاری از شبکه های فرهنگی و اجتماعی و دینی اجتماع امروز ما را متلاشی کرده و می رود تا کل اندام جامعه را فلج کند.

متأسفانه ایران با ادعای کشوری اسلامی، چهارمین رتبه طلاق را از آن خود کرده است و ۲۱ درصد از ازدواج های آن به طلاق منجر می شود.^۱ در این میان تبعات منفی طلاق بیشتر بر روی زنان می شود. معمولاً در مردانی که از همسران خود جدا می شوند پس از مدتی تمایل زیادی برای ازدواج مجدد وجود دارد، اما زن ها پس از شکست عاطفی، به دور خود حصار می کشند و تا مدت ها ارتباط تازه ای نمی پذیرند؛ بررسی ها نشان داد طلاق پدیده ای است بعد از مرگ همسر بیشترین فشار روحی را برای زن به همراه دارد، دوگانگی نقش، مشکلات اقتصادی، انزوای اجتماعی، اختلال در هویت، کاهش فرصت های ازدواج، کاهش رضایت از زندگی و گرایش ارتکاب به جرم و بزه کاری را به زنان وارد می کند. زن طلاق گرفته بدون توجه به عواقب آن مسئله، وارد حیطه شغلی به هر قیمت می شود و زمینه های ناامنی را برای خود فراهم می کند چرا که مهمترین پشتوانه اقتصادی خود را از دست داده است؛ از طرفی زن هم سرپرست خود را از دست می دهد و هم ممکن است به دنبال تامین نیازهای عاطفی خود باشد؛ که چون در خانه زمینه آن دیگر برآورده نمی شود در بیرون منزل به دنبال می رود همچنین با کاهش امید خود به ازدواج حضور خود را به هر شکل در اجتماع و خیابانها را امری مهم نمی داند و به هر شکل که خود صلاح بداند و دوست داشته باشد وارد جامعه می شود و همچنین دخترانی که از این خانواده می باشند با گسسته شدن محیط عاطفی خانه برای رفع نیاز خود به اموری همچون فرار از منزل و اعتیاد و ارتباط با جنس مخالف و... در جامعه می پردازند و امنیت خود را به خطر می اندازند.

---

۱. سخنرانی رائفی پور در جمع معتكفین ۱۳۹۳/۲/۱۴

۲- تاخیر سن ازدواج

ای محمد! خدایت سلام می رساند و می گوید: دوشیزگان همچون روی درخت هستند وقتی میوه رسید باید آن را چید والا افتاب و باد، آن را فاسد می کند و دوشیزگان هرگاه به مرحله ازدواج برسند باید شوهر کنند و گرنه از گمراهی و فساد در امان نخواهند بود.^۱

این حدیث به خوبی عوارض و آسیبهای زیاد بودن فاصله سن بلوغ تا ازدواج را در زنان روشن می کند چنانچه یکی از ابعاد مهم در زن و مرد جنبه جنسی و شهوانی است که به صورت غریزه ای بسیار قوی در آن ها قرار دارد و این غریزه باید ارضا گردد و اگر از مسیر ارضای آن به صورت صحیح طراحی نشود از مسیر طبیعی خلقت منحرف خواهد شد. و به ابعاد دیگر زندگی آسیب خواهد زد.

بسیاری از روانشناسان و کارشناسان مسائل خانوادگی معتقدند تاخیر در سن ازدواج در میان جامعه ایرانی یکی از چالشهای اساسی و مهم است که در صورت عدم کنترل آن این چالش می تواند به یک بحران اجتماعی تبدیل شود زنان و دختران جوان که غالباً دیر ازدواج می کنند ممکن است به سمت خودنمایی (بد حجابی)، افسردگی، رفتارهای پرخطر جنسی و حتی خودکشی روند. چندی پیش یک آسیب شناس و متخصص علوم رفتاری از افزایش ۳۰ درصدی زندگی مجردی دختران در کشور خبر داد و گفت افزایش زندگی تک زیستی، گسترش پذیرش دختران در دانشگاهها و مراکز علمی و اشتغال آنها در سازمانها و نهادهای دولتی و خصوصی باعث افزایش زندگی مجردی دختران شده است. با این حال باید دانست که زندگیهای مجردی علی الخصوص برای دختران آن هم در جامعه مانند ایران خطرات بروز افسردگی در میان این طیف را به شدت افزایش می دهد. از آنجا که مسائل و مشکلات بیماریهای روانی به صورت مسائل اجتماعی، از جمله ازدواج، بروز می کند این مسئله باعث می شود که پیامدهای مشکلاتی برای فرد و خانواده پیش آید.^۲

ناکامی و محرومیت جنسی چه براساس انگیزه مذهبی باشد مانند: محرومیت راهبه ها و برخی از

روحانیئن مسیحی یا پدیده ی عوامل اقتصادی و اجتماعی دیگر، مبارزه با سنت و نیاز غریزی و طبیعی است

^۱. مجلسی، محمد باقر. پیشین. ج ۱۶، ص ۲۲۳

^۲. www.pajoohesh.com.

که سرکوبی این نیاز غریزی مثل سرکوبی و بی پاسخ گذاشتن هرنیاز طبیعی و غریزی دیگر، خطر آفرین و زیان بار است که می توان به موارد زیر اشاره کرد

۲-۱ افزایش سن ازدواج و خودکشی

آمارهای ارائه شده درباره خودکشی در شهرهای ایران حکایت از آن دارند که در گذشته میزان خودکشی در میان گروه های سنی بالا بیشتر بود، اما در ۲۰ سال اخیر این الگو به هم خورده و میزان بالای خودکشی به سمت گروه های سنی جوان تر گرایش پیدا کرده است.^۱ بر اساس پژوهش های جهانی و نیز برخی تحقیقات انجام شده در ایران، اکثر اقدام کنندگان به خودکشی را جوانان مجرد تشکیل می دهند.^۲ طبق نظریه «روان تحلیلیگری» فروید، میان پدیده خودکشی و ناکامی در عشق، رابطه قوی وجود دارد. تحلیل او درباره جوانانی که اقدام به خودکشی می کنند این است که آنان در ارضای نیازهای جنسی خود ناکام شده و در اثر محرومیت و نومییدی از خواسته های خود اقدام به خودکشی می کنند. این تحلیل فروید اگرچه عمومیت ندارد، اما به یقین موارد بسیاری از خودکشی های جوانان به خاطر مشکلات ازدواج، و به ویژه در دختران به خاطر ماندن بیش از حد در خانه و احساس ناامیدی از ازدواج است در تحقیقی که به منظور بررسی عوامل اقدام به خودکشی بر روی ۵۰۰ مورد انجام شد، این نتیجه به دست آمد که یکی از عوامل اصلی و عمده اقدام به خودکشی در جوانان، فراهم نشدن زمینه برای ازدواج آنان است .

در مطالعه ای دیگر که بر روی ۶۹۰ پرونده مربوط به خودکشی انجام گردید، آشکار شد که میزان (خودکشی در سنین جوانی - ۳۰ سالگی) بسیار بالاست و بخش قابل توجهی از افرادی که اقدام به خودکشی کرده اند، در ازدواج ناموفق بوده یا از آن ناکام مانده اند. همچنین در پژوهشی که در سال ۱۳۸۳ به منظور

^۱ تقوی، نعمت الله. خودکشی. تهران: نشر آگه ۷۵. ص ۱۳۸۳:

^۲ مطالعات دورکیم در پاریس، ۱۸۹۷؛ مرتون در آمریکا، ۱۹۷۱؛ خسروی، ۱۳۴۲؛ محسنی، ۱۳۴۶؛ شیبانی، ۱۳۵۲؛ محسنی تبریزی، ۱۳۷۲ به نقل از سایت پرسمان .

بررسی علل خودکشی در شهر کرمانشاه انجام شد، این نتیجه به دست آمد که ازدواج در کاهش میزان خودکشی مؤثر است.^۱

۲-۲ افزایش سن ازدواج و خانه‌گریزی دختران

فرار از خانه یکی از معضلات حاد اجتماعی است که عوامل مختلفی در آن دخالت دارند. نسبت دخترها و پسرها در فرار از خانه تقریباً مساوی است، اگرچه دخترها بیش از پسرها دستگیر می‌شوند. طبق گزارش خبرگزاری ایسنا در سال ۱۳۸۰، ۴ هزار و ۷۳ جوان و نوجوان فراری شناسایی شدند که بیشتر آنان را دختران تشکیل می‌دادند و ۷۲ درصد دختران فراری بین ۱۶ تا ۲۵ سال داشتند.^۲

تجزیه و تحلیل‌ها نشان می‌دهند که در کنار موارد اختلافات خانوادگی، خشونت والدین، بی‌سرپرستی، فقر و پایین بودن سطح فرهنگ خانواده، درصد قابل توجهی از دختران فراری کسانی هستند که علی‌رغم نیاز شدید آن‌ها به ازدواج و داشتن خواستگارهای متعدد، والدین آن‌ها با ازدواجشان مخالفت کرده‌اند.

در یکی از پژوهش‌ها، تأثیر نقش والدین بر فرار ۲۰ دختر جوان مورد بررسی قرار گرفت. از ۲۰ مورد که با آن‌ها مصاحبه شده ۱۶ نفر به اتفاق، کارکرد ناسالم خانواده را عامل فرار خود از خانه می‌دانند. با توجه به اظهارات این دختران، آن‌ها پیش از فرار، به نوعی درگیر یافتن یک حامی بوده‌اند که بتواند آن‌ها را دوست بدارد یا حمایت کند؛ مثل دوست شدن با یک یا چند پسر به قصد ازدواج، اما به علت مخالفت والدین، درگیری‌های خانوادگی شدت یافته و دختران نیز به دلیل اینکه نسبت به موقعیت خود اعتراض آگاهانه داشتند و خود را مستحق ظلم والدین نمی‌دانسته‌اند، به قصد رسیدن به رهایی و آرزوی ازدواج، راه فرار در پیش گرفته‌اند.^۳ پژوهش دیگر نیز کارکرد ناسالم خانواده، عدم ارضای نیازهای عاطفی و بی‌توجهی والدین به ازدواج فرزندان به عنوان یکی از عوامل زمینه‌ساز بی‌بند و باری‌های اخلاقی و خانه‌گریزی دختران، یاد شده است.

۱. تقوی، نعمت‌الله. پیشین، صص ۹۵-۱۰۶

۲. معظمی، شهلا، فرار دختران؛ چرا؟. تهران: نشر گرایش، ۱۳۸۲، صص ۸۳

۳. رستم‌خانی، معصومه. روسپیگری، کودکان خیابانی و تکدی. تهران: آگه. اول: ۱۳۸۱. صص ۱۱۷-۱۱۹

مسلماً این دختران نیاز شدید به یک منبع قدرت قابل اعتماد دارند تا از آنان حمایت کند. بر اساس این احساس و نیاز درونی است که هر یک خود را به شکلی تابع و تسلیم یک قدرت قابل اعتماد (از دیدگاه خودشان) کرده اند.

۲-۳. افزایش سن ازدواج و خودفروشی دختران

یکی دیگر از پیامدهای افزایش سن ازدواج و بی توجهی والدین به مسائل جوانان، به ویژه دختران جوان، انحرافات اخلاقی از نوع خودفروشی و روسپیگری است.

بر اساس یکی از تحقیقات انجام شده در این زمینه، از نظر توزیع فراوانی و درصدی مراجعان «مرکز مداخله در بحران و ستاد پذیرش و قرنطینه شمال بهزیستی استان تهران»، سن اکثر موارد ارجاعی این مرکز بین ۱۶ تا ۲۱ سالگی است. ۲۵ درصد تحقیقی که به منظور بررسی «عوامل زمینه ساز تن دادن زنان به روسپیگری» بر روی ۱۴۷ زن و دختر روسپی انجام شده، نشان داده شده است که ۶۲٪ سن آغاز به این کار، ۱۳ تا ۲۰ سالگی، یعنی دوران نوجوانی و سال های اولیه جوانی، بوده و ۳/۶۹٪ این دختران، فراهم نبودن شرایط ازدواج و بی توجهی و مخالفت والدین با ازدواج آن ها را علت این اقدام دانسته اند. به عبارت دیگر، این دختران به خاطر فراهم نشدن شرایط ازدواج، مجبور به ارضای نیازهای خود از راه های غیرمشروع شده اند.

ارتباط تنگاتنگ افزایش سن ازدواج یا به تعبیر دیگر، بی توجهی مسئولان و خانواده ها نسبت به ازدواج جوانان با بی بند و باری جنسی نه تنها در این تحقیق، بلکه در تحقیقات دیگر نیز گزارش شده است.^۱ توجه جامعه به مسئله تحصیل در دختران نسبت به مسئله ازدواج، بالا بودن سطح توقعات خانواده، مسائل اقتصادی، دوستی های دختر و پسر، تورم، بیکاری و... از جمله موارد تاخیر در این امر می باشد.

از مجموع آنچه بیان شد به این نتیجه می رسیم که یکی از مشکلات جوانان تجرد و فراهم نبودن زمینه برای ازدواج است که به نوبه خود باعث انواع انحرافات و بی بند و باری های اخلاقی و به خطر انداختن امنیت جامعه و به ویژه در بین جوانان شده است. هرچند، تحقیق مستقلی در این زمینه انجام نشده، اما

جمعی از مؤلفان، آسیب های اجتماعی ایران، تهران: آگه. دوم: ۱۳۸۶، ص ۳۰۷^۱

گزارش های ضمنی و مواردی که به طوری جانبی به این موضوع پرداخته اند، نشان دهنده رابطه مثبت بین افزایش سن ازدواج و انحرافات اخلاقی است. تأثیر افزایش سن ازدواج در انحرافات اخلاقی جوانان به قدری وسیع و گسترده است که تحقیقی مستقل و جداگانه ای را می طلبد. زمینه یابی ها و یافته های فراتحلیلی نشان می دهند که حتی در مواردی که به ظاهر هیچ ارتباطی با این موضوع ندارند نیز محرومیت از ازدواج و کامروایی های جنسی خارج از چارچوب خانواده، عامل اصلی است

بنابراین، گرچه نمی توان همه انحرافات اخلاقی و بی بند و باری های جنسی جوانان را ناشی از افزایش سن ازدواج دانست، اما به یقین بخش عمده ای از انحرافات اخلاقی جوانان، ریشه در این مسئله دارد

از همین روست که اسلام به این امر توجه زیادی نموده و رسول خدا (ص) می فرماید: زمانی که مردی جهت خواستگاری دخترتان آمد و از دین و امانتداری او خشنود شدید به او زن بدهید و اگر اقدام به این ازدواج نکنید سبب فتنه در زمین و فساد بسیار شده اید.^۱

۳- زنان بی سرپرست خانوار

طبق آخرین آمار رسمی (نتایج سرشماری سال ۹۰) در ایران بیش از ۲۱ میلیون و ۱۱۰ هزار خانوار زندگی می کند که در ۸۸ درصد آنها مردان مسئول تامین معیشت خانوار هستند و در ۱۲ درصد باقیمانده، زنان بار زندگی را به دوش می کشند..

زنان سرپرست خانوار که جمعیتی ۲,۵ میلیون نفری دارند زنان کمتر از ۳۵ سال، ۳۵ تا ۶۴ سال و شصت و پنج ساله ها به بالا را شامل می شود که البته آمارها نشان می دهد بیشتر زنان سرپرست خانوار، زنانی میانسال هستند. در این میان وضع زنان سرپرست خانوار در برخی استان ها بهتر از زنان استان های دیگر است،

این مزیقه از این بابت است که زنان سرپرست این استان کمترین درآمد سالانه را دارند به طوری که متوسط درآمد آنها در طول سال سه میلیون و ۳۰۰ هزار تومان است که به تعبیر، رقمی در حد فاجعه

^۱. مجلسی، محمد باقر. پیشین. ج ۱۰۰، صص ۳۷۵-۳۷۴

است. زنی که در طول یک سال فقط می تواند سه میلیون و ۳۰۰ هزار تومان درآمد داشته باشد، معنی اش این است که درآمد روزانه اش فقط ۹۰۰۰ تومان است که در طول یک ماه به ۲۷۰ هزار تومان می رسد؛ یعنی درآمدی که با آن حداقل نیازهای خانواده را نیز نمی توان تامین کرد.

آن طور، رئیس مرکز آمار ایران تشریح می کند فقط ۱۸ درصد زنان سرپرست خانوار موفق به پیدا کردن شغل می شوند و ۸۲ درصد از این قافله جا می مانند، یعنی زنانی که هیچ شغلی ندارند، تحت پوشش هیچ بیمه ای نیستند و برای گذران زندگی یا به اطرافیان خود وابسته می شوند یا ممکن است برای امرار معاش پایشان بلغزد، و خود را در معرض ناامنی های شغلی قرار دهند.^۱

۴-دوستان ناباب

همه انسانها دارای غریزه ی دوستیابی هستند و از گوشه گیری و انزوا خوششان نمی آید و به دنبال افرادی هستند که مدتی از شبانه روز وقت خود را در شبانه روز با آنها بگذرانند. کودکان از هفت سالگی تحت تاثیر همسالان و دوستان خود واقع می شوند و این تاثیر پذیری در نوجوانی و جوانی به بالاترین درجه خود می رسد.^۲ نوجوانان و جوانان در این سنین شدیداً تحت تاثیر دوستان خود هستند و اسرار خود را به آنان می گویند و در مواردی به لاف و گزافه می پردازند دوست ناباب، دشمن است اما چون که این گونه افراد خود را به ظاهر دوست معرفی می کند ما آنها را تحت عنوان دوست ناباب ذکر می کنیم گاهی جوانان تصور می کنند انسان اگر خودش پاک باشد هیچکس نمی تواند در او اثر بگذارد، از این رو مهم نیست انسان کجا می رود؟ با چه کسی دوست می باشد؟ اما این تفکری غلط برای انحراف انسان است. ^۳قرآن کریم از زبان کسانی نااهل انتخاب کردند در روز قیامت می گویند :

۱. به نقل از سایت جام جم/مریم خباز

۲. طهماسبی، احمد. شیوه رفتار با جوانان. قم: یاقوت. ۱۳۸۹. ص ۴۲.

۳. فقیهی، علی نقی. . ص ۳۵۵-۳۵۶

۴. همت، سهراب: جوانان در طوفان غرائز، قم: بوستان کتاب. اول: ۱۳۴۲ ق، ص ۷۴.

﴿ يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا ﴾^۱

«وای بر من کاهش فلان شخص آلوده را به دوستی نمی گرفتیم». پیامبر با تاثیر دوست در رفتار فرد می

فرماید :

«المرء علی دین خلیله فلینظر أحدکم من یُخَالِل». ^۲

«آدمی، تحت تاثیر رفیق، از روش و عملکرد او پیروی می کند. از این رو ببیند در انتخاب دوست با چه

کسی رفاقت می کند.»

این رو، رهبران دینی ما را از ارتباط و معاشرت با افراد منحرف و بزهکار و دوستان ناباب باز می دارند.

حضرت علی(علیه السلام) در نهج البلاغه می فرماید: «مُجَالَسَةُ اهل الهوی منسأةٌ للایمان و محضرةٌ

للسیطان.»^۳ همنشینی با هواپرستان ایمان را به دست فراموشی می سپارد و شیطان را حاضر می کند.

بنابراین زنان مومن باید مراقب باشند دوستان صمیمی و همدل خود را از زنان عقیف و با حیا انتخاب

کنند و از دوستی با افراد بی بند و بار خودداری کنند.

۵- ترویج نگاه فمینیستی

فیمینیسم برخاسته از محجوریت های زن در دنیای غربی است ولی راه استباهی را در پیش گرفت . او او

که در پی نجات آمده بود ،با شعار "برابری زن و مرد" و البته با نادیده انگاشتم تفاوت های ذاتی زن و مرد خود

، خود عامل ستم خود عامل ستم جدیدی شد به نام ستم برابری . حال سوال اساسی این جاست که آیا نسخه

ی (غلط) پیچیده شده برای زن محجور غربی ،می تواند برای بانوان ایران زمین با آن پشتوانه ی غنی دینی

و ملی کارمد باشد ؟^۴

^۱ الفرقان / ۲۸

^۲ محمد تقی ،مجلسی ،بحارالانوار ج ۱۰۴ .تهران :دارالکتب الاسلامیه . بی تا

^۳ .نهج البلاغه، خطبه ۵۸، ص ۱۱.

۴ . نیچه اسلامو ،محمد حسن زمان وزیری ،زن ستم تاریخی ،ستم برابری .پیشین . ص ۲۷

یکی از مبانی مطالبات فمینیستی یا ضد فمینیستی مغالطه در معنای محرومیت است. باید دید چه صفات و برخورداری هایی است که باید به من تعلق بگیرد و اگر من برخوردار نشوم من محرومیت از آن می شوم و کجا نباید این سخن را گفت. اینکه بگویند فلان آقا از چرخ محروم است، درست نیست، هر چیزی را با هر چیزی نمی توان مقایسه کرد و نتیجه گرفت محرومیت از چرخ یک محرومیت انسان نیست. محدودیت نیست، هر چیزی را با هر چیزی نمی توان مقایسه کرد و نتیجه گرفت. باید دید چه چیزهایی است که اگر من نداشته باشم محروم دانسته می شوم و چه نداشته هایی محرومیت نیست بلکه امر طبیعی است. در خانواده با فرهنگ سکولار، نگاه قدرتمندانه به زن و مرد وجود دارد و این باعث می شود نگاه به زن و مرد را یک رابطه سیاسی می بینند. مسلماً در اینجا (خانواده سکولار) دعوا بر سر قدرت بین زن و مرد یک امر طبیعی است.^۱

حال که در دهه ۹۰، زنان یک صدم حق خود را می خواستند در حالیکه زن مسلمان از ۱۴۰۰ سال پیش آن حق را داراست.^۲ از همان صدر اسلام رسول اکرم (ص) توجه به مسئله زن را مطرح کردند و فرمودن: «بهترین فرزندان شما دختران هستند».^۳ و نیز: «دختران حسنه و پسران، نعمت اند از نعمت سوال می شود و بر حسنه، ثواب داده می شود».^۴ حال ما در فرهنگ اسلامی مرد سالاری نداریم. در فرهنگ اسلام، خدا سالاری، حق سالاری و عدالت سالاری داریم.^۵

۶- پست انگاشتن نقش زنان در خانواده

یکی از عوامل آسیب زای زنان در تهاجمات فرهنگی که موجب می شود زنان متاثر از فرهنگ غرب شوند و توان رویاروی و مقابله با آن را از دست دهند، مساله پست انگاشتن نقش های زنانه است. نقش های حیاتی

۱. نعیمه اسلاملو، محمد حسن زمان وزیری. سخنرانی زن و مرد له شده (حسن رحیم پور ازغدی). ص ۳۲

۲. همان. ص ۳۵

۳. مکارم الاخلاق ص ۲۱۹

۴. الکافی، ج ۶، روایت ۸

۵. رحیم پور ازغدی، حسن. پیشین. ص ۵۳۸

همچون زاد و ولد که استمرار نسل بشر بدان وابسته است و تربیت فرزند که زن را در جایگاه انحصاری مربی بشریت می‌نشانند و تدبیر منزل و گرم نگه داشتن کانون خانواده که سلول تشکیل دهنده جامعه است.

نگرش پست انگارانه به نقش‌های عظیم حیاتی، علاوه بر اینکه زنان را از استمرار ایفاء این نقش‌ها همراه با عزت و رضایت باز می‌دارد، سبب می‌شود که زنان نقش خود را در هدایت اعضای خانواده و مقابله با تهاجمات فرهنگی بسیار کم‌رنگ بیان‌کنند و نهایتاً به جای فعال بر خورد کردن دچار انفعال گردند و به جای مقابله با ارزش‌های مهاجم، رنگ و روی ارزش‌های غربی را به خود بگیرند. مادری که برای نقش مادری خود در منزل ارزش و اهمیت قائل نباشد و نداند که چقدر در سعادت و شقاوت جامعه می‌تواند موثر و مفید باشد، طبیعی است که توان رویارویی با تهاجمات فرهنگی را در خود نمی‌بیند.

متأسفانه یکی از تلاش‌های عمده‌ی استحاله‌گران فرهنگی برای کاستن نقش زنان در عرصه‌های مختلف تاثیر گذاری، این بود که نقش مادری را یک نقش غیر فعال و منفعل قلمداد نمایند. وقتی نظریه پرداز فمینیسم خانم «سیمون دوبوار» مطرح می‌نماید که مادری یک نقش منفعل در قبال نقش فعال آقایان می‌باشد و از عمده‌ترین توصیه‌های او به زنان این است که زیر بار مسئولیت مادری نروند و دست و پای خود را با مشکلات ناشی از این مسئله نبندند. این القاء و این طرز تفکر، آرام آرام مسئله مادری و اهمیت و تاثیر آن را در جامعه در منظر زنان، رو به افول می‌گذارد و به جایی می‌رسد که آن را یک ننگ و ضد ارزش میدانند و دچار اضطرابات روانی و مشکلات عدیده‌ای می‌گردند و کار خود را یک که یک خانم خانه دار فقط صرف این‌که مشغله دیگری جز مادری و خانه داری ندارد این را برای خود کار غیرمفید تلقی می‌کند و تمام تلاش او مصروف این می‌گردد که در هر صورت برای خود یک شغلی دست و پا کند تا احساس کند که عضوی مفید و موثر در جامعه می‌باشد. حتی اگر این شغل از نظر رتبه اجتماعی در پائین‌ترین مرتبه باشد، او آنرا مفید می‌داند ولی مسئولیت مادری و کار با ارزش خانه داری را یک کار غیر مفید و غیر ضروری می‌بیند. و به این شکل نقش آفرینی زنان در عرصه حیات بی ارزش قلمداد می‌شود. و این خود از عمده‌ترین آسیب‌های فرهنگی در عرصه تهاجمات می‌باشد.

به راستی که تاکید اسلام بر ماندن زن در جایگاه عظیم انسانی اش برای چیست؟ چرا جهاد زن را در شوهر داری به نحوی نیکو قرار داده است؟^۱ چرا خداوند به زنی که کوچکترین خدمت را در خانه انجام دهد نظر می کند؟ چرا یک لیوان آب به شوهر دادن از عبادت یک سال بهتر است؟ چرا خداوند برای زنی که هفت روز در جهت خدمت به مردش در آید هفت در جهنم و هشت در جهنم را باز می کند؟^۲

غرض این است که زن در جایگاه انسانی خویش باقی بماند و با ایجاد محیط عاطفی و محبت منبع و آرامش و صفا برای شوهر باشد و با ظرفیتهای عاطفی خود غبار کدورت را از رخسار مردی که در کسب معاش خود بوده بزدايد و در عین حال، معلم و مربی خوبی برای فرزندان باشد این بزرگترین خدمت انسانی زن به جامعه است که با ماندن در جایگاه خود، علاوه بر اینکه در خدمات اجتماعی قرار گرفته است. با انجام رساندن مسئولیت انسانی و تکلیف الهی خود در صف اول خدمتگزاران به اجتماعی و مردم واقع شده و زمینه جامعه صالح و انسانی را به وجود آورده است.

۷- رسانه های غربی

امروزه نقش زن به عنوان تهاجم فرهنگی، پیشروی از انحراف اجتماعی بر کسی پوشیده نیست؛ زیرا زنان در فرهنگ سازی بیشترین نقش را دارند و همین نقش موثر و کلیدی موجب شد که نوک حمله دشمن در جهانی شدن و استحاله فرهنگی متوجه زنان جامعه گردد آنان به خوبی دریافته اند که اگر موفق به تغییر فرهنگ زنان یک قوم گردند، می توانند تمامیت فرهنگ آن جامعه را متاثر کرده و تغییر دهند. از این رو دشمن تمامی لاش خود را مصروف تغییر و زنان جامعه نموده و بر همان روشن است همان طور که زنان قادر به سازندگی فرهنگ خانواده جامعه می باشد به همان نسبت توان تخریب جامعه را دارد و طبیعی است که زنان جامعه از عمده ترین و متاثر ترین عناصر مقابله ببا تهاجمات فرهنگی می باشد.

نظام سلطه امروز به گونه ای متفاوت و بسیار پیچیده و با برنامه وارد عمل شده و قصد دارد با هدف قراردادن ارزش های اسلامی و تخریب فرهنگ ناب اسلامی در کشورهای مسلمان، آینده را برای خود تضمین

۱ - وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۱۶

۲ - وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۳، روایت ۲.

نماید. ناتوی فرهنگی در انسان مداری (انسان خدائی) غرب ریشه دارد و اصل اساسی آن مبتنی است بر اصالت لذت و اینکه انسان هرکاری که انجام می‌دهد لذت ببرد، ولو ضد ارزشی باشد، و این نقطه تقابل با آموزه‌های مذهبی و اسلام به نام امر به معروف و نهی از منکر در سطح اجتماع است به طور خلاصه آنچه در ناتوی فرهنگی تبلیغ و ترویج می‌شود عبارتست از: اصالت لذت، دنیاگرایی، بی اخلاقی گری اجتماعی، فردیت افراطی، فمینیسم. که در یک جمع‌بندی می‌توان گفت مروجین این اصول، خواستار ایجاد یک بحران هویتی و پوچی در میان جوامع اسلامی-انسانی هستند تا از این طریق بتوانند در خلاء ایجاد شده در سطح افکار عمومی و به خصوص جوانان، هویتی که متناسب و تامین کننده منافع آنان است جایگزین آن کنند

هر چند ماهواره شبکه های علمی و مورد استفاده دارد اما نباید غافل بود که اکثر شبکه های ماهواره ای اهدافی جز تسخیر و تخریب و تباهی انسان ها و به انحطاط و انحراف کشاندن آن ها و فرهنگها و آداب و رسوم ها و تبدیل به دهکده جهانی عاری از معنویت ندارد

مردی که همواره در ماهواره نامحرم را با آن بدن نیمه عریان و آرایش شده ببیند و نتواند به آرزوی خود برسد. به صورت عقده در خود ریخته و دچار بیماری روان پریشی خواهد شد. عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا فِي أَصْحَابِهِ إِذْ مَرَّتْ بِهِمْ امْرَأَةٌ جَمِيلَةٌ فَرَمَقَهَا الْقَوْمُ بِأَبْصَارِهِمْ فَقَالَ ع إِنَّ عُيُونَ هَذِهِ الْفُحُولِ طَوَامِحُ وَإِنَّ ذَلِكَ سَبَبُ هِبَابِهَا فَإِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى امْرَأَةٍ تُعْجِبُهُ فَلْيَلَامِسْ أَهْلَهُ فَإِنَّهَا هِيَ امْرَأَةٌ كَامِرَةٌ^۱. روایت شده از امام علی (ع) در میان یارانش نشسته بود که زنی زیبا از کنار آن ها عبور نمود و عده ای از آن ها به او خیره شدند پس امام (علیه السلام) فرمود: همانا دیدگان این بزرگان طمع کار است و این نگاه های خیره سبب ایجاد تصور ذهنی می شود بنابراین، هنگامی که یکی از شما به زنی نگاه کند که از او خوشش بیاید باید با همسر خود آمیزش کند، (و بداند) آن زن، زنی است همچو زن خودش. أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ النَّظْرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامٍ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ وَ كَمْ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَةً طَوِيلَةً ؛ امام صادق (ع) فرمود: نگاه

^۱ - وسائل الشیعه ج ۲۰ ص ۱۰۶

(حرام) تیری از تیرهای مسموم شیطان می باشد؛ و چه بسا نگاه حرامی که حسرت و پشیمانی (روانی) طولانی را به جای می گذارد.^۱

ایجاد دهکده جهانی جهت اینکه همه را مطیع هوی و هوس خود کنند: یهود و نصاری هرگز از تو راضی نمی شوند مگر وقتی که از کیش آنان پیروی کنی بگو تنها هدایت، هدایت خدا است و اگر هوی و هوس های آنان را پیروی کنی بعد از آن علمی که روزیت شد، آن وقت از ناحیه خدا نه سرپرستی خواهی داشت و نه یآوری.^۲ اینک به برخی از کارکرد رسانه غربی اشاره می کنیم

۷-۱- خشونت و وحشی گری

خشونت و وحشی گری، علی رغم زشتی باطن و نتایج تلخ آن ظاهری جذاب و شیرین دارد و همین ظاهر جذاب و فریبند فیلم های چند دهه اخیر را از خشونت و کشتار پر کرده است مسلما دیدن چنین صحنه هایی در در ضمیر ناخودآگاه منفی دارد گاهی این صحنه ها را حدی هنرمندانه و واقعی شده اند که افرادی که این صحنه ها را دیده اند تحت تاثیر این صحنه ها قرار می گیرند. دیدن چنین فیلمها خود عامل ایجاد ترویج خشونت و وحشی گرایی در بین بینندگان این برنامه هاست که بخواهند با تاثیر گیری از آنها ناامنی را در جامعه رواج دهند .

۷-۲- ترویج فساد

اغلب فیلمهای که در در شبکه ماهواره پخش می شود فیلمهای هالیوود است که در سینما امروز هالیوود رابط جنسی میان نوجوانان آمریکایی و به تبع آن تولید فرزندان نامشروع و مشکلات اجتماعی ناشی از آن پدیده ای را جذاب و در عین حال کاملاً عادی می گردرد. در فیلمهای اخیر هالیوود؛ پدرانی متجاوز، مادران خیانتکار، دختران فریب خورده و پسران منحرف

۱ - کافی ۵ ص ۵۵۹

۲ - بقره ۱۲۰

فراوان اند.^۱ ارائه تصویر های مستهجن و مبتذل و خلاف عفت عمومی از طریق ماهواره و نمایش آنها، یکی از عوامل گسترش بی بند و باری و به فحشا کشیدن جوانان از نوع جرائم جنسی است به طوری که کلید دوستی های نادرست و نامتعارف بین زنان و مردان حتی زنان و مردان متاهل ایجاد عشق های مثلثی، روابط نامشروع و... از تبعات ورود ماهواره به خانه های ایرانی است.

طبیعی است که وقتی در خانواده بدون هیچ محدودیتی اعضای ماهواره می نشینند و فیلمهایی را می بینند که رزائل اخلاقی نظیر بی حجابی، اختلاط با نامحرم، رابطه نامشروع و.. در آن در آن به عنوان امری طبیعی تلقی می شود کم کم ارزش ها جای خود را به ضد ارزش ها می دهد باعث فساد افراد و جامعه می شود

۷-۳- اشاعه فحشا و بی بند و باری

انچه چه تا کنون با عنوان نقش رسانه در اشاعه ناهنجاری ها به آن توجه شد، نگرانی هایی عمومی است که کم و بیش همه جوامع با آن روبه رو هستند و بیشتر منشأ صدور دستور کارهایی برای تولیدات رسانه ای می شود ولی مسئله در اینجا به پایان نمی رسد و اگر از منظر تهاجم فرهنگی به رسانه بنگریم درمی یابیم که غرب و در رأس آن، امریکا با بهره گیری از تمام ظرفیت رسانه ها و با تکیه بر قدرت اقتصادی و توان تولید و توزیع فراوان، مهم ترین تهدید و عامل در زمینه اشاعه فحشا و زشتی ها در دنیای معاصر است. غرب و ابزار رسانه ای آن، از یک سو انواع زشت کاری ها و منکرات را به گونه ای مستقیم و عریان ارائه می کند و به سبب بهره گیری از بالاترین ظرفیت فنی و هنری رسانه ها، تمام این زشتی ها را چنان در چشم و گوش مخاطبان زیبا و جذاب نشان می دهد که نه تنها از مشاهده آنها ناراحت نمی شوند، بلکه آنها را لذت بخش و مفرح می یابند. این گونه است که باورهای اخلاقی و بنیادهای اعتقادی جوامع در معرض خطر جدی و اضمحلال و فروپاشی است و هر روز نیز بر ابعاد این فاجعه افزوده می شود.^۲

^۱ - مجید صفا تاج. صهیونیسم در رسانه. قم. سفیر اردهال. دوم: ۱۳۸۸. ص ۹۰

^۲ - پیروز مند، علیرضا و شیده صادقی. نقش نظام نظارتی در کنترل رفتارهای ناهنجار. مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما: اول. ۱۳۸۴.

قرآن کریم درباره خطر اشاعه زشتی ها در جامعه اسلامی هشدار می دهد و می فرماید:
إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ.^۱

کسانی که دوست دارند زشتی ها در میان مردم باایمان شیوع یابد، عذاب دردناکی برای آنها در دنیا و آخرت است و خداوند می داند و شما نمی دانید.

در واقع از دیدگاه و منطق قرآن، بازگو کردن زشتی ها و ارائه و ترویج آنها، نهی شده است؛ زیرا موجب آشکارسازی زشتی ها و برملا شدن آنها می شود.

شبکه های ماهواره ای در قالب میان برنامه ها و آگهی ها، مظاهر ضداخلاقی را تبلیغ می کنند و این رسانه، همچون دیگر ابزار بشری می تواند به آرمان های تعالی بخش انسان ها و جوامع خدمت یا خیانت کند که در حال حاضر، بیشترین خدمت ماهواره در ایجاد و رواج فساد و فحشا در میان جوانان است

۷-۴- افزایش مصرف گرایبی

تبلیغ زندگی مرفه: رسانه های جمعی در ایجاد چنین رفتاری در میان زنان تأثیر بسیاری دارند. رسانه ها با تبلیغات کالاهای رنگارنگ، زندگی مرفه را آرمان و هدف مخاطبان ترسیم می کنند، در حالی که این هدف با شغل و درآمد مخاطبان قابل دسترسی نیست، در نتیجه میان اهداف و ابزار مشروع و معقول فاصله ایجاد می شود.^۲

---

^۱ - ۱۹/نور

- سویزی، مهتری. کتاب زن، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، مهتری سویزی، تهران، دبیرخانه شورای فرهنگی زنان،^۲
ش ۲۳، ۱۳۸۳. ص ۱۶۵

۸- افزایش بی حد و حصر حضور زنان در جامعه

بی شک که هیچ عقل سلیمی خانه نشینی مطلق زنان را نمی‌پذیرد اما حضور بی‌دلیل و بی‌رویه و از سربیکاری زنان در جامعه یکی از علل مهم گسترش مزاحمت‌های خیابانی است. حضور در جامعه برای زنان حتی شده برای تفریح و خرید باید با برنامه و هدفمند باشد. خیابانگردی‌های باری به هرجهتی و کارهایی از این دست می‌تواندشان و حرمت زنان را زیر سوال برده و زمینه‌آزار و اذیت‌های خیابانی فراهم کند در خروج بی حد و حصر زنان، از خانه و در نتیجه اسیر شدن در دست ناامنی‌های اجتماعی باشد.

۹- نداشتن اوقات فراغت و بیکاری مناسب

از اموری که ممکن است زمینه امنیت زنان و دختران را در وادی انحراف قرار دهد اوقات فراغت صحیح است. طبع آدمی به گونه‌ای آفریده شده است که به کار و تلاش تمایل دارد و می‌خواهد انرژی نهفته در خود را مصرف کند حال اگر در مسیر کارهای مثبت قرار نگیرد قطعاً مشغول به کارهای منفی می‌شود امام علی (علیه السلام) با اشاره به آثار سوء بیکاری و سستی و نداشتن برنامه صحیح برای برنامه خود می‌فرماید:

«إِنْ يَكُنِ الشُّغْلُ مَجْهَدَةً فَاتَّصَلَ الْفَرَاغُ مَفْسَدَةً»^۱

اگر کار مایه رنج و زحمت است، تداوم بیکاری، فساد و تباهی آور است.

امروزه با رفتن سن ازدواج دختران و کاهش تعداد فرزندان، زنان زمان زیادی از ساعت‌های خود بدون برنامه سر می‌کنند و با نداشتن اوقات فراغت صحیحی وقت در خیابانها و شغل‌های نامناسب می‌گذرانند.

۱۰- بی‌حجابی

از آنجایی که بسیاری از کجروی‌های گوناگون اجتماعی مانند مدگرایی، شورش‌ها و مزاحمت‌های خیابانی، ناهم‌نوایی اجتماعی و آزارهای جنسی، از بدحجابی و بی‌هویتی اجتماعی سرچشمه می‌گیرند

^۱ -مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ج ۷۴، ص ۴۱۹

قرآن کریم پوشش زنان را عامل اثرگذار در سلامت اخلاقی جامعه و حفظ امنیت فکری برای افراد و آحاد جامعه معرفی می‌کند.^۱ در جامعه ای که زنان با زیر پا گذاشتن حکم فطرت و شریعت خود را در معرض تماشای نامحرم قرار می‌دهند و زینت‌ها و اندام‌های تحریک‌کننده خود را به دیگران نمایش می‌دهند، مردان به ویژه جوانان با مشاهده و دیدن آنها دچار فشار روانی و هیجان‌های شدید جنسی و طغیان شهوت شده و تسلیم تند باد هوس می‌شوند و جرأت تجاوز به حریم زنان و دختران را پیدا می‌کنند.

قرآن کریم با اشاره به این واقعیت می‌فرماید :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا^۲

ای پیامبر ، به همسران و دخترانت و زن‌های مؤمنان بگو روسری‌ها و چادرهای خود را بر خویش بیفکنند (که گردن و سینه و بازوان و ساق‌ها پوشیده شود) (این (کار) نزدیکتر است به آنکه (به حجاب و عفت) شناخته شوند تا مورد تعرض و آزار (فاسقان) قرار نگیرند و خداوند همواره آمرزنده و مهربان است. تعبیر " فلا یوذین " که با " فاء " تفریعه (نتیجه) آمده است ، نشانگر آن است که نحوی پوشش در تامین امنیت زن نقش اساسی دارد . به گفته ویل دورانت " شرم و عفت برای دختران ، همچون یک وسیله دفاعی است " ^۳ وسیله ای که آنان را در مقابل طمع و آزار دیگران مصونیت می‌بخشد . زنانی که مشکلات بی‌حجابی را تجربه کرده اند ، پس از رسیدن به ساحل نجات حجاب قدر آسودگی در پناه حجاب را به خوبی در می‌یابند . گفته زن انگلیسی تازه مسلمان شده در این زمینه شنیدنی است :

حجاب یک چیز با ارزشی است که با تشرف به دین مقدس اسلام ، به دست آوردم .... من به ارزش امنیت درونی که حجاب در من ایجاد کرده است ، کاملاً واقفم ، با آنکه پس از انتخاب حجاب حجاب ، از آن تحریک و راحتی ام اندکی کاسته شد ولی این مشکل در مقایسه با مشکلات پیش از حجاب اهمیتی ندارد .^۴

^۱ - درافشان ، محمد حسین . آثار و پیامدهای فرهنگی - اجتماعی گسترش بدحجابی . مجله پیام زن تیر و مرداد ۱۳۸۶ ، شماره

۱۸۴ و ۱۸۵

^۲ - سوره احزاب / ۵۹

^۳ - ویل دورانت ، تاریخ تمدن ، ج ۵ ، ترجمه مهرداد مهرین ، تهران ، ۱۳۴۳ ش ، ص ۷۴ .

^۴ - مقدسی ، محمد . حجاب قم : انتشارات نصایح ۱۳۷۵ . ص ۳۲

قرآن کریم فرهنگ "پوشیدگی" را تا محتوای سخن و حالت گفتار نیز گسترده است و به زنان پیامبر می فرماید "فلا تخضعن"

از این آیه نیز به خوبی فهمیده می شود که زنان عشوہ گر، در معرض تهدید و طمع مردان اند و جریمه عشوہ گری های خویش را با تحمل آزار مردان بیمار دل می پردازد .
امام باقر (ع) از قول پیامبر (ص) نقل می فرماید :

مثل زن صالحه (با عفیف) مانند پرندہ غرب اعصم است کہ ہرگز کسی قدرت تسلط بر وی نیست^۱

۱۰-۱- ریشہ های بد حجابی

پدیده بد حجابی پدیده ای پیچیدہ، چند وجهی و برخاستہ از ریشہ ها و انگیزہ ها گوناگون است کہ می توان آنها را بہ چند دستہ کلی تقسیم کرد کہ بہتر اینجا بہ چند عامل مہمتر پرداختہ می شود :

۱۰-۱-۱- بعد بیولوژی و روانی

بسیاری از عوامل بیولوژی و روانی در زنان موجب می شود کہ برخی از آنها از مسیر حیا عفاف فاصلہ بگیرند. از جملہ زمینہ های بیولوژیکی و روانی در این زمینہ عبارت است : بہ میل بہ خود نمایی، تبرج، تزئین، تجمل و خود آرایی، تمایل شدید بہ جلب کردن توجہ دیگران بہ ویژہ در دورہ نوجوانی، بہ رخ کشیدن زیبایی ها، میل بہ برانگیختن احساسات مثبت افراد و نیز بہ دست آوردن آرامش و امنیت در پرتو تحسین و تمکین دیگران .

از این رو بہ نظر می رسد پرورش نیروی عقلانی، ایمان گرایی، پذیرش مسئولیت، آمادہ سازی فرد برای رویارویی با دنیای متجدد، تعدیل غرایز و دقت در دوست گزینی، از مواردی است کہ موجب از بین رفتن عوامل پیش گفته می شود. بی تردید دین اسلام با امور فطری زنان -مانند میل بہ تبرج- مخالف نیست، اما درصد اصلاح و تعدیل آن در کانون خانوادہ است

^۱ - کافی ج. ۵، ص ۵۱۵

عامل شخصیتی، به ویژگی های روحی - روانی افراد و خواسته های درونی آنان بستگی دارد. این عامل از ریشه های اصلی و گسترده بد حجابی است، زیرا خواسته های افسار گسیخته انسان که با ترکیب زمینه های طبیعی و فرهنگ عمومی سازمان می یابد، به شکل های گوناگون تزیین، تجمل و خود آرایی متمایز نشان دادن خویش برای ابزار وجود، به رخ کشیدن زیبایی ها و برانگیختن میل دیگران نسبت به خویش، جلوه گر می شود و بیانگر نوعی اختلال شخصیتی است که "شخصیت نمایشی" نام دارد.

مبتلایان به این اختلال، تمایل زیادی به خود نمایی و جلب و جلب توجه دارند. آنان با پوشیدن لباس های عجیب و جذاب و آرایش های نا متعارف، برای خود ظاهری نمایشی می سازند و هر روز به استقبال شیوه های نو و مد های جدید می شتابند تا خود را از دیگران متمایز نشان دهند و به این صورت ابراز و جود کنند، در حالی که براساس این نظریه، آنان دچار اختلال شخصیتی شده، از کمبودی درونی رنج می برند. البته این بیماری ویژه زنان نیست، بلکه در میان مردان و به ویژه در میان مردان و به ویژه در جوانی در جوانی و نوجوانی شایع است.

به هر حال این نوع زنان با پیشرفت بیماری، چنان وابسته به نگاه دیگران و توجه آنان می شود که احساس شادی و اندوه آنها، به نوع رفتار مردان هوس آلود پیوند، به گونه ای که با توجهی مردان، افسرده و غمگین می شوند و یا اگر گاهی رقبای آنان بیشتر مورد توجه مردان قرار می گیرد، رفتار آنان قرار گیرند، رفتار آنان حسادت آمیز و کینه جویانه خواهد. در این زمینه اظهارات یکی از اساتید دانشگاه تهران شنیدنی است. وی می گوید:

بارها در اتوبوس و سایر جاها شاهد بوده ام وقتی یک زن شیک پوش غیر محجبه، با آن حالت مخصوصش وارد می شود. زن دیگری که تا قبل از آمدن او مورد توجه بود، با حالتی تحقیر آمیز و کینه جویانه به او نگاه می کند. این در حالی است که از میان زنان محجبه، صمیمیت و صفای خاصی ملاحظه می شود.^۱

^۱ - مقدسی، محمد. در حریم حجاب. قم: انتشارات نصایح، ۱۳۷۵. ص ۴۶

قرآن در این زمینه واژه "تبرج" را به کار برده^۱ و معنی آن تمایل به خود نمایی و تظاهر است که با تجمل، خودآرایی، به رخ کشیدن زیبایی ها و برانگیختن توجه دیگران نسبت به خود نمود می یابد. این گروه از زنان برعکس مردان (که بیشتر به نگاه های هرز) تمایل دارند) به جلب توجه جنس مخالف و احساس آرامش و امنیت در پرتی آن تمایل نشان می دهند. این تمایل که برخاسته از حس زیبا پسندی زنان است، اگر در محیط خانواده به درستی پاسخ داده نشود به صورت اختلال شخصیت نمایشی و یا رفتارهای منفی دیگر به جامعه سرایت خواهد کرد.^۲

۱۰-۱-۳- عامل نگرشی

از ریشه های بدحجابی در جوامع اسلامی، دگرگونی سبک زندگی انسان ها، و نگرش آنها در عصر است. جامعه شناسانی چون تورستن وبلن ف جورج ذیمل و ماکس و بر این دگرگونی نگرشی توجه نموده اند. آنان بر این باورند که در قرن نوزدهم، نگرش جامعه بشری درباره "فرد آرمانی و خوشبخت" تغییر اساسی کرده است.

از نگاه این افراد پیش از جنگ جهانی دوم، به نظر مردم "انسان خوشبخت" کسی بود که بیشتر دارایی را داشت. در آن دوران مرفها و ثروتمندان نیز می کوشیده اند تا مصرف کمتر و پس انداز بیشتری داشته باشند. آنان از تظاهر و نمایش گریزان بوده اند؛ زیرا داشتن ثروت و دارایی اهمیت داشت و اعتبارآور بود و آشکارا، سرمایه اش را ریخت و پاش نماید؛ شیک ترین اتومبیل را سوار شود و نمای بیرونی ساختمانش را به گران ترین سنگ بیاراید

در این دگرگونی نگرشی، جلوه کردن، ریا کردن و در معرض قرار دادن دیگران قرار گرفتن، از ارزش های اجتماعی شد، با چنین زمینه ای، افرادی پیدا شدند که به نان شب نیازمند بودند، ولی به ظاهر خود می رسیدند و برای آنان هزینه ای زیاد می دادند تا در مسابقه تظاهر و ریا از دیگران عقب نمانند.

۱- اَقْرَنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى (سوره احزاب-آیه ۳۳)

و در خانه هایتان قرار گیرید و مانند روزگار جاهلیت قدیم زینتهای خود را آشکار مکنید.

۲- معین الاسلام، مریم و ناهید طیبی. روان شناسی زن در نهج البلاغه، قم: انتشارات بهشت بینش، سوم: ۱۳۸۱، ص ۲۱۷ و ۲۱۸

در این نگاه، نه فقط مصرف، بلکه مصرف‌نمایی نیز اعتبار آور شد. از آن پس فقط داشتن ثروت کافی و لذت بخش نبود، بلکه آشکار کردن و نشان دادن ثروت، وسیله‌ای برای کسب منزلت اجتماعی شد.^۱ از این رو بر خلاف گذشته که پنهان کردن دارایی و تجملات، ارزش به شمار می‌رفت، در دوران جدید، مردم به صورتساختگی هم که شده، نه مصرف کردن، بلکه به بیماری تظاهر به مصرف دچار شدند^۲

این بیماری که نگاه بشر را دگرگون کرده است، فرهنگ غالب جوامع اسلامی شد، به گونه‌ای که باور لایس، فرهنگ دوره اخیر "فرهنگ بصری و نمایشی" است. و همه بخش‌های زندگی؛ از شیوه خوردن و پوشیدن گرفته تا روش معماری و ساختمان‌سازی را تغییر داده است

طبیعی است که زنان قربانیان اصلی این تحول باشند، آنان در یک نگاه جدید از جایگاه واقعی خود تنزل کردند و به کالای نمایشی و تزئینی در خیابان و مغازه تبدیل شدند. شگفت‌آور آنکه مردان نیز قدر خود را با زنانشان به نمایش گذاشتند تا از این راه اقتدار و اعتبار خود را حفظ کنند.

زیمبل بر این باور بود که فردبا پی‌گیری منزلت و مد می‌تواند فشارهای زندگی مدرن را تحمیل کند. این گونه مصرف کردن، راهی برای اثبات خود و حفظ اقتدار فردی است.^۳ بدین صورت، سبک زندگی نمایشی و بصری، بیشترین قربانیانش را از زنان گرفت و آنان را واداشت که به فرهنگ اصیل دینی و ملی خود پشت پا زنند، تا آنجا که زیبایی زنان، جاذبه جنسی زن، آواز زن، هنر و ابتکار زن، روح و بدن زن و در نهایت شخصیت زن، وسیله حقیر و ناچیز در خدمت سرمایه‌داران و شرکت‌های اقتصادی غرب شد.

۱۰-۱-۴- خانواده

در پژوهشی میدانی مشخص شده است ۸۹ درصد بانوان تربیت خانوادگی را علت رعایت نکردن حجاب دانسته‌اند در این پژوهش اصلی‌ترین عامل رعایت نکردن حجاب همین عامل بوده است^۴

۱- فاضلی، محمد. مصرف و سبک زندگی. تهران: پژوهشگاه فرهنگ-هنر و ارتباطات، اول: ۱۳۸۱، ص ۳۲

۲- فاضلی، محمد. مصرف و سبک زندگی، ص ۲۵

۳- مطهری، مرتضی. نظام حقوق زن در اسلام. تهران: انتشارات صدرا، چهل و نهم، ۱۴۱۸، ص ۵۷.

۴- رجیبی، عباس. حیا و خود آرایی و نقش آن در سلامت زن. مجله معرفت، شماره ۸۷، ص ۱۶۶

بنابراین هرچه پدر و مادر نسبت به این موضوع نگرش مثبت تری داشته باشند، فرزندان نیز عاملان بهتری برای رعایت حیا و عفاف خواهند بود به بیانی دیگر، تقویت باورهای دینی خانواده ها مساوی با بالا رفتن باورهای دینی در فرزندان است. در خصوص رعایت حجاب اسلامی، به اثبات رسیده است که میان پوشش مادر و فرزند رابطه تنگاتنگ وجود دارد: تا آنجا که براساس تحقیقات صورت گرفته ۹۰/۷ درصد دخترانی که دارای پوشش روسری، مانتو و شلوار بودند، مادرانشان نیز چنین پوششی داشته اند و ۵۰/۷ درصد دختران چادری نیز همانند مادرانشان دارای پوشش مشابه بوده اند.^۱

۱۰-۱-۵- عامل فرهنگی

فرهنگ مجموعه ای از ارزش ها، منش ها و نگرش های جامعه است که بسیار گسترده و متنوع می باشد و عوامل و زمینه های آن گوناگون و فراگیر می باشد. بی گمان، تغییر لباس به معنای تغییر فرهنگ است. انسان تا فرهنگ بیگانه را نپذیرد، لباس او را نمی پوشد در روایتی از پیامبر (ص) آمده است: من تشبه بقوم فهو منهم؛ هر کس خود را شبیه قومی سازد، از آن گروه شمرده خواهد شد.^۲

بد حجابی، پذیرفتن فرهنگ برهنگی است؛ فرهنگی که غرب به دنبال گستردن آن است. در اینجا به چند عامل فرهنگی بد حجابی اشاره می شود.

۱۰-۲- القای تحلیل غلط از حجاب

نظام سلطه جهانی برای رسیدن به سلطه فرهنگی بر جوامع اسلامی، با تصویری نادرست از حجاب آن را نشانه ظلم انسان به زنان و دشمن رشد و پیشرفت زنان معرفی کرده است و همواره با واژه هایی چون "قفس سیاه" و "زندان سیاه" از حجاب یاد می کنند.

^۱- شرف الدین، حسین. ریشه های جامعه شناسی بی حجابی. فصلنامه فقه؛ کاوشی در فقه اسلامی، ش ۵۱ - ۵۲ برگرفته از سایت www.shareh.net.

^۲- ابن ابی جمهور احسائی، عوالی اللئالی، ج ۱. قم: انتشارات سیدالشهدا، ۱۴۰۳. ق. ۱۶۵.

اگر به گفته ها و نوشته های کسانی که با تاثیر از شبهه افکنی ها مسموم غرب، این ذهنیت نادرست غرب در آنها شکل گرفته، نگاهی بیفکنیم، به روشنی طیف گسترده ای از ریشه های فرهنگی بد حجابی را شناسایی می کنیم. بیگانگان برای رسیدن به سلطه فرهنگی بر مسلمان، با تحلیل های نادرست، ریشه ژرف فرهنگ پوشش را نشانه گرفته اند. آنان پیدایش فرهنگ حجاب را برخاسته از چند عامل سست و موهون می داند که به اجمال اشاره می شود:

۱۰-۲-۱- تحلیل فلسفی

گاهی گفته اند فرهنگ پوشش، ریشه در فلسفه رهبانیت و ترک لذت دارد. تار کان لذت چون زن را بزرگ ترین کالا برای کام جویی بشر می دانستند، او را در حصار حجاب محدود کرده اند تا پای بندی خود را به ترک دنیا نشان دهند. کم کم این کار زمینه پیدایش حجاب را در میان ملت های به وجود آورده و فرهنگ عمومی شد.^۱

۱۰-۲-۲- تحلیل اجتماعی

گاهی برای فلسفه حجاب ریشه اجتماعی دست و پا کرده اند: در گذشته چون شاخص امنیت در جامعه پایین بوده است انسان ها مجبور بودند دارایی های خود را از دیگران بپوشانند. به همین دلیل مردان برای حفظ زنان خود مجبور می شدند آنان را از دید زور گویان و بیگانگان مستور دارند و این زمینه فرهنگ حجاب را در گذشته پدید آورده است.

۱۰-۲-۳- تحلیل اخلاقی

گاهی هم ریشه حجاب را به مسئله اخلاق پیوند می زنند؛ با این توضیح که مردان می خواهند زن فقط در اختیار خودشان باشد و از دسترس مردان دیگر دور باشد. این ویژگی ها که در اخلاق "غیرت" نام دارد

---

^۱ -مطهری، مرتضی مسئله حجاب. تهران: انتشارات صدرا. ۱۳۶۸ش. ص. ۸۸

موجب تسلط مرد بر زن شده است، تا جایی که مردان حاضر نیستند مردان دیگر را با نگاه کردن یا هم صحبت شدن، با زنانشان ارتباط برقرار کنند. بنابراین مرد، زن را در خانه محصور کرد و او را در بند خودخواهی خویش به اسارت درآورد و همین فرهنگ حجاب و پوشش را در اقوام گذشته ایجاد کرده است.

۱۰-۲-۴- تحلیل اقتصادی

برخی نیز با نگاهی اقتصادی به بررسی سرچشمه حجاب پرداخته اند. آنان چنین القا کرده و می کنند که مردان برای بهره‌برداری اقتصادی از وجود زنان، آنان را مانند بردگان در خانه نگه می داشتند و کمکم فرهنگ خانه نشینی و مستوری، پدیدار شد.^۱

۱۰-۲-۵- تحلیل روانی

گاهی فلسفه حجاب را برخاسته از احساس حقارت زن نسبت به مرد می دانند؛ احساسی که ریشه در ضعف جسمی زن نسبت به مرد و خون ریزی ماهیانه او دارد. این احساس، ابتدا زنان را در ایام عادت ماهانه به گوشه نشینی کشاند و رفته رفته فرهنگ گوشه نشینی و پرده نشینی، زندگی اجتماعی زنان را فرا گرفت و به صورت حجاب متجلی شد.

ویل دورانت می گوید: نخستین مرتبه که زن، حیا و شرم را احساس کرد، آن وقت بود که فهمید در هنگام حیض، نزدیک شدن او به مرد حرام است.^۲

این تحلیل های نادرست و هدفمند از حجاب، باعث شد که غرب با استفاده از سیطره تبلیغاتی خود، حجاب را برای سرکوب کردن نیازهای طبیعی، نماد ضعف مردان در خویشتن داری، محصول احساس یادگاری دوران سیاه گذشته، بازتابی از شرایط مردسالاری و... بداند و همواره اهداف سلطه جویانه اش را در پس این ادعاهای واهی مخفی نماید.

۱- مطهری، مرتضی. مسئله حجاب. پیشین ۶۵ و ۴۶

۲- مطهری، مرتضی. مسئله حجاب. پیشین ۶۸

روشن است که پذیرش هریک از این پندارها، می تواند بنیان حجاب را متزلزل سازد و پایبندی به آن را

تضعیف نماید. این درحالی است که هیچ یک از این تحلیل ها، فلسفه واقعی حجاب نیست. بلکه

الف) از دیدگاه اسلام: نظام شریعت و دین دستورهایی موکد فراوانی درباره وجوب حجاب و پوشش زنان و ایجاد حریم میان مردان و زنان و حفظ و پرورش غیرت، عفت، و حیا صادر نموده تا امنیت آنان در معرض خطر نباشد.^۱ در این صورت پوشش اسلامی زمینه های آسیب پذیری زنان را در اجتماع کم می کند این پوشش در همه جوامع، چه جوامع مسلمان و چه غیر مسلمان به منزله علامتی است که پیام آن این است: «تعرض ممنوع». «در واقع از ثمره های اجتماعی عفاف و حجاب، تأمین امنیت و حفظ زن از تعرض هوس بازان و باندهای فساد، فریب و اغفال است، چه اینکه رعایت حجاب کامل اسلامی بیان کننده آن است که این جا حریم عفت و انسانیت بوده، چشم نظر بازان و دست تجاوز پیشگان به آن نرسد. اما بی توجهی به این فرمان خداوند در عین حال که گناه و بی ادبی در محضر اوست، گواه آن است که این جا جلوه گاه شهوت و هوس و منظر چشم های آلوده و چه بسا مزرعه هرزه گران است. از این رو ابهت، وقار و عظمت بانوان عقیف و محجبه باعث می شود که افراد بیمار دل جرأت اغفال و تعرض یا ایجاد مزاحمت برای آنان نیابند، بلکه متوجه و متعرض زنانی می شوند که کیفیت پوشش و رفتار آنان عقیفانه و از روی وقار نیست و عملاً خود را برای دست یازی افراد هوس باز آماده می کنند و بازچه انحراف های فر همان قرار می دهند.»^۳

اما رعایت پوشش اسلامی از سوی زنان محیط را برای فعالیتهای اجتماعی، اقتصادی فراهم، می نماید چه اینکه رعایت حجاب کامل اسلامی بیان کننده آن است که این جا حریم عفت و انسانیت بوده، چشم نظر بازان و دست تجاوز پیشگان به آن نرسد. اما بی توجهی به این فرمان خداوند در عین حال که گناه و بی ادبی در محضر اوست، گواه آن است که این جا جلوه گاه

۱ - کوهی، محمدرضا، آسیب شناسی شخصیت و محبوبیت زن، قم: انتشارات مشهور. سوم. ۱۳۸۷. ص ۱۵۵

۲ - کوهی، محمدرضا، آسیب شناسی شخصیت و محبوبیت زن. پیشین. ص ۱۵۷

۳ - کوهی، محمدرضا، آسیب شناسی شخصیت و محبوبیت زن. پیشین. ص ۱۶۵

شهووت و هوس و منظر چشم های آلوده و چه بسا مزرعه هرزه گران است. از این رو ابهت، وقار و عظمت بانوان عفیف و محجبه باعث می شود که افراد بیمار دل جرأت اغفال و تعرض یا ایجاد مزاحمت برای آنان نیابند، بلکه متوجه و متعرض زنانی می شوند که کیفیت پوشش و رفتار آنان عفیفانه و از روی وقار نیست و عملاً خود را برای دست یازی افراد هوس باز آماده می کنند و بازیچه انحراف های فر همان قرار می دهند.»^۱ و سیاسی سالم سازی می کند و به عنوان یکی عوامل موثر در کنار دیگر عوامل، زمینه مناسبات ناسالم را از بین می برد و از این طریق به بازدهی و شکوفایی بیشتر منجر می شود. در این صورت زنان به عنوان بخشی از جامعه در عرصه فعالیت های مختلف معنا می یابد و از آفت مناسبات ناصحیح و درگیرهای مخمل در محیط فعالیت می کاهد. علاوه بر این حضور واقعی موثر خواهد بود و این رضایتمندی یکی دیگر از ابعاد و تبعات مثبت پوشش مناسب است که در زندگی کاری و در وضعیت فکری، عاطفی و رفتاری آنان به جا خواهد ماند. آنچه در سالم سازی فعالیت های زنان به آن توصیه شده فقط در رعایت حدود و اندازه های پوشش خلاصه نمی شود. بلکه با رعایت حدودی در کلام و برخورد با مردان به طور کلی روابط زن و مرد قابل تأمین است. در این باره در سلام نه پرده نشینی و نه اختلاط، بلکه حریم نگه داشتن توصیه شده است؛ زیرا در غیر این صورت خواسته یا ناخواسته محیط فعالیت به محیطی برای عرضه جاذبه های ظاهری و لاقابل دخالت این امور در فضای فعالیت زنان می انجامد و به صورت عاملی مزاحم و مختل کننده در می آید.»^۲

ب: از نظر روان شناسی: «از نظر روانشناسی و تجربه ثابت شده است که تحریک پذیری دیداری (از راه دیدن) مردان از زنان بیشتر است؛ در مقابل محرک های لمسی در زنان بیشتر از مردان است.»^۳ از همین رو در جامعه ای که زنان با زیر پا گذاشتن حکم فطرت و شریعت که برای حفظ شخصیت آنان و سایر انسان ها وضع شده خود را در معرض تماشای نامحرمان قرار

۱ - کوهی، محمدرضا، آسیب شناسی شخصیت و محبوبیت زن. پیشین. ص. ۱۶۵

۲ - میرخندان، سید حمید،، حجاب در فرهنگ اسلامی. تهران: مرکز امور زنان و خانواده. دوم: ۱۳۸۷. ص. ۱۰۳

۳ - کوهی، محمدرضا، آسیب شناسی شخصیت و محبوبیت زن. پیشین. ص. ۱۵۶

می دهند و زینتها و اندامهای تحریک کننده خود را به دیگران نشان می دهند ، مردان به ویژه جوانان با مشاهده و دین آنها دچار فشارهای روانی و هیجانهای شدید جنسی و طغیان شهوت شده و تسلیم تندباد هوس می شوند و جرأت تجاوز به حریم زنان و دختران را پیدا می کنند و برای تخلیه فشار انرژی غریزی ، دست به اغفال یا فریب یا ربودن آنان می زنند و پس از طغیان از اطفای آتش شهوت چه بسا آنان را از نعمت حیات محروم می کنند تا رد پای بر جای نگذارند خصوصاً اینکه زنان و در رأس آنها دوشیزگان به جهت برخورداری از احساسات و عواطف سرشار و بی خبری از روحيات فریبکارانه برخی از مردان ، زود فریب می خورند. ^۱»

۱۱- اختلاط و روابط دختر و پسر

به راستی که روابط دختر و پسر چه حد مرزی دارد؟ و این روابط باید چگونه باشد آیا ایجاد دانشگاههای مختلف به رشد و پیشرفت علمی کمک می کند؟ آیا اگر این ارتباطات و دوستی ها در دانشگاه در صورتی که منجر به ازدواج نشود باعث آسیب ها و صدمه های روحی نخواهد شد؟

امروزه با توجه به نیاز های جامعه شناسی و روند رو به رشد علم ارتباطات ، در برابر انواع و اقسام بی شماری از شیوه های گوناگون ارتباط میان دختران و پسران جوان قرار دارد. نیاز جوان به ارتباط اجتماعی غیر قابل انکار است و در این رهگذر ، جنسیت افراد ، در نوع ارتباطات آنها تاثیر بسزایی دارد. ^۲ دهه سوم انقلاب ، دهه ی حضور زن به صحنه اجتماع است ولی هنوز تعریف صحیحی برگرفته از شرع و عرف و فرهنگ از این حضور نداریم . استاد مطهری در این باره ی گوید : " ... کسی نگفته است که صرف شرکت زن در جایی که مرد هم وجود دارد ، حرام است . آیا تحصیل زن ، فن و هنر آموختن زن و بالاخره ، تکمیل استعدادهایی که خداوند در وجود او نهاده است ، حرام است ؟ جواب منفی است . "

^۱ - کوهی ، محمدرضا ، آسیب شناسی شخصیت و محبوبیت زن . پیشین . ص ۱۵۶

^۲ - اسکندری ، فائزه . این راه اختلاط که به بیراه می رود . ماهنامه پیام زن . اردیبهشت ۱۳۹۰ . شماره ۲۳۰ . ص ۱۵

از آنجا که معاشرت و اختلاط زن و مرد با هم زمینه هم سخن شدن را فراهم می‌سازد و موجب کم شدن حیا و شرم می‌شود این کاراگر ادامه یابد با مزاح و شوخی طرفین را همراه خواهد بود از آنجا که هم نشینی از قوه بینایی و شنوایی تواما استفاده می‌شود، تحریک میل جنسی برای زنان و مردان ایجاد می‌کند و زمینه انحراف و لغزش و انحراف فراهم می‌کند. مسئله‌ای که باید مورد توجه قرار گیرد این است که روند روابط دختر و پسر در حال حاضر به سمتی پیش می‌رود که اگر مهار نشود، ممکن است در آینده این روابط جایگزین نهاد خانواده شود و البته این بحران جدی‌تر از آن است که حکم شرعی نادرست بودن روابط با نامحرم زیر پا گذاشته شود.

در بحث از ارتباط همزمان با چند نفر در میان جوانان باید توجه داشت که تنها بحث تنوع طلبی مطرح نیست، بلکه سبکی از زندگی است که ساختارهای جامعه را زیر سؤال می‌برد؛ تنوع‌طلبی به سبک امروزی، به‌گونه‌ای است که هر چه فرد به سمت اعمال غیرمشروع پیش می‌رود، بیشتر احساس لذت می‌کند.

در این میان عمده‌ترین عامل در جهت نا امنی اجتماعی زنان اختلاط در محیط‌های کاست. امنیت

جنسی، جانی و آبرویی زنان در جامعه از مهمترین نیازهای اجتماعی آنان است .

در جامعه‌ای که زنان با زیر پا گذاشتن حکم فطرت و شریعت خود را در معرض تماشای نامحرم قرار می‌دهند و زینت‌ها و اندام‌های تحریک‌کننده خود را به دیگران نمایش می‌دهند، مردان به ویژه جوانان با مشاهده و دیدن آنها دچار فشار روانی و هیجان‌های شدید جنسی و طغیان شهوت شده و تسلیم تند باد هوس می‌شوند و جرأت تجاوز به حریم زنان و دختران را پیدا می‌کنند. بنابراین آن چه امنیت اجتماعی زنان و جامعه را تأمین می‌کند، انسانیت و معنویت حاکم بر جامعه است که بن‌مایه و اساس آن دین کامل اسلام می‌باشد؛ جامعه‌ای که یاد خدا و هدف والای زندگی در دل و جان افرادش حکومت می‌کند و روابط آنها برپایه توحید و خدا محوری می‌باشد، امنیت آن جامعه از جمله زنان تأمین خواهد بود.

روابط زنان و مردان نامحرم و مخصوصاً دختران و پسران، بدون رعایت ضوابط شرعی، زمینه‌ای برای

اعمال منافی عفت و زناست و چنان که می‌دانید، ایام جوانی دوره شور و احساسات جنسی و نشاط جسمی

است و با بیدار شدن قوای مختلف جسمی، توجه به مسائل عاطفی و جذابیت‌های ظاهری و فریفتگی جنس

مخالف بیشتر می‌شود. چنین روابطی با وجود میل و کشش شدید جنسی که مقتضای طبیعت سنّ جوانی است، طبیعتاً از نگاه‌های آلوده و صحبت‌های هوس‌انگیز و... خالی نخواهد بود! به هر حال، این ارتباط هیچ جای توجیه ندارد، جز اینکه عامل گسترش فساد اخلاقی است که عواقب خطرناکی برای جامعه انسانی به همراه دارد.

۱۲- مهاجرت های تنها برای زنان

مسافرت از جمله مواردی است که موجب آرامش روانی انسان می‌شود. پیامبر(ص) در سفارشات خود (ص) می‌فرماید: «سافروا تصفحوا»^۱ مسافرت کنید تا سالم باشید. سلامت هم جنبه جسمی شامل می‌شود هم جنبه روحی به نظر می‌آید در اینجا منظور روحی باشد. اما باید زنان این مسئله توجه داشته باشند مسافرت تنهایی تا حدی برای آنها خطرناک است و می‌تواند عواقب بدی برایشان به دنبال داشته باشد. مهاجرت‌های بی رویه برای تحصیل و اشتغال از جمله مواردی است که امروزه زنان به هر قیمت به آن تن می‌دهند؛ دخترانی که بدون نظارت خانواده‌ها و رعایت نکردن موازین شرعی برای ادامه تحصیلات به شهرها و یا کشورها سفر می‌کنند دچار آسیبها و انحرافهایی می‌گردند.

۱۳- نگاه حرام

روان انسان از حس اوتاثیر می‌پذیرد برای سلامت روان افراد باید مجاری و راههای تغذیه روان را تطهیر نمود و چشم یکی از مهمترین این مجاری و راهها است که به طور بسیار موثر است سلامت و روان انسان در گرو استفاده صحیح از این نعمت الهی است و هر نوع عمل انحرافی و گناهراهی است برای سقوط گناهکار و لجنزار مفسد. اگر اول از انجام گناه کوچک وحشت نداشته به تدریج گناه بزرگتر را بدون پروا انجام می‌دهد.^۲ نگاه در واقع مقدمه اشتغال فکر به عواقب و مخاطرات مربوط به آن است، زیرا پس از نگاه صحنه‌های

^۱ -بحار الانوار ج. ۷۳ ص. ۲۲۱

^۲ - سهراب پور، همت، جوانان در طوفان غرایز، قم: نشر تبلیغات اسلامی: ۱۴۹۲

مهیج در ذهن باقی می ماند و احساسات و اراده انسان را تحت تسلط خود در می آورد و انسان را تابع شهوات خود می گردد.^۱

امام صادق می فرمایند: نگاه به دنبال نگاه، تخم شهوت را در دل می پاشد و برای به فتنه انداختن نگاه کننده کافی است. ^۲ از یحیی بن زکریا پرسیدند: ابتدای زنا و سرچشمه آن چیست؟
فرمود: نگاه کردن و آرزو نمودن

داوود به پسر خود گفت:

فرزندم! به دنبال شیر راه برو و در عقب زنان راه مرو.^۳

چشم چرانی اصولاً در مرد ها زیاد دیده می شود و بیماری به نام "سادیسیم" به وجود می آورد. خود نمایی، اصولاً در زنان زیاد دیده می شود و کسانی که میل به خود نمایی دارند بیماری "مازوشیسم" به وجود می آورد. ^۴ چشم چرانی از محرومیت های جنسی و محیط نامساعد و عادت کردن حاصل می شود که "لی بیدو" در اعصاب چشم متمرکز می شود و اعصاب چشم جنسی توسعه می یابد و شخص از چشم چرانی لذت می برد

بالاخره نگاه حرام آنقدر انقدر بسیار است که امیر المومنین می فرمایند:

ذهاب النظر خیر من النظر الی ما یوجب الفتنه^۵

از دست دادن بینایی بهتر از نگاه ست به آنچه موجب فتنه است

عوامل بسیاری چه محیطی و بیرونی در رفتاری ناهنجار موثرند وقتی فردی در موقعیت روانی تحریک روانی قرار می گیرد و خردمندی اش ضعیف می شود، توانایی بالا برای تدبیرهای شایسته در وی کاهش می یابد. پیامبر اکرم (ص) به محرکات و عوامل معی - بصری و خواسته های درونی و آرزوهایی که

۱- فرهادیان، رضا. آنچه یک جوان باید بداند. قم: دفتر تبلیغات اسلامی. ۱۳۷۸. ص ۴۵

۲- حر عاملی، محمد. ج ۱۳۹: ۱۴

۳- نراقی، مهدی. ۱۳۷۷، علم اخلاق اسلامی ۲. ترجمه جلال الدین مجتبیوی: تهران، حکمت: ۱۸

- اعرافی، علیرضا. تربیت اسلامی. تهران: نشر تربیت اسلامی. ۱۳۸۶. ص ۴۶۲

- محدث جلال الدین غرر الحکم و درر الحکم. تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران: ۱۳۸۴. ص ۲۶۰^۵

ممکن است فرد را به انحراف بکشاند اشاره می کند و می فرماید : اللهم اني اعوذ بك من شر سمعي

ومن شر بصري ومن شر لساني ومن شر قلبي ومن شر منيتي”

پروردگارا! به تو پناه می برم از شر تحریکات گوش، چشم، چشم . دل و آرزوهایم^۱.

۱۴- خانواده

بی شک خانواده دارای نقش بی بدیلی در فرهنگ پذیر کردن فرزندان دارد. هیچ یک از عوامل اجتماعی دیگر، در جامعه، اعم از مدرسه، گروه‌ها، محافل مذهبی و علمی و رسانه ها، به اندازه خانواده در این زمینه مؤثر نیستند؛ زیرا کودک نخستین دوران زندگی، که صد البته مهم‌ترین دورانی هم است که شخصیت او شکل می گیرد، را در محیط گرم و صمیمی خانواده می گذراند. او بیش و پیش از هر جای دیگر، در معرض ارزش‌ها و الگوهای رفتاری خانواده قرار دارد. از این رو، کودک زمان بیشتری را با این گروه خود وی به سر می برد. به علاوه، کودک بیش از هر کس دیگری به خانواده خود اطمینان و اعتماد دارد. مادامی که در میان آنان بسر می برد، احساس امنیت و آرامش می کند. بالأخره، خانواده را نسبت به خود دلسوز و مهربان می بیند از همین رو مهمترین منبع یادگیری و شکل گیری شخصیت انسان "خانواده" است این خانواده است که تا حد زیادی سعادت و شقاوت فرزندان را مشخص می کند البته انسان آزاد آفریده شده و می تواند در هر لحظه خود،، روش و منش خویش را تغییر دهد. اما نکته مهم اینجاست این عمل، پس از شکل گیری شخصیت، کمی مشکل است. هرچند غیر ممکن نیست. همچنین خانواده به عنوان مهمترین نهاد اجتماعی، افزون بر دارا بودن کارکرد عمده، در بزهکاری ها و انحرافات دختران در درون جامعه دارد تشنج در محیط خانوادگی، طرد و تحقیر، کمبود محبت، از هم گسیختگی خانواده «طلاق، جدایی، فوت» و عدم مراقبت و بی توجهی والدین، از جمله مواردی است با باعث فرار از منزل در دختران و پناهمردن آنها به دوستی های خیابانی و فساد و فحشا کشیدن آنها می گردد.

^۱ - همان .ص ۲۰۶

^۲ - علی نقی، فقیهی . با تلخیص تربیت جنسی . اصول و مبانی روشها از مظر قرآن و حدیث قم .ص ۳۵۵

فصل سوم

آسیب های اقتصادی

اسلام دینی معتدل و میانه رو در تمام زمینه هاست، ولی ضعف مسایل اقتصادی را عاملی مساعد و خطرناک برای بی دینی و دروغ و تهمت، ناامنی و هر گونه فساد دیگری می داند و لذا شدیداً با آن مخالف است و پیروان خود را راهنمایی می کند و به آنان دستور می دهد که عملاً با آن به مبارزه با مشکلات اقتصادی برخاسته وان را از جامعه خود ریشه کن کنند. در انج به برخی از این موارد اشاره می کنیم :

۱- فقر شدید مادی

عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم: «اللهم انی اعوذ بک من الکفر و الفقر^۱ خدایا من از کفر و نداری به تو پناه می برم.»^۱ در این حدیث فقر در کنار کفر و معادل آن ذکر شده است و آن چنان خطرناک است که رسول گرامی از آن به خدا پناه می برد. به طور کلی از روایات برمی آید که مشکلات اقتصادی، عامل خطر برای انحراف در مسیر دین و تخدیر عقل و مایه دشمنی است و انسان اگر مال دنیا نداشته باشد و از سوی دیگر نیاز شدیدی به پول داشته باشد، قهراً در صورت عدم دسترسی به راههای مشروع دست به خلاف خواهد زد. به ویژه اگر خبری از دین و تعهد در میان نباشد غوغا خواهد کرد. و به طور کلی عدم رسیدگی به مسائل مالی و تأمین نکردن نیاز فرزندان و همسران و ملت و مردم سرانجام سر از فحشاء و انحراف و خودفروشی درمی آورد و به تدریج به اعمال همیشگی می انجامد. به طور مثال در جنگ جهانی دوم در اثر فقر مالی و شکست قوای آلمانی ها از نیروی مخالف وضع زنان و دختران آنان به جایی رسید که حتی پس از جنگ نیز در مقابل اخذ یک عدد بیسکویت یا شکلات و غیره خود را تسلیم سربازان دشمن می کردند تا جایی که دویست هزار کودک نامشروع از این طریق متولد شدند و با کمال تأسف این عمل از مهمترین عوامل انحراف برخی افراد تنگدست در مجامع ملی و میهنی ما گردیده است و موجبات ناامنی را برای زنان فراهم نموده است.

^۱ - فرید تنکابنی ، مرتضی ، نهج الفصاحه. تهران : نشر فرهنگ اسلامی ۱۳۷۶/ حدیث ۵۱۲

۲- رفاه زیاد اقتصادی

به همان اندازه که فقر بیش از اندازه زمینه انحراف را فراهم می کند، ثروت فراوان طغیان را فراهم می سازد و می توان ثروت و فقر را جزءعلل ایجاد کننده زمینه های ناامنی اجتماعی دختران و زنان را نام برد. این تصور غلط بسیاری از والدین است که با در اختیار قرار دادن امکانات رفاهی ترقی و پیشرفت آنها فراهم خواهند آورد و خود زمینه ای برای در خطر انداختن ناامنی های فرزندان خود فراهم می آورند؛ در اختیار قرار دادن ماشینهای آخر سیستم، گوشی های گران قیمت و اماکن مجردی عامل مهمی برای ایجاد تفریحات ناسالم و حضور بی رویه زنان و دختران در اماکن ناامن است.

۳- شغل های نامناسب برای زنان

این روزها صفحات آگهی روزنامه ها، روز به روز قطورتر می شود، چه بسیارند دختران و زنانی که به امید یافتن منبع درآمد قلم بر دست به جنگ نابرابر با این صفحات کاهگلی می روند. آگهی های "به یک منشی با ظاهری آراسته و روابط عمومی قوی!" "جهت کار در محیطی بسیار گرم و صمیمی"، "مسلط به زبان"، "کامپیوتر" و "خوش برخورد" و... در روزنامه های کثیرالانتشار، چشمان بی گناه دختران و زنان بسیاری را که جوای کار هستند برق می اندازد، برقی که گاه شدت آن مانع از دیدن بسیاری از واقعیت های تلخ نهفته در این آگهی هاست. به زعم کارشناسان اجتماعی شغل منشی گری از دیرباز به عنوان یکی از مشاغل مهم تلقی شده اما این شغل در کشور ما تقریباً به یک معضل اجتماعی تبدیل شده زیرا که دارای حاشیه های بسیار زیادی از جمله سوءاستفاده های اشخاصی از این شغل شده است

از آنجا که هیچ آماری درباره میزان آزار جنسی زنان در محیط های کاری در ایران وجود ندارد. تنها در جزوه ای که در ۱۳۸۲ به کوشش «کمیته جمع آوری اسناد و گزارش های ستاد مبارزه با خشونت علیه زنان» به مناسبت ۸ مارس، روز جهانی زن، منتشر شد، در گزارشی با عنوان «خشونت کاری، اعمال سلطه کارفرمایان»، بدون ذکر آمار به رواج گسترده آزار جنسی زنان در محیط های کاری ایران اشاره شده است. سؤال شوندگان در این گزارش نه تنها منکر وجود آزار جنسی در محیط های کاری نشدند، بلکه یا خود

گرفتار چنین رفتارهایی شده بودند یا از نزدیک شاهد آن بودند. و آنچه دلیلی بر پنهان ماندن آزارهای جنسی در محیط کار در حوزه خصوصی است این ادعاست که در میان تعداد زیاد جامعه آماری مورد بحث فقط سه نفر از سؤال شونده‌گان حاضر به صحبت درباره تجربه‌های خود برای گزارش پیش رو شدند^۱ چنانچه پنهان ماندن معضلات جنسی امری را نادرست قدمی در جهت ترویج هرچه بیشتر این معضلات می‌داند. آزارهای جنسی در محیط کار، به اذیت و آزارهای جزیی محدود نیست و در برخی موارد، به ضرب و شتم و قتل نیز منجر می‌شود. محیط کار در آمریکا برای زنان به گونه‌ای است که علت اصلی مرگ زنان کارگر، قتل است که هم‌تاهای آنها مرتکب می‌شوند. در گزارش دیده بان بین‌المللی حقوق بشر آمده است بررسی از زنان کارگر نشان می‌دهد که تمامی آنان حداقل یکبار تجاوز جنسی و شکنجه‌های شدید را از سوی کارفرمایان خود تجربه کرده‌اند^۲ از این رو شاید بتوان گفت: یکی از عمده‌ترین عوامل در جهت ناامنی اجتماعی زنان فقر و در نتیجه انتخاب شغل‌های نامناسب از نظر جنسیتی، قدرتی، مکانی و زمانی می‌باشد آری از آنجا که مالکیت زن، چون مرد محترم است. و نظر به اینکه یکی از راه‌های کسب مال، داشتن شغل است، به حمایت اسلام از زنان در انتخاب شغل پی می‌بریم مشروط بر اینکه آن شغل با مصالح زن در تعارض نباشد. شغلی که به سست نمودن ارکان اصلی خانواده نینجامد و زن را از آسیب‌های اجتماعی حفظ نماید و با مقتضیات روحی و لطافت و ظرافت جسمی او متناسب باشد، مورد تأیید اسلام است. حتی بر زنان، تصدی مشاغلی چون مامایی، پزشکی زنان و تعلیم و تربیت دختران و زنان مسلمان، واجب کفایی است. و اگر بنابر مصالح یادشده، دایره اشتغال برای زنان محدود شده و یا از رسیدن به برخی مقامات معاف گشته‌اند، نباید آن را به حساب تقیدی دست‌وپاگیر، تنگ‌نظری و یا فرهنگ دور از واقعیات روز قلمداد کنیم و با هیاهوهای فمینیستی قرن اخیر، اشتغال زن را با هر بی‌بندوباری بپذیریم.

امروزه شاهد گسترش بیش از پیش آن هستیم فروشنده‌گی، کارگری، رانندگی و منشی‌گری و صدها شغل‌هایی که با اختلاط مردان و با روحیات زنانه همراه نیست هستیم که زمینه را برای آزارهای جنسی و ناامنی آنان پدید آورده است.

^۱ - روزنامه همشهری

^۲ - پایگاه تحلیلی و خبری زنان - مهرخانه ۱۱ اردیبهشت ۹۲

فصل چهارم

آسیب های سیاسی

یکی از مهمترین عوامل تشکیل حکومت ها در طول تاریخ، فراهم نمودن امنیت بشر بوده است از همین رو قرآن کریم امنیت را یکی از اهداف استقرار حاکمیت الله و خلافت و جانشینی صالحان و طرح امامت می شمارد و بحثی است که آیات، مستقیم و غیر مستقیم به آن اشاره شده چنانچه قرآن یکی از ویژگی های بارز و مهم دولت و حکومت الهی امام عصر (عج) ایجاد امنیت می باشد از همین رو ایجاد امنیت در جامعه اولین توفیق دولت ها است و با ایجاد امنیت است که می توان میزان موفقیت ملت ها و حکومت ها را سنجید برای ایجاد امنیت زمینه ها و مولفه هایی را در نظر بگیرد که با استفاده از این مولفه ها امنیت در گسترده جامعه برقرار کند و فقدان آنها باعث ناامنی به خصوص بر هم زدن ناامنی زنان می گردد که اکنون به برخی از آن مولفه ها اشاره می کنیم :

۱- ضعف قوانین

یکی از زمینه های اساسی برقراری امنیت اجتماعی، پیروی از قانون و حاکمیت آن در روابط اجتماعی است. از آنجا که نقص قانون موجب بی نظمی و هرج و مرج می شود که حاصل آن بر هم خوردن امنیت اجتماعی می شود. لذا رواج هر نوع قانون شکنی، پرده داری، بی حرمتی و هتک حرمت دیگران، خود عامل و زمینه ساز ناامنی زنان است.

۲- ضعف نظارت

هر جامعه برای حفظ نظم و توجه به ارزش ها و هنجارهای خود، نیازمند نظارت است. اسلام اصل نظارت همگانی را بدین منظور قرار داده است. به طوری که حتی افراد عادی حق و وظیفه دارند، بر رفتار حاکمان در قالب نصیحت و امر به معروف و نهی از منکر نظارت کنند. امر به معروف و نهی از منکر، به عنوان عامل غیررسمی نظارت، زمینه های رشد ناامنی را در جامعه از بین می برد و در صورت ترک آن، موجب رشد عوامل ناامنی و قدرت گرفتن افرادی می شود که زمینه ساز ناامنی در جامعه هستند.

حضرت علی بن ابی طالب(ع) نیز در وصیت خویش به فرزندانش در خصوص بی توجهی به نظارت و کنترل انحرافات یادآور می شود که هرگاه نظارت بر رفتارها را رها کنید، نتیجه آن تسلط انسانهای هنجارشکن و کجرو و منحرف بر جامعه صالحان است. در آن صورت طلب خیر و استمداد از خدای سبحان سودی ندارد و خدا پاسخ مثبت نخواهد داد. زیرا تسلط افراد کجرو و منحرف بر فرهنگ جامعه، نتیجه سستی و بی توجهی شما به وظیفه اجتماعی خود، یعنی نظارت و کنترل اجتماعی می باشد.

۳- ضعف مجازات و مامشات در اجرای احکام الهی

برخی از دستورات الهی جنبه پیش برندگی دارد و برخی از آنها جنبه بازدارندگی. بی شک برخی از تنبیهات سختی که در دین اسلام آمده، به سود خود انسان است و می خواهد او را از نزدیک شدن به پرتگاه های زندگی پرهیز دهد. یقیناً پدری که برای فرزندش خط و نشان می کشد، خیر او را می خواهد و از محبت فراوانی که نسبت به او دارد، چنین می کند. قوانین قضایی اسلام نیز اگر اجرا شود، حریم جامعه را از بسیاری از بزه کاری ها و تباهی ها حفا می کند و جامعه را از نزدیک شدن به خط قرمزها باز می دارد و در نهایت امنیت را به ارمغان می آورد.

اما متأسفانه در وضعیت کنونی جامعه ما بسیاری از احکام الهی به دلیل غوغاسالاری بیگانگان به باد فراموشی سپرده شده است و برخی دیگر هم به دلیل سستی دستگاه قضایی جلوه مطلوبی ندارد. اگرچه دیدن حکم تازیانه، قصاص و یا سنگسار برای عموم مردم بسیار سخت است، اما ثمرات شایسته آن قابل مقایسه با این سختی ها نیست. امیر مومنان علی علیه السلام می فرماید: «الْقَتْلُ يُقِلُّ الْقَتْلَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ وَ لَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ^۱ کشتن، کشتن را کم می کند. همچنانکه خداوند این آیه را نازل فرموده است: «و برای شما در قصاص، حیات و زندگی است، ای صاحبان خرد^۲ بی شک اگر دستگاه قضایی در برابر

^۱ -سوره بقره، آیه ۱۷۹

^۲ -حویزی /۱۴۱۵/ق/ج/۱/ص ۱۵۸

جرایمی همچون قتل، غارت و تجاوز به عنف، با سرعت و قاطعیت عمل می‌کرد، وضعیتی مطلوب‌تر از وضع کنونی در جامعه حاکم بود. اجرای چنین احکامی زمانی تاثیر مطلوب خود را خواهد داشت که ذهن‌ها هنوز درگیر با آن موضوع است. اما هنگامی که مدت زمان زیادی از واقعه‌ای دلخراش می‌گذرد و حکم قانونی و شرعی اجرا می‌گردد، دیگر از آن تاثیر شایسته خبری نخواهد بود. همچنین جامعه‌ای که افراد آن همیشه، خود را در معرض اتهام به اعمالی ببینند که مرتکب آن نشده‌اند یا در صورت تجاوز به حقوقشان، نتوانند در جایی دادخواهی کنند. یا در محاکم قضایی به عدالت رفتار نشود؛ چنین جامعه‌ای به سعادت و آرامش نخواهد رسید. در قرآن کریم می‌بینیم که از اتهام بدون دلیل و مدرک، نهی شده است: نسبت به کسی که اظهار اسلام کرد، نباید گفته شود: که تو مؤمن نیستی، تا به جان و مالش تجاوز شود. (نک: نساء ۹۴). این حساسیت، در مورد متهم ساختن افراد به مسائل منافی عفت، تشدید می‌شود؛ به گونه‌ای که کسانی که زنان پاکدامن را متهم می‌کنند، اگر شاهد کافی نداشته باشند به هشتاد ضربه تازیانه محکوم می‌شود.

۴- بی عدالتی

بی عدالتی محور مهم تهدید و ناامنی به حساب می‌آید که خطر اصلی ناامنی اجتماعی نیز از همین جبهه پدیدار می‌شود. دین با استقرار عدالت در تمام این محورها، زمینه این ناامنی را از بین می‌برد. اگر جامعه، به ویژه نهاد سیاسی، نسبت به تامین حقوق اجتماعی مردم بی تفاوت باشد یا در زمینه‌هایی مانند فراهم آوردن و توزیع امکانات عمومی بین اقشار جامعه تبعیض قائل شود، زمینه خیزش و شورش و ناامنی را فراهم کرده است. بی عدالتی محور مهم تهدید و ناامنی به حساب می‌آید که خطر اصلی ناامنی اجتماعی نیز از همین جبهه پدیدار می‌شود. دین با استقرار عدالت در تمام این محورها، زمینه این ناامنی را از بین می‌برد.

بخش دوم

راهکارها

از آنجایی که اسلام دینی جامع است. درد را با درمان آن معرفی و بیان می کند و صرفاً به وجود مشکل اشاره نمی کند؛ در خصوص امنیت جنسی، جانی و آبرویی زنان که در جامعه از مهمترین نیازهای اجتماعی آنان است آفریدگار دانا و توانا برای تامین آن راهکارها و تدابیری در نظام تکوین (اصل خلقت) و نظام تشریح (مقررات و احکام شرع) اندیشیده است از این رو قرآن کریم در رویارویی با ناامنی ها دو راهکار اساسی و مهم عرضه می کند که این دو راه را می توان به صورت عملی شدن آن بسیار موفقیت آمیز خواهد بود:

ریشه زدایی

از مهمترین راهکارهایی که قبل از هرچیز باید به سراغ آن رفت شناسایی ریشه ناهنجاری ها و خشکاندن آن ریشه هاست.

ناهنجاریهای اجتماعی معمولاً یا از ضعف و ناکارآمدی حکومتها سرچشمه می گیرد و یا نتیجه مستقیم عملکرد و خود انسان است و لذا قرآن کریم هم دولتها را مخاطب قرار می دهد و هم افراد را و معمولاً دو نوع رهنمود، ارائه می دهد:

۱. رهنمود های پیشگیرانه مانند امر به معروف و نهی از منکر

۲. رهنمود های درمان گرایانه مانند علم آموزی و رفع جهل

کیفر دهی هنجار شکنان

چون برخی از افراد را چیزی جز چوب قانون آرام نمی کند، راه نخست پاسخ گو نیست، بدین جهت خداوند متعال راه مجازات را پیشنهاد نموده است بعنوان مثال در مورد سرقت مجازات قطع را در نظر گرفته می فرماید:

«السارق والسارقه فامظمعوا ایدیهما»^۱ وقصاص را مایه برقراری آرامش و حیات بشری می دادند می

فرماید: «لکم القصاص حباه یا ولوالباب»^۲

الف) راهکارهای اسلام در جهت ریشه زدایی

اسلام در جهت ریشه زدائی ناامنی های زنان راهکارهایی را ارائه می دهد که برخی جنبه پیشگیری

و برخی جنبه درمان دارد در این بخش به برخی از آن راهبردها اشاره می رود.

---

^۱ - مائده / ۳۸

^۲ - بقره / ۱۷۹

فصل اول

راهکارهای اعتقادی

۱- تقویت ایمان دینی

بررسی ها نشان می دهد بسیاری از ناهنجاری های اجتماعی و مفاسد اخلاقی ریشه در بی ایمانی دارد بنابراین یکی از راهکار های قرآن برای ایجاد امنیت اجتماعی تقویت ایمان است. تعامل وایمان و امنیت به خوبی در قرآن نمایان شده و بر این واقعیت پافشاری گردیده که امنیت واقعی و سرچشمه ی اصلی آن در امنیت معنوی و آن نیز در ایمان به خدا و کسب رضای خدا محقق می شود.^۱

درواقع ایمان دینی و باورهای مذهبی با آموزههایی که دارد همچون باور به آفریننده حکیم، عادل، هدفدار بودن هستی، دور از هرگونه بطلان، عبث و باور به روز قیامت و روز جزا و آثاری که در ذهن، دل و رفتار انسان به جا می گذارد، همچون رضا به قضای الهی فتوکل به خدای خویش و به آفرینش نوع دوستی و خیر خواهی برای بندگان خدا زمینه هر گونه ناامنی را می خشکاند و عطر امنیت و آرامش را با هم می افشاند و امنیت را در جامعه برقرار می کند.^۲ به دلیل آثار روحی و ارزنده ای که ایمان دارد انسانهای با ایمان کمتر دچار افسردگی ها و اضطراب های روحی می شود؛ بلکه شاداب و مطمئن و امیدوار تر به زندگی خود ادامه می دهند و در مواجهه با مشکلات، سختی ها حوادث تلخ و ناگوار مقاوم و شکیبا، تسلیم هستند و هرگز چنین پیشامدهایی آنها را ناامید نکرده و به کارهای ناشایسته و به خطر انداختن امنیت خود و دیران وادار نمی سازد.^۳

پس ایمان بزرگترین ضامن قوانین اجرای قوانین بشری در جهت رعایت حقوق یکدیگر است که اگر در میان انسانها نفوذ کند، به دل و جان آنها ماوی گزیند بی شک از تمام دستگاههای قضایی بی نیاز می شویم.

^۱ - بهرام، اخوان کاظمی. پیشین. ص ۱۶۷،

^۲ - قاسم واثقی، تدابیر و سیره امام علی در تامین امنیت اجتماعی انتشارات سینه سرخ، ص ۱۳۷. ۱۳۸۰

^۳ - ابوالفضل بهشتی. پیشین. ص ۴۹

۲- ارتقاء سطح آگاهی زنان

برای افزایش امنیت، اولین مسئله آموزش است. اشتباهات بسیاری در بستر جهل و فقدان آموزش صورت می‌گیرد. گاه شرایط خانوادگی و اجتماعی از نظر عصبی کاهنده هستند، اما ما موظفیم مطابق دستورات و احکام اسلام عمل کنیم. در بدنه آموزش پرورش، باید جایگاه انسانی و ارزشی زن را آموزش دهیم. پیش داوری‌ها باید برطرف شود و کارگزاره‌هایی برای آموزش دختران و پسران ایجاد گردد. به دلیل کم شدن سطح آموزش در خانواده‌ها، اجامع، گاه زنان، خودشان را در معرض ناامنی قرار می‌دهند از همین رو ست که آگاه‌سازی به‌عنوان یکی از اصول پیش‌گیری و در حقیقت به‌عنوان پایه و اساس برنامه پیش‌گیری محسوب می‌گردد چنانچه پیامبر اکرم(ص) با تاکید بر این نکته " ز گهواره تا گور دانش بجوی " عوامل عمده ای از انحرافات را جهل و نادانی می‌پنداشتند. در راستای پیش‌گیری از بروز رفتارهای فسادآلود، برنامه آموزش عمومی می‌تواند به عنوان یک اقدام پیش‌گیرانه اجتماعی مورد بررسی قرار بگیرد. سامان دادن آموزش‌ها برای بالا بردن کارایی نیروها و افزایش مهارت‌های تخصصی، مبارزه جدی با بی‌سوادی و بالا بردن فهم اجتماعی، از جمله راهکارهای مطلوب دیگر است که تمام قوا با اتحاد یکدیگر می‌توانند باعث افزایش امید، بالندگی و شکوفایی در نهاد همه اعضای جامعه اسلامی شوند.

در تعبیری از امام علی نقش آگاهی دانش را نقش تامینی و نگهبانی می‌داند و می‌فرماید "العلم یحرسک" لذا امنیت جز از طریق تحکیم بنیان‌های فرهنگی و تقویت و گسترش ابزار فرهنگی تامین نخواهد شد و در برابر به خطر افتادن امنیت باید با روش‌ها و استفاده ابزارهای رسانه‌ای، مطبوعات، آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها با بالا بردن آگاهی‌ها از عوامل به خطر انداختن دختران و زنان به دامن ناامنی جلوگیری کرد.

۳- اصلاح نگرش جامعه نسبت به زن و کرامت او

زنان برای ایفای نقش خود به بهترین صورت، نیازمند حفظ کرامتشان در خانواده و جامعه هستند. مراد از تکریم در اینجا، قرار گرفتن او در جایگاه انسان و رعایت که خداوند متعال با توجه به ویژگی های جسمی و روحی و ظرافت خلقت در جنبه های شناختی، ارزشی و تکلیفی برایش در نظر گرفته است. جایگاهی که کمال، آرامش و امنیت روانی زن در افق ی فراتر از ابعاد مادی تصور می کند. از عوامل استقلال و شخصیت زن آن است که وی خصوصیت و ویژگی های خود را بشناسد و مطابق با آن عمل کند تا از حالت تعادل روانی خارج نگردد و به نوعی جامعه را که خود، تربیت کننده نسل آن است، دچار مخاطره نکند.

۴- همبستگی اجتماعی و نوع دوستی

ایجاد نوع دوستی یکی از راهکارهای تامین امنیت اجتماعی در بین جامعه می شود. در حقیقت یکی از انگیزه های طبیعی و همیشگی برای رفتار های اجتماعی، نوع دوستی است. قرآن کریم نیز اساس بعثت پیامبر گرامی اسلام (ص) را رحمت و مهربانی نسبت به تمامی جهامیان معرفی می کند « وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ » و رابطه دوستی و مهربانی بین تمامی انسانها را فطرت الهی انسان می شمارد (و جعل بینکم موده و رحمه) لذا از دیگر منابع مهم امنیت زا که دولت و مردم در آن نقش دارند نوع دوستی و همبستگی اجتماعی است.. اگر افراد یک جامعه و یا یک مملکت در مسائل مهم و اساسی مملکت با هم همدل و هم جهت باشند، و در اختلافات جزئی و سلیقه ای نسبت به سلیقه و نظر خود پافشاری نکنند، خود این وحدت و همدلی باعث استقرار و دوام امنیت ملی می گردد

۵- ایجاد فضای بازگشت و توبه

دسته ای از زنان پس از دچار شدن به آسیب های اجتماعی از خانواده طرد می شوند، اما حتی پس از بازتوانی، خانواده های برخی از آنان از پذیرش این گروه از زنان در محیط خانه و خانواده خودداری می کنند. - لازم است به گونه ای فرهنگ سازی شود تا خانواده ها پس از بازپروری زنان آسیب دیده اجتماعی، پذیرای

حضور آنان در خانواده باشند؛ چرا که در حال حاضر بیشتر خانواده‌ها، این دسته از زنان را طرد می‌کنند آنچه در تعالیم دینی ما سفارش شده است نادیده گرفتن و چشم پوشی از خطا و گناه دیگران است امام باقر (ع) می‌فرماید: مؤمن به مؤمن حق واجب دارد که تا هفتاد گناه کبیره بر او پرده پوشی کند. برای جامعه ای که پیوند ۱۴۰۰ ساله با فرهنگ اسلامی دارد و خود را پیرو امامت و پیشرو جوامع اسلامی می‌شمارد. تاسف انگیز است. تاسف انگیز است که سنت‌هایی که ریشه در جاهلیت قومی و تعصب قبیله ای داد بر فرهنگ جامعه تحمیل شود. امروز گناه نا بخشودنی از قتل ناموسی، خود کشی زنان و فساد دختران، بر عهده نگرش‌هایی است که راه را برای بازگشت بزه دیدگان یا بزه کاران تائب به آغوش خانواده و جامعه بسته است.

بر اساس کدام منطق جزایی اسلام دختران بزه کار پس از تحمل حدود شرعی باید گرفتار مجازات سنگین طایفه ای شود و طبق کدام روش تربیتی دینی، دختران فراری آسیب دیده باید احساس کند که راه بازگشت به خانواده بر روی وی بسته است و باید تا پایان عمر به سیاه کاری ادامه دهد؟ آیا گنه تجاوز از حدود الهی از گناه تسامح در اجرای حدود کمتر است. لذا خانواده‌ها و جامعه باید به این مسئله توجه داشته باشد زمینه بازگشت و اصلاح را هیچ گاه به روی افراد نبندند و آنها را از رحمت خاوند ناامید نگردانند.

فصل سوم

راهکار فرهنگی

۱- شناخت فرهنگی و اهداف دشمن در تهاجم فرهنگی

نخستین گام در مقوله فرهنگ در تامین امنیت زنان، تقویت بنیان های فکری و فرهنگی است، یعنی امنیت در جامعه تامین نمی شود مگر اینکه آگاهی افزایش یابد و انسانها از چنان رشد و بینشی برخوردار شوند که موجب مخرب فرهنگی اذهان و افکار نباشد مبارزه با تهاجم فرهنگی، پدیده جدیدی نیست. در طول تاریخ بشر، جنگ فرهنگی، همیشه وجود داشته است. به عنوان نمونه، فرعون در برابر موسی علیه السلام به جنگ فرهنگی متوسل شده گفت: «می ترسم آیین شما را دگرگون سازد، و یا در این سرزمین فساد برپا نماید!»^۱ بی تردید شناسایی دشمن و برآورده اهداف، توان و تفکر وی، از الفبای مبارزه به شمار می آید، که پیش از برآشت نخستین گام باید بدان پرداخته شود. لذا برای رویارویی با یورش فرهنگی نیز باید فرهنگ دشمن و ویژگی های آن را مورد بررسی قرار گیرد چنین تحقیقی وسیع و همه جانبه اندیشمندان را در شناخت درست در پای انحراف یاری می دد و از سوی دیگر اهداف دشمن، ابزا و شیوه وی باید شناسایی گردد و مسئولین جبهه فرهنگی باید از خلع سلاح مهاجمان کمک کنند و نقشه های آنان را خنثی کنند.

۲- تقویت رسانه ملی

رسانه ملی به عنوان یکی از مهمترین نهادهای فرهنگ ساز، نقش مهمی در حوزه زن باید ایفا کند. و اگر در ارائه پرداختن به آسیب های موجود در حوزه خانواده؛ تقویت خانواده محوری و الگوسازی بر اساس مدل و سبک زندگی خانواده اسلامی - ایرانی؛ پاسداشت کرامت، شخصیت انسانی و حقوق زن؛ نهادینه سازی فرهنگ عفاف و حجاب، تبیین نقش زنان خانه دار در موفقیت همسر و فرزندان، آموزش همسرمداری، نقد فرزندسالاری؛ آموزش سبک زندگی مطلوب، تعمیق ارزش ها و باورهای دینی و شبهه زدایی از آن را موفق باشد، کارساز خواهد بود به تعبیر بنیان گذار کبیر انقلاب اسلامی، اهمیت رادیو و تلویزیون بیشتر از همه

^۱ - سوره مؤمن / ۲۶.

وسایل ارتباط جمعی است و باید تمام اقشار ملت با این دستگاه تربیت شوند.^۱ در جامعه ما بیش از دیگر جوامع انتظار می رود به مسائل فرهنگی، تربیتی توجه کند و یکی از اولویت های تولید و تامین برنامه گروه خانواده و زنان اختصاص دهد. رهبر معظم انقلاب در توصیه های خود به رسانه این گونه می فرمودند: "حتماً بایستی صدا و سیما یک نقش صد درصدی ایفا کند، صدا و سیما می تواند آنچنان فرهنگ سازی بکند که زن مؤمن فعال، مجاهد فی سبیل الله با حجاب دارای خصوصیات زن اسلامی در جامعه محترم و مکرم باشد. دیگران می خواهند عکسش اتفاق بیفتد بعضی از برنامه های صدا و سیما متأسفانه در همان جهت خاص دیگران است. باید عکسش عمل بشود. یعنی واقعاً باید صدا و سیما صد درصد در خدمت این فکر باشد"

۳- تبیین جایگاه زن و مرد با توجه تفاوت های وجودی

مهمترین عامل در زمینه امنیت اجتماعی زنان بازگشت زن به جایگاه خود و توجه به تفاوت های جسمی، روحی، عاطفی عقلانی، و انتخاب شغل مناسب از نظر جسمی روحی، و در نظر گرفتن زمان و مکان مناسب و رعایت شروط حضور در جامعه از قبیل حفظ حیا و عفت و پرهیز از اشتغال به کارهای مختلط با مردان می باشد و گرنه تا زمانی که با شعار دروغین بر خواسته از نهضت های فمینیستی یعنی تساوی کامل زن و مرد در میدان اشتغال با گذاشته وزن را در جای مرد و مرد را در جای زن قرار دهیم و زنان با پوشش های نامناسب راهی کوچه و بازار و محیط های کاری مختلط با مردان شوند باید منبظر محیطی ناامن تر از وضعیت فعلی باشیم.

در فرهنگ خانواده در اسلام، زن و مرد رقیب هم نیستند، دشمن هم نیستند. دوستند. ولی تفاوت هایی دارند. بالاخره در یک جاهایی مرد قوی تر است، در یک جاهایی زن قوی تر است. یک چیزهایی را آقایان بهتر می فهمند و متوجه می شوند و یک چیزهایی را خانم ها دقیق تر متوجه می شوند.^۲ ما با هم

^۱ - موسوی خمینی، روح اله. صحیفه نور. تهران: موسسه مدارک اسلامی. اول: ۱۳۶۳:

^۲ - نعیمه اسلاملو، محمد حسن زمان وزیری. پیشین، ص ۲۸

متفاوتیم باید هم متفاوت باشیم این تفاوت خوب است .. این تفاوت به نعمان است. نباید ادای همدیگر را در آوریم . رقابت در انسانیت آری در جنسیت نه ^۱.

۴- ترویج ازدواج

افزایش سن ازدواج یکی از عوامل انحرافات اخلاقی است که باید اقدامات پیشگیرانه درباره آن انجام شود. قدر مسلم این است که اقدامات پیشگیرانه در زمینه انحرافات اخلاقی و برنامه ریزی برای ازدواج در زمان مناسب، در قدم اول به خود جوانان مربوط می شود که با پی روی از دستورات اسلامی مبنی بر اقدام به موقع برای ازدواج و مقاومت در برابر وسوسه، از خطرات احتمالی پیشگیری کنند. در مرحله بعد، خانواده ها و سازمان های اجتماعی، به ویژه دولت، در مورد ازدواج جوانان نقش و مسئولیت خطیری را بر عهده دارند.

۴- نقش والدین در ازدواج جوانان

نقش خانواده در بهینه سازی سن ازدواج و پیشگیری از انحرافات اخلاقی جوانان، نقش مهم و اساسی است. والدین می توانند با اقدام به موقع برای ازدواج فرزندان و دست برداشتن از سختگیری های بی مورد، رسومات و سنت های غلط، و انتظارات و توقعات نابجا از فرزندان، زمینه ازدواج به موقع آن ها را فراهم نموده و به مسئولیت دینی و اخلاقی خود، عمل کنند.

۴-۲- مسئولیت دولت در تسهیل امر ازدواج جوانان

هر یک از نهادهای اجتماعی عهده دار مسئولیت ها و وظایف مشخصی از کارکردهای یک جامعه هستند. فرایند عملکرد این نهادها و نیز تعامل بین آن ها، چگونگی حرکت یک جامعه را مشخص می سازد. دولت به عنوان یکی از مهم ترین نهادهای اجتماعی، مسئولیت حراست از ارزش های فرهنگی، ایجاد زمینه برای رفاه

---

^۱ -نعیمه اسلاملو، محمد حسن زمان وزیری، پیشین. ص. ۲۸ چاپ اول.

اجتماعی و تسهیل ازدواج جوانان را به عهده دارد. در فرهنگ اسلامی بر تعاون اجتماعی و رسیدگی به امور جوانان تأکید شده و بخشی از بیت المال برای تسهیل ازدواج جوانان اختصاص یافته است.

در احوال حضرت علی (علیه السلام) آمده است: جوانی را که مرتکب استمنا شده بود، محضر او آوردند تا مجازات کند. حضرت او را تعزیر کرد و روی دستش را آن قدر زد تا سرخ شد. سپس فرمود: چرا این کار را کردی؟ چرا ازدواج نکرده ای؟ عرض کرد: چون توانایی ندارم و... حضرت دستور داد از بیت المال او را تأمین کنند که ازدواج کند.^۱

برای تسهیل امر ازدواج جوانان و در نتیجه، پیشگیری از بسیاری انحرافات اخلاقی موارد ذیل پیشنهاد می شوند:

۱. برگزاری کلاس های آموزشی درباره ازدواج و تحلیل و بررسی پیامدهای به تأخیر انداختن آن;
۲. ایجاد مراکز ویژه برای شناختن موقعیت های افراد طالب ازدواج و فراهم کردن زمینه آشنایی خانواده ها و خواستگاری در مواردی که با معیارهای مورد نظر دختر و پسر هم خوانی داشته باشد;
۳. فراهم کردن امکانات ازدواج به دور از مخارج غیر ضروری و در چارچوب فرهنگ دینی، از نوع ازدواج های گروهی که در سال های اخیر شاهد برگزاری ساده و صمیمی آن ها بوده ایم، تا به این وسیله جوانان بتوانند با صرفه جویی، زمینه یک زندگی ساده و سالم را فراهم کنند;
۴. منحصر نکردن امکانات مادی و رفاهی به دانشجویان و جوانان ساکن در پایتخت و تقسیم تسهیلات بین همه قشرها و گروه ها در شهرها و شهرستان های مختلف;
۵. قرار دادن افرادی که ازدواج کرده اند در اولویت های اشتغال و در واقع، توجه به اشتغال جوانان به دور از تبعیض و رابطه محوری;
۶. فرهنگ سازی ازدواج ساده و منطبق با معیارهای اسلامی، که یکی از راهکارهای اصلی در حل مشکلات ازدواج جوانان بوده است و باید از سوی رسانه ها دنبال شود. اگر معیار ما در ازدواج و انتخاب همسر، اسلام باشد، همه یا اکثر این مشکلات وجود نخواهد داشت;

^۱ - محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۷، ص ۲۶۵

باید بینش جوانان، نوجوانان و خانواده ها نسبت به زندگی و ازدواج اصلاح شود تا بتوان مقدمات ازدواج آنان را در زمان مناسب و با الگوگیری از امامان معصوم (علیهم السلام) که پیش از ۲۰ سالگی اقدام به ازدواج می نمودند، فراهم کرد.

۷. باید تدابیری از سوی مربیان، مسئولان فرهنگی و دولت در نظر گرفته شود که جوانان و نوجوانان در ابعاد گوناگون جسمی، جنسی، عقلی، اجتماعی، عاطفی و اقتصادی به طور هماهنگ و متناسب رشد نمایند. آنچه در حال حاضر مشاهده می شود ناهم ترازوی رشد و بلوغ جنسی و جسمی با دیگر ابعاد رشد یعنی رشد عقلی، اجتماعی، اقتصادی و عاطفی جوانان و نوجوانان است.

از این رو، جوانان سال ها پس از رسیدن به بلوغ جنسی، منتظر یافتن شغل مناسب، تکمیل تحصیلات و دیگر پیش نیازهای زندگی باقی می مانند که در نتیجه، یا اصلا به آن دست نمی یابند و یا وقتی به آن ها می رسند که دیگر شادابی، طراوت و انگیزه ازدواج را ندارند. در هر دو صورت، زندگی آسیب پذیر و در معرض خطرات جدی است.

۵- ترویج حجاب

معمولا در جوامع مختلف دیده شده و حتی کارشناسان غرب هم ادعان داشته اند که تا مزاحمان خیابانی و یا مردان هرزه و هوسباز آثار خودنمایی و تمایل از ناحیه زن نامحرم را احساس نکنند غالبا تمایلی به مزاحمت بیش از حد در مردان ایجاد نمی شود و در برخی از کشورها همچون کشور ما اصلا مرد جرات مزاحمت و طعنه زدن و یا متلک گفتن یا فراتر از آن را پیدا نمی کند، فلذا این زن است که همیشه قدم اول را در ایجاد مفسده، با پوشش جذاب و حرکات محرک خود بر میدارد و مرد نامحرم را به سوی خود جذب می کند.

در واقع می توان گفت زنان و بانوان عفیف و با حجاب از چنان نیروی بازدارنده برخوردارند که تجاوز پیشگان و چشم چران ها را از حریم منزلت والای خویش می رانند و آنان را از چشم طمع و خواست های شیطانی باز می دارند اما زنان بی حجاب و بدحجاب با نمایش جاذبه های فریبنده، افراد هرزه و شهوت طلب

را به سمت خود می کشانند و از این طریق عامل فساد و تباهی های غیر قابل کنترل می شوند. از دیگر سو باعث تحریک و طغیان غریزه جنسی مردان و تخریب دلها، استعدادها و توانمندیهای آنان می شوند و در نهایت جسم و روانشان را تباه و اخلاقشان را فاسد می کنند و زمینه برای ناامن شدن جامعه برای زنها و حتی خانواده ها فراهم می گردد. بنابر آنچه گفته شد لازم و ضروری است که زنان سعی کنند با حفظ پوشش اسلامی و عفت خود در جامعه ظاهر شوند تا شاهد اینچنین آسیبهایی به خود و جامعه نباشند و در این زمینه لازم است که آگاهیهای درست و جامعی به زنان داده شود تا بهتر بتوانند در حفظ پوشش و عفاف خود از آن بهره مند شود. با توجه به مطالب بیان شده لزوم هر چه بیشتر حجاب و عفاف بانوان در حضورهای اجتماعی بیشتر نمایان می شود که در صورت رعایت نکردن حجاب نه تنها زن شخصیت و کرامت خود را از دست می دهد بلکه به راحتی ملعبه دست منحرفان می شود و از این حیث آسیب های جبران ناپذیری برای خود و جامعه به ارمغان می آورد. این چیزی است که نه تنها اسلام از آن احساس خطر کرده بلکه تجربه های بشری نیز آن را دریافته اند. لذا بجاست که بانوان گرامی با حفظ عفاف و حجاب خود راه را بر هوسبازان و افراد فاسد ببندند، بلکه زمینه های هرچه بیشتر امنیت خود و در نتیجه پیشرفت و تعالی جامعه را به ارمغان بیاورند.^۱ بنابر این در صورتی که اگر زن پاکدامنی و عفاف را سرلوحه زندگی خویش قرار دهد و در راه تربیت فرزند صالح و اصلاح جامعه بکوشد کارش کار انبیاء است. پس زن می تواند بجای بازیچه بودن، شغل پیامبران را داشته باشد. در اینصورت برای خود ارزش قائل شده است. چون با بدحجاب و عرضه کردن خود را به دیگران، خویش را بی ارزش می کند و از آماري که گرفته شده این است که فساد و ظلم، سقط جنین و سایر گناهان در غرب، در زنان بی حجاب و بد حجاب بیشتر است.

بنابراین، پوشش اسلامی به منزله یک حفاظ ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم، قلمداد می شود که مصونیت اخلاقی، خانوادگی و پیوند عمیق میان حجاب ظاهری و بازداری باطنی و از همه مهم تر امنیت اجتماعی را فراهم می سازد و پیشینه آن به اندازه تاریخ آفرینش انسان است؛ چراکه پوشش و لباس هر

-گرد آورنده: ستوان زهره دلاوریان/ کارشناس اجتماعی پلیس شهربانک کرمان^۱

بشری، پرچم کشور وجود اوست. پرچمی که وی بر خانه وجودش نصب کرده است و با آن اعلام می دارد که از کدام فرهنگ تبعیت می کند^۱

۶- ایجاد فضای های مناسب برای گذراندن اوقات فراغت

زنان نیمی از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده اند؛ اما هنوز نگاه عموم به موضوع سرگرمی و اوقات فراغت شان متفاوت است. تاکنون در خصوص پر کردن اوقات فراغت کودکان و نوجوانان حرف های زیادی زده شده است؛ اما در این میان به اوقات فراغت زنان که پایه های اصلی شکل گیری یک خانواده سالم هستند و نقش انکارناپذیری را در حفظ سلامت روان بقیه ی افراد خانواده دارند، پرداخته نشده است. اگر کسی بگوید حق مرد نسبت به تحصیل و ورزش تفریحات و سایر امور بیشتر از زن است. سخن زور و بی منطق گفته است. حال که هر دو حق یکسان دارند. اما زن نمی تواند مثلا در اماکن ورزشی مردان حضور یابد جامعه موظف است برای زنان چنین تسهیلاتی را فراهم کند. اگر مدرسه و دانشگاه مختلط مقبول نیست^۲ جامعه باید برای هر دو گروه امکانات کافی قرار دهد. ^۳ لذا ایجاد فضاهای فرهنگی، آموزشی و تفریحی برای زنان از عوامل مهمی است که باید دستور عمل نهاد های فرهنگی و دولتی قرار بگیرد.

۷- هماهنگ کردن رشته تحصیلی و شغل

در سال های اخیر با اشغال شدن حدود هفتاد درصد صندلی های دانشگاهی توسط دختران و افزایش دختران فارغ التحصیل برای رسیدن به مشاغلی متناسب با وضعیت تحصیلی آنان، چهره ی بازار کار را در بسیاری عرصه ها زیر و رو کرده است. نادیده گرفتن مسئله جنسیت در انتخاب رشته های دانشگاهی، مسئله ای است که حضر زنان تحصیل کرده، مطالبات آنان را برای حضور در صحنه های اقتصادی و حضور در

^۱ - حداد عادل، غلامعلی. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی. تهران: سروش. هفتم: ۱۳۸۷. ص ۴۰

^{۲۲۲} - (گرد آورنده: ستوان زهره دلاوریان/ کارشناس اجتماعی پلیس شهرابیک کرمان)

^۳ - فنائی، شکوری، محمد. منزلت زن در اندیشه اسلامی. انتشارات موسسه امام خمینی (ره). اول: ۱۳۷۷. ص ۲۶-۲۵

محیط های کاری نامناسب و ناامن افزایش داده است؛ لذا لازم است میان رشد تحصیلات دختران و تقاضای ورود به بازار کار آنها به مسئله جنسیت توجه کرد و نوع نگاه آنان را به حضور در عرصه های اجتماعی تغییر دهد.

۸- نهادینه کردن جایگاه زن در خانواده

در فرهنگ اسلامی خانواده سکوی پرتاب معنوی است و مدیریت خانواده در عرض مدیریت جامعه قرار داده شده و راس مدیریت اخلاقی آن زن می باشد. اگر کسی بخواهد مسئله زن را جدا از خانواده بحث کند دچار اختلال در فهم و تشخیص علاج خواهد شد. آنچه قابل انکار نیست این است که نقش زن در محیط خانواده، از اهمیت بیشتری برخوردار است. نقش و تأثیرگذاری زن در تعلیم و تربیت و تعیین آینده ی فرزندان و ایجاد آرامش و صفا در فضای خانواده و حمایت از شوهر در مشکلات و اضطراب های زندگی و...، بیش از بقیه ی اعضای خانواده است. لذا . زن موفق کسی ست که بتواند نقش مادری و همسررداری را خوب ایفا کند رهبر معظم انقلاب در این باره می فرمایند: رهبر انقلاب: "این را بدانید، آن عنصر اصلی تشکیل خانواده، زن است، نه مرد. بدون مرد ممکن است خانواده ای باشد اما اگر زن خانواده گرفته شد، مرد نمی تواند خانواده را حفظ کند. بنابراین خانواده را زن حفظ می کند. انسان که ماشین نیست، انسان روح است، انسان معنویت است، عواطف و احساسات است. حالا می خواهد آرامش پیدا کند آرامش کجاست؟ محیط خانواده است. از همین رو ارزش زن به این است که بتواند محیط زندگی را برای خود و مرد، فرزندان، یک بهشت، یک مدرسه، یک محیط امن، یک جایگاه عروج به معارف معنوی و مقامات معنوی تبدیل کند، و آن وقتی که وظیفه او ایجاب می کند، بتواند در سرنوشت کشور اثر بگذارد و در سرنوشت جامعه نقش ایفا کند. که در این صورت نقش زن همچنانکه گفته شد - فقط پنجاه درصد نیست، بلکه نقش کمی است؛ بلکه نقش کیفی است. هم خود او نقش ایفا می کند، هم با استفاده از جاذبه هایی که خدای متعال در وجود زن گذاشته است، فرزند و

۱- بیانات در تاریخ ۲۰/۱۲/۷۵ ص ۴۱

۲- بیانات در تاریخ ۱۶/۱۱/۷۹، ص ۴۴.

شوهر خود را در راهی که مطلوب است سوق می دهد و پیش می رود. بنابراین نقش زن در این صورت، نقش مضاعف است^۱.

۹- توجه پدر و همسر به دختران و زنان

زنان مهم ترین انتقال دهنده های انگاره های فرهنگی و اجتماعی حاکم بر جامعه هستند. لذا هرگونه خلا عاطفی در بین آنان یا فقدان احساس امنیت می تواند صدمات جبران ناپذیری را می تواند به دنبال داشته باشد که از هم گسیختگی و عدم انسجام خانواده و روابط آشفته درون و برون خانوادگی از جمله نتایج آن است. همچنین ایجاد زندگی رضایتمندانه توسط همسران برای زنان خود، زمینه حضور ناامن در کوچه و خیابانها را فراهم نمی سازد. لذا وظیفه شوهر و پدر نسبت به همسر و دختر بسیار سنگین است، باید محیطی سالم و مناسب را برای بهرمندی های مشروع آنها و شکوفایی استعدادها و به فعالیتها رساندن توانایی آنها فراهم سازد. به این صورت هم سلامت و طهارت جامعه محفوظ می ماند و هم از محرومیت زنان و تبیض بین زن و مرد جلوگیری می کند

---

۱ - بیانات رهبری بیانان رهبری در اجتماعات زنان استان هرمزگان . زن از دیدگاه مقام معظم رهبری هشتم ۱۳۸۵-ناشر^۱
بیطرفان علی خامنه ای. ص ۱۰۳

۱۰- جلوگیری از تحصیل دختران در خارج از شهر محل سکونت

از آنجا که برخی از احساس ناامنی های دختران به دلیل تحصیل در شهرستانها شکل می گیرد لازم است اقداماتی توسط دولت و نهادهای آموزشی با ایجاد تسهیلاتی در راستای امکان تحصیل در شهر محل سکونتشان اتفاق بیفتد .

۱۱- اجتناب از مکان خلوت

اسلام در مبارزه و پیشگیری از مفاسد اجتماعی و اخلاقی و خلاق با هر عاملی که می تواند که می تواند در ظهور رشد فساد موثر باشد به شدت مقابله نموده و درمورد وقوع برخی مفاسد صرفا به توصیه های اخلاقی اکتفا نمی شود بلکه با اتخاذ شیوه هایی ،مصونیت در مقابل آنها را ممکن می سازد. ممنوعیت خلوت کردن با نامحرم ،حرمت نگاه با نامحرم و رعایت پوشش اسلامی از جمله عواملی است که می تواند زمینه وقوع اعمال فساد انگیز را از بین ببرند.

۱۲- ارائه الگوهای اسلامی

یکی از مشکلات انحراف ها و آسیبهای زنان نبود الگوی مناسب به مقتضیات زمان است ؛الگوی مناسب برای شخصیت زن، نخستین و مهمترین پیش نیاز برای هرگونه برنامه ریزی و اصلاح وضعیت جامعه زنان به سمت نقطه مطلوب است و تا زمانی که این الگو تحقق نیذیرد ،هرگونه تلاش در این زمینه رکورد و ایستادگی مواجه خواهد شد .از این رو ارائه برنامه ریزی هایی برای الگوهای بومی -اسلامی باید در دستور کار نهاد های فرهنگی و دولت قرار بگیرد .

فصل سوم

راهکار اقتصادی

۱- جلوگیری از شغلهای کاذب و نامناسب با ساختار وجودی زنان

از آنجایی که حضور بی رویه زنان و دختران در خیابانها و اشتغالهای نامناسب علت عمده ی ناامنی های آنهاست لازم است در تغییر این فرهنگ اقداماتی صورت بگیرد طی سخنانی مقام معظم رهبری در جمع زنان هرمزگان این چنین فرمودند :

تحصیل مقدمه شغل نیست . نه این که شغل ایراد داشته باشد ؛ اما تحصیل برای بانوان به منظور تحصیل معرفت ؛ مهم است ؛ برای بالا بردن رشد فکری ، اهمیت دارد . شغل در درجه دوم است . اساس کار زن ، کاری است با خلقت زنانه ی او ، با احساسات و عواطف به ودیعت نهاده ی الهی در وجود او ، همخوان و هماهنگ باشد . رسیدن و پرداختن به عواطف و جوشان و پاسخ گفتن به آن محبتی که خدای متعال در همهی وجود زن نهاده است ، مهم است . البته اشتغال هم ممکن است برای بعضی از زنان ، اجتناب ناپذیر و برای بعضی لازم باشد . به هر حال شغل برای زن ، امری مباح و جایز است ؛ اما اسلام ، ارزش زن را لزوماً به آن نمی داند.^۱ اذا باید در واگذاری کار به افراد باید به راندمان کاری و امکانات و توانایی های افراد توجه شود که آیا زن متناسب تر است یا مرد که این بستگی به شرایط شغل ها دارد در برخی از شغل ها از قبیل معلمی در آموزش و پرورش و یا پرستاری در بخش بهداشت ، زن مناسب تر از مرد عمل می کند و در برخی دیگر از شغل ها نیز مانند باربری ، مکانیکی ، آهنگری ، کار ساختمانی و از این قبیل ، مردها متناسب تر از زنان نشان می دهند.

۲- توجه به عدالت اقتصادی و مبارزه با فقر و بیکاری

کاهش شکاف طبقاتی که زنان را مجبور به پذیرش به کارهای بیرون از خانه می کند. فقر در بسیاری از موارد فقر باعث کشیده شدن زنان و دختران به فحشا و روسپیگری می شود ادعا می شود که کسب لذت جنسی برای دختران عامل اصلی گرایش به روسپیگری نیست، بلکه وضعیت مالی بسیار بد روسپان،

^۱ - بیانات . پیشین . ص ۱۷۷

بی‌شغلی یا شغل نامناسب، بی‌سرپرستی یا بدسرپرستی، وضعیت اقتصادی بسیار بد همسران و والدین آنها از سویی و تمکن مالی بسیار خوب متقاضیان شمال شهر، شرایط را برای روسپی‌گری خیابانی فراهم کرده است.^۱

همچنین جوانانی شاهد تبلیغات طبقاتی و توزیع نابرابری ثروت هستند، دچار احساس حقارت یا خصومت نسبت به جامعه می‌شوند و در صد انجام رفتار های انتقام جویانه بر می‌آیند که از جمله آنها قتل‌های جنسی و سادیسم است. از همین رو ایجاد فقرزدایی، ایجاد رفاه اجتماعی، حمایت از گروه‌های کم‌درآمد یا بی‌درآمد جامعه از مهم‌ترین وظایف دولت باید قرار بگیرد.

۳- تقویت فرهنگ حمایت اقتصادی از زنان توسط خانواده

با توجه به فشارهای معیشتی موجود، یکی از عوامل افزایش اشتغال زنان را می‌توان نتیجه‌ی اجبار بیرونی برای حفظ سطح معیشت خانواده دانست. در این شرایط لازم است مناسبت‌های حقوقی جدیدی در خانواده‌ای که زن و مرد هر دو خارج از منزل اشتغال دارند، به وجود آید. چون امکانات اقتصادی به وجود آمده، حاصل دست‌رنج هر دوی آنان بوده، باید در منافع اقتصادی حاصل شده در کل زندگی نیز زن و مرد هر دو سهیم باشند. اگر درآمد زن در خانواده خرج می‌شود باید مناسبت‌های اقتصادی موجود در خانواده نیز دگرگون گردد؛ و چنان چه از بد حادثه، اختلاف و جدایی پیش آید، حقوق زن نادیده گرفته نشود. بدین جهت، بازنگری و اجتهاد در مناسبت‌های جدید اجتماعی در ارتباط با مقوله‌ی زن، اشتغال و خانواده جزء مواردی است که نیازمند تحقیق‌های فقهی و قانونی است.

- وروایی، اکبر؛ نیازخوانی، مرتضی؛ کلاکی، حسن (۱۳۸۹) بررسی تأثیر عوامل اقتصادی بر گرایش به ناهنجاری‌های و^۱ راهکارهای انتظامی- اجتماعی پیشگیری از آن (مطالعه‌ی موردی روسپی‌گری خیابانی) فصلنامه علمی- پژوهشی انتظام اجتماعی، سال دوم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۸۹.

۴- تفکیک محیط کاری

طرح تفکیک جنسیتی در ادارات علاوه به رشد فکری و تلاش و فعالیت کارمندان کمک کرده امنیت زنان بیشتر آنها می شود. بسیاری از آمارها نشان می دهد حضور مداوم زنان در محیط های کاری می تواند زمینه را برای سست شدن بنیان های خانواده فراهم کند، از طرف دیگر زمانی که محیط های کاری با اختلاط روابط میان محرمان و نامحرمان همراه باشد راه برای تزلزل بنیان خانواده بیشتر گشوده تر می شود

از طرف دیگر روابط آزاد و اختلاط در محیط های کاری زمینه را برای ایجاد روابط نامشروع میان همکاران غیر هم جنس مهیا می کند و در همین رابطه بنیان های در تندبادهای فروپاشی قرار می گیرد. علاوه بر این بسیاری از مجردها هم به واسطه معاشرت های صمیمی روزانه با همکارهای غیر همجنساشان دیگر تمایل چندانی برای ازدواج و تشکیل خانواده نمی یابند و همین اختلاط های نامناسب، زمینه را برای افزایش سن ازدواج جوانان هم فراهم می کند.

این امنیت با توجه به ویژگی های خاص آنان چه از بعد جاذبه های جنسی، جسمی و رفتاری که خداوند برای تحقق و تداوم مقام معشوقه بودن در خانواده به آنان ارزانی داشته و چه از جهت ضعف جسمانی در مقایسه با مردان که آن هم ناشی از لطافت، ظرافت و جمال آنهاست از اهمیت بسیاری برخوردار است. عفاف باطنی و فطری زن، زینت گوهر روح و دژ محکم امنیتی اوست و حجاب کامل و عدم اختلاط با مردان، ضامن کنترل غریزه ها و میل های او و حافظ بهداشت و سلامت روانی، اخلاقی و غریزی افراد جامعه و بالاخره باعث تأمین امنیت اجتماعی زن است..

۵- تقویت مشاغل خانگی

کسب و کارهای خانگی از جمله راهکارهای مناسب برای توسعه اشتغال خرد و متوسط به ویژه برای جمعیت وسیعی از زنان است که مهارت کافی در انجام برخی از کارها را دارند در کنار مزایای فراوانی که برای مشاغل خانگی متصور است، انعطاف پذیری این نوع کار نیز که با هزینه بسیار اندکی در جهت تغییر و بهبود آن می توان گام برداشت مطرح است که با کمک دولت به طور یقین قادریم تولیدات ناشی از این مشاغل را به بازارهای خارجی نیز صادر کرد . روند فزاینده افزایش قیمت ها که این روزها بازار کالا و اِحتِاج مورد نیاز مردم را فرا گرفته است، لزوم حفظ تعادل اقتصادی و بهره وری حداکثری از منابع محدود در راستای رفع نیازهای مردم جدی تر می کند، این مهم ضمن آن که به واسطه مدیریت بهینه اقتصادی میسر می شود، تلاش مستمر و چند جانبه همه اعضای خانواده را نیز می طلبد از این رو یکی از موثر ترین راه ها در جهت اعتلای سطح اقتصادی خانوارها راه اندازی کسب و کاری مناسب، آسان، قابل دسترسی، سود آور و مطمئن است مشاغل خانگی از جمله صنایع دستی، تولید فرش، گلسازی، تولید مواد غذایی ، کشاورزی، نویسندگی، شغل‌هایی مناسب در کانون خانواده محسوب می شود.

فصل چهارم

راهکار سیاسی

۱- نظارت

یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار در رفتار و فرهنگ جامعه، مسأله کنترل و نظارت اجتماعی است. اصل کنترل اجتماعی مفهومی مهم در جامعه شناسی است. امروزه دانشمندان غربی به ویژه اندیشمندان اجتماعی، به طور جدی آن را مطرح و پیگیری می کنند و در سه دهه اخیر مسأله کنترل اجتماعی بسیار جدی در حوزه فکر و اندیشه صاحب نظران تعقیب می شود. امر به معروف به شکل عام و گسترده اساسی ترین و کارآمدترین شیوه نظارت اجتماعی است که هرگاه افراد بخواهند ناامنی و امنیت زنان را زیر پا بگذارد بخشی از قدرت جامعه مانع آن می گردد از آنجا که انسان موجودی اجتماعی است و سرنوشت با سرنوشت جامعه که در آن زندگی می کند ارتباط دارد. سود و زیان کارهایی که از انسان سر می زند هم به خود او باز می گردد و هم جامعه را متأثر می کند علاوه بر این اعمال دیگران در زندگی انسان خالی از تأثیر نیست. بی توجهی نسبت به اعمال و سرنوشت دیگران در واقع بی اعتنائی بر سرنوشت خویش تن است اگر فساد و گناه به فحشا، منکر و انحراف در جامعه شیوع یابد آثار نا مطلوب آن دامن گیر همه ی افراد خواهد شد. حتی مومنان و پارسایان نیز از شعله ی آن در امان نخواهند ماند. ^۱ طبق حدیث رسول خدا « کلکم راعی و کلکم مسئول » تمام افراد نسبت به رفتار یک دیگر بی تفاوت نبوده بدون مسئولیت نیستند؛ چون همه وظیفه دارند در مقابل فرد هنجار شکن به مقابله برخاسته و به شیوه های منطقی و مناسب، علیه فساد، تباهی، آلودگی، و نا امنی در جامعه مقابله کنند، تا در سایه آن احاد جامعه بشری حریم خویش را از هر گونه تعرض و تهدید رها و ایمن حس نمایند، از این عمل در فرهنگ و آموزه دینی ما به امر به معروف و نهی از منکر یاد شده است. با توجه به این که جامعه پیشرفته جامعه ای است که

- ^۱ - سروش محمد، مقدس نیا، امر به معروف و نهی از منکر پژوهشکده تحقیقات اسلامی، انتشارات زمزم هدایت، اول، ۱۳۸۳. ص ۱۳

مقررات در آن اجرا می شود و حقوق همه انسان ها، رعایت عدالت تأمین می گردد و آبادانی در آن تحقق پیدا می کند پس امر به معروف و نهی از منکر که نتیجه اجرای آن امور یاد شده است از عوامل پیشرفت خواهد بود.

امام باقر(ع) در همین رابطه می فرماید: «ان الامر بالمعروف و النهی عن المنکر فریضة عظیمه بها تقام الفرائض و تأمن المذاهب و تحلّ المكاسب و تردّ المظالم و تعمر الارض و تنتصف من الاعداء و یستقیم الامر»^۱
«امر به معروف و نهی از منکر مسئولیت بزرگی است که با آن همه فرائض و واجبات برپا می شود، راه ها با آن امن می گردد. کسب و کار مردم حلال می شود. حقوق افراد تأمین می گردد. در پرتو آن زمین آباد می شود، از دشمن انتقام گرفته می شود و همه کارها روبراه می گردد»

۲- اشد مجازات برای عاملان فریب

اسلام آینی است که به منظور فراهم کردن فضایی ایمن و خالی از هرگونه از هرگونه نگرانی و در کنار فاکتورهای تشویقی برای دور کردن انسانها از عوامل امنیت اجتماعی در نظر گرفته و برخی از مقررات تنبیهی را قرر داشته است لذا افرادی از با توجه به وجدان خود به سمت گناه نمی روند، گروهی با توجه به دستورات دین و گروهی با قانون و گروهی از انسانها این دو موارد در آنها اثر نمی گذارد و باید با چوب قانون اصلاح شوند بنابراین صرف توجه به موارد اخلاقی و فرهنگی گاهی کار ساز نیست بلکه عوامل عمده ی آن به حساب می آید اما باید این مورد را هم مد نظر گرفت و دین با تجربه ثابت کرده است که برخی انسانها تنها هنگامی که مجازات سخت و کیفری شدید مواجه می شوند دست از گناه کشیده و خود را آلوده به معصیت نمی نمایند .

از آنجا که گناهی که از انسان سر می زند اغلب به حیطة خودش محدود نشده و عواقب و ثمرات آن دامن گیر اتماع نیز شده و در نتیجه امنیت نیز به مخاطره می افتد اجرای این قوانین و مقررات باید از سوی مجری حکومت اسلامی با جدیت دنبال شود.^۲

در حقوق جزاء به منظور دفاع از نظم عمومی، حفظ ارزش ها و حمایت از افراد و حقوق آنها، واکنش هایی را در نظر می گیرند و وظیفه اعمال مجازات ها را در مقابل کسانی که به حقوق عمومی تعرض می کنند بر عهده حکومت ها می گذارند، لذا می بینیم در حدیث سنن بن سدید امام باقر (علیه السلام) می فرماید: «حد یقام فی الارض از کی فیها من مطر اربعین ليله و ایامها» ترجمه: «حدی که بر روی زمین اقامه شود، برای آن از باران چهل شبانه روزی مفیدتر است.

همانطور که وجود آب برای ادامه حیات بر روی کره زمین لازم و ضروری است، ضرورت اقامه حدود الهی نیز همین گونه می باشد، بلکه مانند باران چهل شبانه روزی است که موجب سیراب شدن زمین و جانداران در آن ورشد گیاهان می شود. در حدیث دیگر ابو نصیر با چند واسطه از امام علی علیه السلام نقل می کند: که هنگام اجرای حد بر زنی که اقرار کرده بود، امام علیه السلام رو به آسمان کرد و فرمود: .... «یا محمد من عطل حداً من حدودی فقد عادننی و طلب بذلک مضادتی» ی محمد! هرکس حدی از حدود من را تعطیل کند، با من دشمنی کرده و با این عمل خواستار مقابله با من شده است.

اگر مجازات موجب منع مجرم از ارتکاب دوباره جرم و عبرت دیگران گردد، مصلحت فرد مجرم و جامعه تحقق می یابد و نیز ممکن است موجب گردد که مجرم به اشتباه خویش پی برده و وجدان و ایمانش بیدار گردد و به توبه روی آورده و پس از آن به گناه و ارتکاب جرم آلوده نشود. پاره ای از مفسران قرآن کریم بر خاصیت بازدارندگی و عبرت آموزی مجازاتها تصریح نموده اند. مرحوم علامه طباطبایی در تفسیر المیزان، طبرسی در مجمع البیان، در تفسیر و تبیین آیه دوم سوره مبارکه نور عبارات روشنی آورده اند که بر توجه به هدف مجازات تاکید دارد. روشن است که همه این اهداف در مورد تمامی مجرمان به طور یکسان تحقق نمی یابد، بلکه در برخی موجب بیداری وجدان و اصلاح آنان و در بعضی دیگر موجب بازداشتن آنان از ارتکاب دوباره جرم می شود و نیز سبب می شود که دیگران از ترس مجازات تصور ارتکاب آن را نکنند. تردیدی نیست که گاهی مجازات ناپسند و دارای مفسده است ولی قطعاً مصالح مترتب بر مجازات از مفسده

^۱ فروع کافی، ثقه الاسلام کلینی، ج ۵، ص ۵۶.

^۲ - محبوبی منش حسین. امنیت و انحراف اجتماعی، فصل نامه شورای فرهنگی زنان صفحه ۱۷ سال ۱۳۸۱

اصل آن بیشتر است و جلب مصالح بزرگ و پراهمیت واجب است، هرچند مفسد جزئی را به دنبال داشته باشد. قرآن کریم می‌فرماید: (وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ) (بقره: ۲۵۱)؛ و اگر خداوند برخی از مردم را به وسیله برخی دیگر دفع نمی‌کرد قطعاً زمین تباه می‌گردید، ولی او نسبت به جهانیان تفضل دارد. فسادزایی در این آیه شریفه به معنای بازگرداندن تعادل از میان رفته جامعه در نتیجه تحمیل برخی از اراده‌ها بر بعضی دیگر و ملزم کردن گروه تحمیل کننده به اموری می‌باشد که نیک بختی همگان در آن است. به دیگر سخن، مراد از فسادزایی در آن دستیابی به مصالح ماندگار برای جامعه می‌باشد، نه صلاح خاصی که در کوتاه مدت بهره آن می‌شود. در هر صورت توضیح و بسط هر کدام از موارد عوامل و راهکارها نوشتار را از حالت مقاله خارج می‌سازد لذا به همین مقدار بسنده نمود و شرح موارد را به زمانی دیگر موکول می‌نمایم

۳- تصویب قوانین در حمایت زنان بی سرپرست

یکی از مسئولیتهای جدی زنان و مردان مجلس این است که قوانینی را به تصویب برسانند که متضمن این نگاه اسلامی در حوزه زنان باشد و در قانون اساسی به عنوان یک سند بالادستی بر حقوق زنان تاکید شود. یکی از راه‌های مهم در این راستای توانمندسازی زنان سرپرست خانوار، سوق دادن کمک‌ها به آنها از سازمان‌های حمایتی به خدمات بیمه‌ای و اجتماعی است. اجرای طرح بیمه اجتماعی این زنان، علاوه بر کمک به ارتقای امنیت روحی و روانی این زنان در اداره زندگی و کاهش دغدغه‌ها، می‌تواند به عنوان پشتوانه محکمی برای حمایت از آنها در شرایط سخت آینده و در دوران کهولت و از کارافتادگی محسوب شود. توانمندسازی این زنان اگر جهت خوداشتغالی و ایجاد منبع درآمد پایدار باشد، شیوه‌ای مطمئن برای جلوگیری از آسیب‌های احتمالی بعدی به نظر می‌رسد. امنیت حداقل معیشت برای افراد سرپرست خانواده از سوی دولت به منظور عدم اضطراب همسران به شرکت در فعالیت‌های اجباری درآمدزا، حمایت ویژه از اشتغال زنان سرپرست خانواده در قالب واگذاری اولویت‌های استخدامی، معافیت‌های بیمه‌ای و حمایت

های خاص تأمین اجتماعی از زنان سرپرست خانواده و رفع اضطرار از آنها باید در دستر کار دولت قرار بگیرد.

۴- تقویت وسایل عمومی

زندگی در فضای شهری به گونه ای است که زنان گاه مجبور می شوند تا ساعاتی از شب به دلیل مشغله های کاری و یا درسی (از جمله شرکت در کلاس های مختلف آموزشی و دانشگاهی) بیرون بمانند. با توجه به گستردگی احساس عدم امنیت در شرایط فعلی، رفت و آمد در شهر در ساعاتی از شب برای آنها مخاطره آمیز و غیر ممکن است. لذا تأمین امنیت برای سهولت تردد ایشان در تمام ساعات شبانه روز ضرورت بیشتری دارد. از همین رو با توسعه فعالیت های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زمینه حضور زنان را فراهم کرده است. زنان با اهداف مختلف نیازهای مالی، کسب آگاهی و آموزش و استفاده از امکانات فراغتی ناچارند در جامعه حضور داشته باشند. امروزه زنان بیشتر وارد مشارکت اقتصادی شده اند و بسیاری به عنوان سرپرست خانوار مجبور هستند در عرصه عمومی حاضر شوند و گاه تا ساعاتی از شب در بیرون از خانه کار کنند. در صورتیکه اقدامات و تمهیدات لازم جهت ارتقاء شرایط ایمن و مطمئن حضور ایشان در فضای عمومی فراهم نشود، آسیب پذیری زنان در جامعه افزایش می یابد. ناگفته نماند که اجبار بسیاری از بانوان به داشتن شغل و درآمد، وضعیتی مخاطره آمیز را در برخی از محیط های کاریبه دنبال دارد.

۶- برقراری عدالت

عدالت، که هدف انبیا در سطح اجتماع و وعده اسلام برای حکومت جهانی خود در آخرالزمان است، نقش بسیار مهمی در تأمین امنیت جامعه بر عهده دارد. عدالت، که به معنای قرار دادن هر چیزی در جای خود است، در سطح اجتماعی با شایسته سالاری و رعایت درست حقوق، ارتباطی تنگاتنگ دارد. دریافت عادلانه حق، عامل مهمی در مراعات حقوق دیگران است. یک جامعه عادل در ساختارهای خود، دارای سازوکارهایی

است که افراد جامعه را کمک می‌کند تا در یک روند طبیعی، بتوانند به میزان تلاش خود، از مزیت‌های جامعه بهره‌مند شوند. اما در یک جامعه غیرعادل، ابزارها و سازوکارهای لازم برای دستیابی به مزیت‌ها و بهره‌مندی‌های جامعه وجود ندارد. از این‌رو، افراد برای دستیابی به آن مزیت‌ها و امور ارزشمند اجتماعی، به سمت ابزارها و شیوه‌های غیرمشروع و غیرقانونی می‌روند و موجب انحراف و ایجاد ناامنی در جامعه می‌شوند.^۱

---

^۱ - عمید زنجانی، فقه سیاسی، پیشین. ص ۳۸۶

نتیجه گیری

اسلام به مقوله امنیت اهمیت خاصی می دهد و بلکه امنیت را از ویژگی های یک شهر و کشور خوب بر می شمرد. در جامعه آرمانی هم امنیت از مهم ترین شاخصه ها و ویژگی هاست؛ همچنین مشخص شد که امنیت در اسلام دارای ابعاد گوناگون است و فقط بعد رفاهی و مادی را در بر نمی گیرد. ولی آنچه که مهم است اینکه امنیت در اسلام از آن جهت که زمینه ساز رشد و تعالی و ترقی انسان است و می تواند بستری برای رسیدن به کمال مطلوب انسان ها باشد پسندیده است و نه اینکه فقط برای تامین رفاه و آسایش مادی انسان ها باشد؛ البته تامین رفاه هم از نظر اسلام اهمیت خاصی دارد و به هر حال مردم باید به لحاظ ظاهری و زندگی در جامعه از امنیت کاملی برخوردار باشند و همگان باید از حقوق امنیت شهروندی بهره مند شوند. به این معنا که هیچ کس اجازه ندارد به کسی تعدی و تجاوز کند. همگان باید در آرامش و آسایش کامل به سر برند. اما دلیل اصلی توجه اسلام به امنیت، لزوم زمینه سازی برای رشد و تعالی معنوی انسان هاست. در اینکه امنیت نعمتی بدون جایگزین است کسی شک ندارد و از دغدغه های اصلی هر جامعه ای امنیت و آرامش است. امنیت مانند اکسیژن برای جامعه ضروری است؛ به همین دلیل، جامعه حاضر است هزینه های زیادی را در این راستا تحمل کند. بر این اساس، رهبر معظم انقلاب امنیت را مانند هوا برای جامعه انسانی ضروری می داند. بسیاری از کارهای فکری و فرهنگی مبتنی بر وجود امنیت شده است. به تعبیر دقیق تر تمام زیرساختهای تربیتی و اخلاقی، حتی اقتصادی متوقف بر همین مسئله بوده و تا زمانی که این موضوع به نحو قابل قبولی در جامعه برقرار ناامنی اجتماعی زنان» در جامعه کنونی ایران، تا اندازه ای - و البته بسیار کمتر از گذشته ها - وجود دارد و راه درمان آن دارای اجزایی است که اولین جزء آن «استقلال اجتماعی زنان» است. استقلال اجتماعی زنان به معنی ترک فرزند، یا ترک بانویی یا ترک مادری نیست، بلکه اگر استقلال اجتماعی زنان حاصل شود می توان «فرزند»، «بانویی» و «مادری» را در سایه استقلال اجتماعی زن دوباره تعریف و ترسیم کرد. بنابراین ایجاد امنیت زنان با بررسی آسیبها در زمینه اعتقادی و اقتصادی و فرهنگی و سیاسی ذی ایجاد امنیت آنها بسیار راهگشاست.

۱. ابن ابی جمهور احسائی، عوالی اللثالی، ج ۱. قم: انتشارات سیدالشهدا، ۱۴۰۳ ق.
۲. ابن منظور، محمد بن مکرم. لسان العرب. بیروت: دار صادر. ۱۴۱۴ ق. ج ۱.
۳. بهشتی. ابوالفضل سیمای مومن در قرآن و حدیث. ناشر بوستان کتاب قم:
۴. اخوان کاظمی، بهرام. امنیت در نظام سیاسی اسلام. تهران: اندیشه جوان. اول: ۱۳۸۵.
۵. اسلاملو، نعیمه محمد حسن زمان وزیری، زن ستم تاریخی، ستم برابری، اول: ۱۳۹۰
۶. اعرافی، علیرضا. تربیت اسلامی. تهران: نشر تربیت اسلامی. دوم: ۱۳۸۶.
۷. آشوری، داریوش دانشنامه سیاسی. تهران: مروارید. هجدهم: ۱۳۸۹.
۸. اخوان کاظمی. بهرام امنیت در نظام سیاسی اسلام. ج ۱. تهران: اول. ۱۳۸۵
۹. بهشتی، ابوالفضل. سیمای مومن در قرآن و حدیث. قم: ناشر بوستان کتاب. اول: ۱۳۸۲
۱۰. بیانات رهبری در اجتماعات زنان استان هرمزگان. زن از دیدگاه مقام معظم رهبری. هشتم. بیطرفان علی خامنه ای. تهران: دوم. ۱۳۸۹.
۱۱. تقوی، نعمت الله. خودکشی. تهران: نشر آگه ۱۳۸۳
۱۲. جاسمی، محمد و بهرام جاسمی. فرهنگ علوی سیاسی (الف-خ). تهران: گوتنبرگ. اول: ۱۳۷۵، ۱۰۱.
۱۳. جمعی از مؤلفان، آسیب های اجتماعی ایران، تهران: آگه. دوم: ۱۳۸۶،
۱۴. جوهری، اسماعیل بن حماد. الصحاح. ج ۵. مصر. دارالکتب. ۱۳۳۶
۱۵. حافظ نجفی زنجانی و حبیب الله توفیقی. امنیت در آینه شریعت. قم: ناشر اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی. اول. ۱۳۷۹.
۱۶. حداد عادل، غلامعلی. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی. تهران: سروش. هفتم: ۱۳۸۷
۱۷. حسینی، علی اصغر قربان. جرم شناسی و جرم یابی سرقت: تهران: جهاد دانشگاهی. اول: ۱۳۷۱.
۱۸. حسینی دشتی مصطفی. معارف و معاریف (دایره المعارف جامع اسلامی)، ج ۲. تهران: آرایه سوم ۱۳۷۹:
۱۹. حسینی دشتی، سیدمصطفی، فرهنگ معارف و معاریف. ج ۲، تهران: نشر نی. ۱۳۸۵.
۲۰. خسروی حسینی، سید غلامرضا. ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن، ج ۱. تهران: مرتضوی. سوم ۱۳۷۵. ص ۲۰۵
۲۱. دشتی، محمد، ترجمه نهج البلاغه. قم: امیرالمومنین. هفدهم: ۱۳۸۳. خطیه ۲
۲۲. دهخدا، علی اکبر لغت نامه، ج ۱. تهران: دانشگاه تهران. دوم: ۱۳۸۵.

۲۳. راغب اصفهانی، حسین بن محمد. مفردات الفاظ القرآن. تهران: مرتضوی. ۱۳۷۴.
۲۴. رستم خانی، معصومه. روسپیگری، کودکان خیابانی. آگه. اول. ۱۳۸۱ و تکدی. تهران
۲۵. روحانی، محمود. المعجم الاحصایی لالفاظ القرآن الکرئی (، فرهنگ آماری و کلمات قرآن کریم)، ج ۱، مشهد: آستان قدس رضوی. دوم ۱۳۷۲
۲۶. زنجانی، عمید. فقه سیاسی. تهران: امیر کبیر. اول: ۱۳۷۳.
۲۷. مقدس نیا، سروش محمد، امر به معروف و نهی از منکر پژوهشکده تحقیقات اسلامی، انتشارات زمزم هدایت، قم: اول: ۱۳۸۶.
۲۸. سهراب پور، همت، جوانان در طوفان غرایز، قم: نشر تبلیغات اسلامی: ۱۳۸۹
۲۹. سیاح احمد فرهنگ بزرگ جامع نوین، ج ۱. تهران: اسلام. سوم: ۱۳۷۸.
۳۰. سیوطی جلال الدین. الدر المنثور، ج ۶. لبنان: دارالفکر. اول: ۱۴۱۶ ق.
۳۱. صدوق، حسین بن بابویه. کمال الدین و تمام النعمه. قم: مؤسسه نشر اسلامی. ۱۴۰۵.
۳۲. صدوق، محمد علی. امالی، قم: مؤسسه نشر اسلامی.
۳۳. طبرسی، فضل بن حسن. مجمع البیان، ج ۱۰. بیروت: مؤسسه علمی. اول: ۱۴۱۵ ق. ص ۵۳۸.
۳۴. طوسی، محمد بن حسن. الامالی، ج ۱. قم: مؤسسه نشر اسلامی. ج ۱،
۳۵. طهماسبی، احمد. شیوه رفتار با جوانان. قم: یاقوت. ۱۳۸۹.
۳۶. عزتی، مرتضی و محمد علی دهقان. امنیت اقتصادی در ایران. تهران: مجلس شورای اسلامی اول ۱۳۸۷.
۳۷. علامه طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان. ترجمه سید محمدباقر همدانی. ج ۱۵. قم: انتشارات دارالکتب الاسلامیه. سوم: ۱۳۷۴.
۳۸. فقیهی، علی نقی. با تلخیص تربیت جنسی. اصول و مبانی روشها از منظر قرآن و حدیث. قم: اول ۱۳۸۳.
۳۹. عمید، حسن. فرهنگ عمید. تهران: امیر کبیر. اول: ۱۳۷۴.
۴۰. فاضلی، محمد. مصرف و سبک زندگی. تهران: پژوهشگاه فرهنگ-هنر و ارتباطات. اول: ۱۳۸۱.
۴۱. فاضلی، محمد. مصرف و سبک زندگی. تهران: پژوهشگاه فرهنگ-هنر و ارتباطات. اول: ۱۳۸۱.
۴۲. فرجام، محمد حسین. بررسی مسائل اجتماعی ایران (فساد اداری - اعتیاد - طلاق). تهران: اساطیر. اول ۱۳۷۷.
۴۳. فرهادیان، رضا. آنچه یک جوان باید بداند. قم: دفتر تبلیغات اسلامی. ۱۳۷۸.
۴۴. فرید تنکابنی، مرتضی، نهج الفصاحه. تهران: نشر فرهنگ اسلامی ۱۳۷۶

۴۵. فقیهی، علی نقی . تربیت جنسی مبانی، اصول و روشها ، از منظر قرآن و حدیث. قم: دارالحدیث. اول. ۱۳۸۷..
۴۶. فنائی، شکوری، محمد. منزلت زن در اندیشه اسلامی . انتشارات موسسه امام خمینی (ره) . اول : ۱۳۷۷.
۴۷. واثقی ، قاسم . تدابیر و سیره امام علی در تامین امنیت اجتماعی . سینه سرخ . ۱۳۸۰
۴۸. حسینی ، قربان . جرم شناسی و جرم یابی سرقت : تهران : جهاد دانشگاهی . اول : ۱۳۷۱
۴۹. قربانی، قدرت الله، امنیت انسان در عصر تصویر جهان، مندرج در گفتمان امنیت ملی، کتاب اول، تهران: مؤسسه اندیشه ناب. اول . ۱۳۷۹
۵۰. قریشی، علی اکبر. قاموس قرآن. ترجمه مرتضی آخوندی ج. ۱. تهران: دارالکتب الاسلامیه. سوم . ۱۳۵۲:
۵۱. کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج ۵، تهران: دارالکتب الإسلامیة، چهارم: ۱۴۰۷
۵۲. کوهی ، محمدرضا، آسیب شناسی شخصیت و محبوبیت زن، قم: انتشارات مشهور . ۱۳۸۷
۵۳. کوهی ، محمدرضا، آسیب شناسی شخصیت و محبوبیت زن، قم: انتشارات مشهور. دوم. ۱۳۸۵
۵۴. مجلسی، محمد باقر. بحار الانوار، ج ۷۸، بیروت: دار الرضا. ۱۹۸۳م
۵۵. مجید صفا تاج . صهیونیسم در رسانه . قم . سفیر اردهال. دوم: ۱۳۸۸.
۵۶. محمد بن یعقوب، کافی، ج ۵، ص ۵۳۷، دارالکتب الإسلامیة، تهران، چاپ چهارم، ۱۴۰۷
۵۷. محمد تقی . مجلسی، بی تا . بحار النوار ج ۱۰۴. تهران: دارالکتب الاسلامیه
۵۸. مطهری، مرتضی . مسئله حجاب . تهران: انتشارات صدرا . چهل و هم : ۱۴۱۸ ق .
۵۹. مطهری، مرتضی مسئله حجاب . تهران: انتشارات صدرا . ۱۳۶۸ ش. ص ۸۸
۶۰. مطهری، مرتضی، نظام حقوق زن در اسلام . تهران: انتشارات صدرا . چهل و هم : ۱۴۱۸ ق . کلینی،
۶۱. معظمی، شهلا .، فرار دختران؛ چرا؟. تهران: نشر گرایش، ۱۳۸، ص ۸۳
۶۲. معین، محمد. فرهنگ فارسی. تهران: بهزاد. اول: ۱۳۸۱
۶۳. مقدسی، محمد. حریم حجاب قم: انتشارات نصاب ۱۳۷۵.
۶۴. مکارم شیرازی، ناصر. تفسیر نمونه . ج ۱۵. قم: دارالاسلامیه پنجم: ۱۳۷۵ .
۶۵. موسوی کاشمری، سید مهدی، جایگاه امنیت در نظام اسلامی . تهران: پژوهشهایی که در مرکز تحقیقات علمی دبیرخانه مجلس خبرگان. اول .
۶۶. مهدوی کنی، محمد رضا، نقطه های آغاز در اخلاق اسلامی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۱. ص ۱۰۳
۶۷. میرخندان ، سید حمید ،، حجاب در فرهنگ اسلامی . تهران : مرکز امور زنان و خانواده. دوم: ۱۳۸۷

۶۸. نراقی، مهدی، ۱۳۷۷، علم اخلاق اسلامی ۲. ج. ترجمه جلال الدین مجتبوی: تهران: دوم
۱۳۸۷ حکمت: ۱۸.

۶۹. ویل دورانت، تاریخ تمدن، ج ۵، ترجمه مهرداد مهرین، تهران، ۱۳۴۳ ش
۷۰. همت، سهراب: جوانان در طوفان غرائز، قم، مرکز انتشارات اسلامی، ۱۳۸۷.

مقالات

۱. درافشان، محمد حسین. آثار و پیامدهای فرهنگی - اجتماعی گسترش بدحجابی. مجله پیام زن.

تیر و مرداد ۱۳۸۶، شماره ۱۸۴ و ۱۸۵

۲. رجبی، عباس. حیا و خود آرایی و نقش آن در سلامت زن. مجله معرفت. شماره ۸۷.

۳. سویزی، مهتری. کتاب زن، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، مهتری سویزی، تهران،

دبیرخانه شورای فرهنگی زنان، ش ۲۳، ۱۳۸۳.

۴. شرف الدین، حسین. ریشه های جامعه شناسی بی حجابی. فصلنامه فقه؛ کاوشی در فقه

اسلامی، ش ۵۱ - ۵۲

۵. محبوبی منش حسین. امنیت و انحراف اجتماعی، فصل نامه شورای فرهنگی زنان ۱۳۸۱

۶. محمدی، علی. مقاله نگاهی به مفهوم امنیت در جهان امروز، جام جم مورخ ۳۰/۸/۸۱

۷. معین الاسلام، مریم و ناهید طیبی. روان شناسی زن در نهج البلاغه. قم: انتشارات بهشت

بینش. سوم: ۱۳۸۱

۸. وروایی، اکبر؛ نیازخوانی، مرتضی؛ کلاکی، حسن (۱۳۸۹) بررسی تأثیر عوامل اقتصادی بر گرایش

به ناهنجاری های و راهکارهای انتظامی - اجتماعی پیشگیری از آن (مطالعه ی موردی

روسیپی گری خیابانی) فصلنامه علمی پژوهشی انتظام اجتماعی، سال دوم، شماره اول، بهار و

تابستان ۱۳۸۹.

سایت ها

www.pajoohesh.com

www.porseman.org

www.mehrkhane.com

Abstract

the issue of the phenomenon of the constitution and the fundamental intellectuals and thinkers to the remarkable importance of so is the word of the Prophet of Islam said the Prophet security health and health is part of the blessing is considered as unknown.¹ Security victorious Christians blessing for humanity and most indispensable needs of human communities is considered to be; for this reason society is present cost for it. 1 security is in the shadow of that access to national security provided for. what we are witnessing today the security women, the women due to the structure impossible, the issue; mostly in feel and not great danger to his own and to prevent many of the structure impossible, the issue; mostly in feel and not great danger to his own and to prevent many of the progress and the presence of its healthy in the society knows. The security there that one of the most important factors that The freewheeling women in work and activities to provide a letter this is the end as "Social Security women harvested and strategies" to harvested and in the insecurity of women examined and solutions and strategies applicable in this field.

Key words: security, women, harvested, strategies

---

¹ ..Baharolanvar, Cover81, page170

المخلص

الإصدار من ال فنوم نوم من الدستور والمتفقات أساسية ومفكرات إلى ال هكذا والأهمية من ملحوظة الكلمة كورنيك من نبي إسلام (ص) أمن وصحة صحة جزء من البركة اعتبرت بما أن مجهولة.¹ أمن اعتبرت مسيحيات منتصرة يبارك لإنسانية وأكثر يلزم حاجات من جماعات إنسانية أن يكون؛ ل هذا سبب مجتمعة تكلفة حاضرة ل هو. ماذا نحن يكون نشهد اليوم الأمن نساء، النساء واجبة إلى البنية مستحيلة، الإصدار؛ في الأغلب في إحساس ولا خطر عظيمة إلى ه خاصة وأن يمنع كثير من التقدم والوجود من ه يصح في المجتمعة. الأمن هناك أن واحدة من العاملات مهمة أكثر أن النساء فريوهيلينغ في عمل وأنشطة أن يزود حرف هذا يكونون النهاية بما أن "سسل سكريتي نساء حصد وإستراتيجيات" إلى يحصد وفي الإختلال أمن النساء يفحص وحلول وإستراتيجيات مناسبة في هذا مجال.

كلمة مفتاحية: حصد أمن، نساء، إستراتيجيات

---

¹ . بحار الانوار، ج ٨١، ص ١٧٠.

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم

وزارة العلوم والبحوث والتكنولوجيا
جامعة علوم ومعارف القرآن الكريم
كلية العلوم القرآنية ميبد

رساله لنيل درجه الماجستير في:
تفسير القرآن

موضوع الرسالة:

اشراف:

الدكتور محمد مهدي خواجه پور

الكاتبه:

افروز سبقت

۱۴۳۵ق

Ministry of Science, Technology Research and
University of Quranic Knowledge and Sciences
Faculty of Quranic Sciences Meybod

Thesis submitted
for the degree of M.Sc.

Social Security women harvested and strategies

Supervisor: Dr. A. KHAJEPOOR

Author:

AFROOZE SEBGHAT

2014